

ПОЛИТИКИН

Немачка 3.00 DEM, САД 1.25 USD, Швајцарска 2.50 CHF,
Шведска 16.00 SEK, Аустрија 20.00 ATS, Грчка 600 GRD,
Енглеска 1.00 GBP, Словенија 150 SLT, Македонија 40
ДЕН. Р.С.А. 9 Р.

ЗАБАВНИК

5. V 1995 • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LVII • ЦЕНА 3 ДИНАРА • БРОЈ 2260

ХЕРОЈИ
СУ
ВЕЧНИ

За све од 7 го 77

Сели Утер

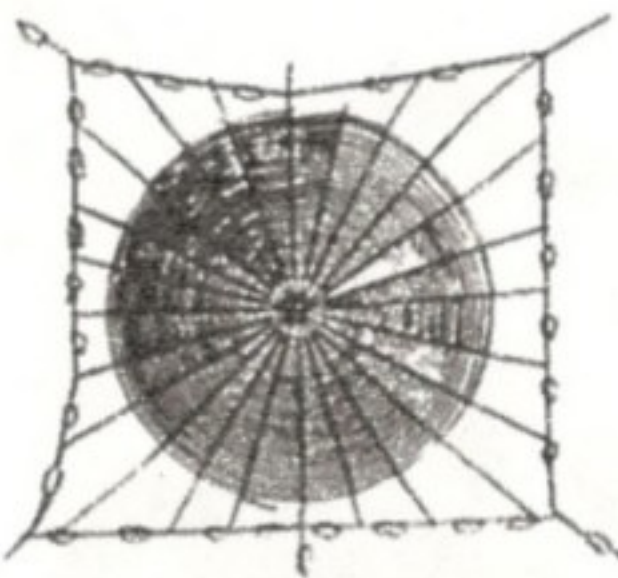
(1810 - 1905)

ИЗ ХАРЛАНА (ДРЖАВА КЕНТАКИ, САД), ПОШТО ЈЕ ИЗГУБИЛА НАОЧАРИ У 30. ГОДИНИ, ЈОШ ПЕТ ГОДИНА, ДО КРАЈА ЖИВОТА, МОГЛА ЈЕ ДА УДЕНЕ КОНАЦ У ИГЛУ БЕЗ НАОЧАРА.

ПАУК

ИЗ ЈУЖНЕ АМЕРИКЕ (BATERACANTA PALLIDA) ОКРУЖИ МРЕЖУ ГУЖВИЦАМА СВОЈЕ СВИЛЕНЕ НИТИ КАКО БИ ОДВРАТИО ПАЖЊУ НЕПРИЈАТЕЉА.

ПИРАРУКУ

(ARAPAIMO GIGAS)

СЛАТКОВОДНА РИБА СЕВЕРНИХ ОБЛАСТИ ЈУЖНЕ АМЕРИКЕ, ДОСТИЖЕ ДУЖИНУ ОД 3,5 МЕТАРА И ТЕЖИНУ ОД 4500 КИЛОГРАМА. ЈЕЗИК ЈОШ ЈЕ ТАКО ХРАПАВ И ГРУБ ДА ГА ДОМОРОЦИ ЧЕСТО КОРИСТЕ КАО РЕНДЕ.

ПАЛАТА

КОЈУ ЈЕ У ЕСЕНУ (НЕМАЧКА) ПОДИГАО МАГНАТ АЛФРЕД КРУП, ПОДИГНУТА ЈЕ БЕЗ ИЗЈЕДНОГ ЈЕДИНОГ КОМАДА ДРВЕТА И СА ПРОЗОРИМА КОЈИ НЕ МОГУ ДА СЕ ОТВОРЕ, БОГАТИ ВЛАСНИК ЧЕЛИЦИМА ПАНИЧНО СЕ ПЛАШИО ПОЖАРА И ХЛАДНОБЕ.

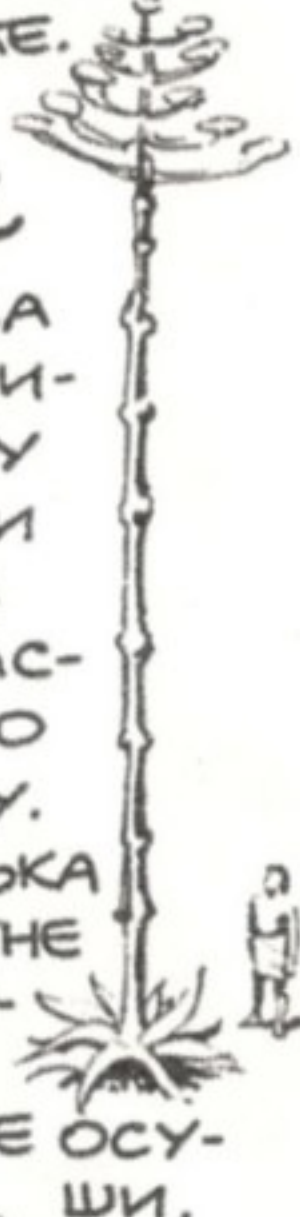
ЧЕСМА

У ПЕРН ЛЕ ФОНТЕНУ У ФРАНЦУСКОЈ НИКАДА НИЈЕ УПОТРЕБЉАВАНА ЗБОГ ВЕРОВАЊА ДА ЋЕ ОНАЈ КО ИЗ њЕ ПОПИЈЕ ВОДУ ЗАУВЕК ИЗГУБИТИ РАЗУМ.

Аџава

ИЗ БРАЗИЛА ИМА СТАБЉИКУ ДУГАЧКУ 3 МЕТАРА И ЛИСТОВЕ КОЈИ РАСТУ САМО ПРИ ДНУ. ЧИМ БИЛОКА ДОСТИГНЕ ПУНУ ВИСИНУ, ОНА СЕ ОСУШИ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

●●● изгледа да ће једна врста бундеве (Luffa cylindrica) постати материјал бр. 1 за амбалажу будућности: 200 килограма ове тропске биљке, у којој има 60 одсто целулозе, може се притиском свести на кубни метар, а кад се потопи у воду, поново добија свој обим. Биолошки је разградљива, није отровна а уз то је јевтинија од пластике. Засад се индустријски гаји на Сардинији.

во добија свој обим. Биолошки је разградљива, није отровна а уз то је јевтинија од пластике. Засад се индустријски гаји на Сардинији.

●●● француски национални институт за истраживања у пољопривреди успео је да добије зелену салату која је отпорна на болести и паразите примењујући две методе: укрштање култивисане с дивљом биљком која је отпорнија и измену наследног гена. Али, нова салата има једну ману – не даје семе.

●●● атом је милион пута мањи од обима једне људске власи, а нуклеус је 10.000 пута мањи од самог атома.

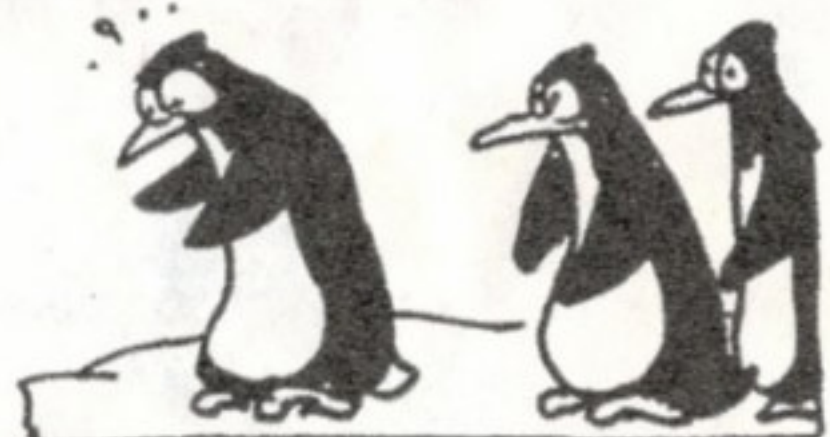
●●● 70 одсто од свих 118.000 „ролс-ројсева“ колико је досад, за 90 година постојања ове фирме, произведено (од 1904. до данас) и даље је у возном стању! Годишње се произведе 1500 „ролс-ројсева“ од чега се 1000 прода у самој Британији.

●●● према листи лондонског „Гардијана“ Елтон Џон је најбоље плаћени енглески музичар, он је 1994. зарадио 17,68 милиона фунти! На другом месту је Фил Колинс

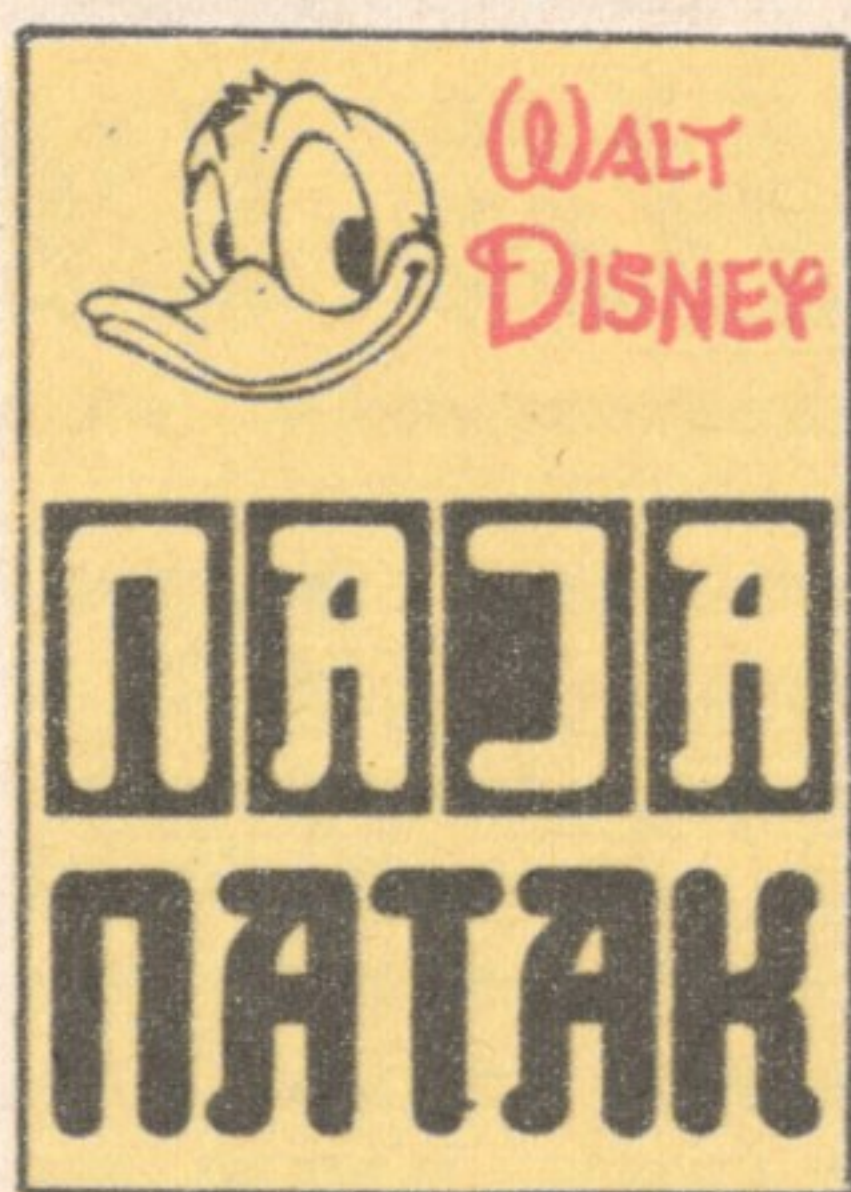

(14,33), а иза њега је Ерик Клептон са 8,18 милиона фунти. Међу милионерима је и удовица Џона Ленона – Јоко.

●●● пингвин не лети, али зато под водом плива као да лети – брже од многих риба!

Илустровао Зоран Петковић – Петко

**КАД ЈЕ БИЛО
ДОБРИХ
ТАМБУРАША...**

КРАЉУ НА УВЦЕ

Господин
у правом
смислу
те речи
– двадесет
осмогодишњи
Васа
Јовановић
у Дрездену

**Дивимо се свирању
Андреа Сеговије, Пака
де Лусије, Џимија Хен-
дрикса, Јанике Бала-
ша или Радомира Ми-
хајловића Точка. Али,
оно о чему наши да-
нашњи музичари могу
само да маштају, там-
бураш Васа Јовановић
успео је још
пре 90 година**

Пловећи кроз ноћ, велики, луксузни брод мирно је секао пучину Црног мора. Путници мање навикли на море и пловидбу повукли су се у кабине још у сумрак, али им сан није долазио на очи. Лагано љуљање лађе и гласно брујање машина само је повећавало њихову нелагодност. А онда се, пред саму поноћ, као да се просипају са озвезданог неба, негде одозго зачуше тихи, дрхтави звуци тамбуре, а затим пријатан баритон који је пратио сетну мелодију:

– Ко је, срце, у те дирно...

Заборавивши потпуно на сан и зебњу од ноћног мора, знатижељници се одмах запутише на палубу да виде ко то тамо пева и свира. Наравно, нису одолеле ни неке даме.

Убрзо угледаше необичан приказ: на самом прамцу, загладан у бескрај пучине, стоји стасит младић у беспрекорном црном оделу и истом таквом шеширу и, као да је сасвим сам на свету, занесено свира малу тамбуру, певајући. Његови дуги, витки прсти хитро титрају по невидљивим жицама: обасјани месечином, изгледали су као богомдани да раде нешто узвишено, несвакидашње.

До сванућа се сазнало да се млади

господин зове Васа Јовановић и да је родом из далеког Новог Сада, да течно говори немачки и да има само 21 годину. Путује са друговима, такође музикантима. Била је ноћ између 18. и 19. септембра 1893. Ујутро упловише у Одесу.

Тамбурице, кад би рећи знала...

Ковиљ је бачка варош надомак Новог Сада, родно место песника Лазе Костића. Међутим, у Ковиљу је, кад није путовао, највећи део живота провео некада познати тамбураш и композитор Васа Јовановић. Ако и данас, цео век после оног његовог путовања у Одесу, упитате неког од мештана да ли знају ко је био Васа Јовановић, одговориће спремно и не без поноса: „О, како да не, то је онај чувени свирац што је свирао царевима и краљевима широм Европе и света!”

И не само то: оно о чему многи наши музичари свих врста, са или без неизбежног синтисајзера и остале електронике, могу само да маштају, господин Јовановић и његови другари по свирци и песми остварили су још почетком овог века кад је њихова музика снимана на плоче чак и у Америци!

Кад се боље упозна Васин животни пут и види кад је, где и коме свирао, сама од себе наилази помисао да је његова наоко неугледна тамбура била сведок ко зна каквих сусрета и заноса, радости и туга, од Хамбурга од Одесе, од Париза до Сремских Карловаца. Важно је напоменути да су се та путовања и понекад даноноћне свирке дешавале по најсјајнијим ресторанима и концертним дворанама Европе, Европе која крајем прошлог и почетком овог века доживљава својеврсни успон и процват.

Сиротиња је био Васа, или боље речено – сиротан. Рођен је у Новом Саду 1872, али се његова мајка Марија, оставши рано удовица, преудала у Ковиљ где доводи и трогодишњег сина. Дечак завршава четворогодишњу основну школу и то је Васино једино редовно школовање. Међутим, он ће у животу постати веома начитан и вишеструко образован човек.

Као младић, учи за месара али против своје воље јер његову пажњу више привлаче музика и тамбураши у очуваној гостионици. Затим га незадовољна мајка узалуд шаље у Нови Сад да изучи берберски занат – Васа упорно жели само тамбуру.

Музичке школе, наравно, нису постојале, па младић свирање, ноте и теорију музике учи код разних приватних учитеља у више места јужне Аустроугарске. Драгоцено знање и умеће стиче и код Карела Хруза, једног од највећих имена наше тамбурашке музике. А онда се, свестан да се најбоље учи путујући широм отворених очију, свирајући и слушајући друге, искусније, како свирају, отиснуо у Европу, с непуних двадесет година. Уз то, требало се само трзалицом, прстима и вештином изборити за место у неком од многобројних тамбурашких оркестара који су свирали у готово свакој гостионици од Јадранског до Северног мора.

Чудо за размажену Европу

Из луксузно штампаних програма Јовановићевих оркестара види се да је њихов

репертоар био изузетно богат и разноврстан: поред популарних маршева, вальсера, народних кола и песама, свирали су и увертире опера „Норма“ Винченца Белинија, „Севиљски берберин“ и „Вилем Тел“ Ђоакина Росинија, „Орфеј у паклу“ Жака Оффенбаха, као и познате арије из опера „Кавалерија Рустикана“ Пјетра Масканија, „Торквато Тасо“ Гаетана Доницетија, „Травијата“ и „Трубадур“ Ђузепе Вердија, „Продана невеста“ Беджиха Сметане, „Кармен“ Жоржа Бизеа... За тадашњу, музички размажену Европу, ове мајсторије биле су равне чуду.

Дуг је низ градова у којима је Васина тамбура забављала и највиђеније госте. У неким је боравио више пута свирајући увек у скупим ресторанима, познатим хотелима и концертним дворанама. И по томе се види да је некадашњи сироти дечак из малог Ковиља својим прстима и жицама, свирком и песмом освојио цео Стари континент. У звуцима његове тамбуре уживали су у Антверпену, Арлу, Београду, Берлину, Бечу, Бремену, Вроцлаву, Бриселу, Будимпешти, Букурешту, Вилхелмсхафену, Горици, Диселдорфу, Дрездену, Ерфурту, Загребу, Килу, Лајпцигу, Лондону, Магдебургу, Николајеву, Новом Саду, Одеси, Оснабрику, Паризу, Братислави, Прагу, Фрајбургу, Хагу, Халеу, Хамбургу, ХанOVERу, Шефрезу, Штећину...

Неколико месеци 1898. двадесетшестогодишњи Васа Јовановић свира с оркестром „Велебит“ у башти луксузног бриселског ресторана „Гласије“ где је понекад долазио и белгијски краљ Леополд II са краљицом и пратњом. Међутим, кад је у „Гласијеу“ засвирала Васина капела, глас о томе допр је и до краља. Његове посете су учестале и остало је забележено да је краљевски пар истински уживао у музици српских тамбураша. Док је Васа тихо свирао краљу на уво, даме из његове свите нису скидале очи с наочитог тамбураша, а белгијска критика нештедимце је обасипала наше музичаре похвалама и признањима.

Почетком овог века Јовановићева слава шири се и преко Атлантика када за музичку кућу „Виктор“, и данас чувену, сни-

ма прву од неколико плоча с нашим песмама. Претпоставља се да је Васа Јовановић први наш музичар коме је то пошло за руком. Међутим, још нису поуздано утврђене године кад су ове плоче настале. Дописница са знаком ове грамофонске фирме, коју је Васа у Лондону примио из Амстердама, указује да би то могло да буде још 1905. У једном каталогу грамофонских плоча, објављеном у Панчеву 1913, наводи се и плоча капелника Васа Јовановића са пописом песама на њој, међу којима су и познате „Дуњо моја“ и „Идем кући, а већ зора“. Сматра се да је Васа снимио више од шест плоча, и то у време кад су у Европи снимале најпознатије светске продукције, као „Колумбија“, „Полидор“, „Грамофон“, „Хоморкорд“, „Едисон Бел“ и друге. Данас су плоче са свирком Васа Јовановића изузетна не само дискофилска, већ и културна и историјска драгоценост.

Златници уместо бакшиша

Али, Васа није био пуки кафански свирач, већ веома образован човек посвећен музици. Познато је да је посећивао предавања на Краљевском конзерваторијуму у Лајпцигу где је, као и у Берлину, узимао и приватне часове хармоније код најпознатијих професора. Истовремено је много читао стручну литературу, а са посебним уживањем либрета опера. Међутим, то није била његова једина лектира. Упамћен је као човек који је волео књиге и носио их свуда са собом. Омиљени писац био му је Достојевски чије је мисли често наводио. А као добар познавалац народне књижевности Васа је целу једну годину, сваке вечери, казивао својој деци по једну народну причу.

Но, он је волео и риболов, билијар и – разгледнице. Имао је свој чамац и сав прибор за пецање: мреже је плео сам, стрпљиво, певушећи. На турнејама је играо билијар, док је разгледнице чувао у посебним албумима. Из те богате збирке остало је до данас чак 2.513 слика градова из целог света.

Први светски рат затиче четрдесетдво-

Реткост: плоча с музиком оркестра Васа Јовановића, издање чувене компаније „Глас мога господара“, пре 90 година.

годишњег Васу у Нишу. Овај искрени родољуб и истински космополита полази следеће, 1915. на мучно и неизвесно повлачење преко Албаније, заједно са српском војском. Све до фебруара 1916. више од пола године, није ушао у топлу собу и спавао у затвореном простору...

Овај отмени и тихи човек, кога нико није чуо да изусти ружну реч, изузетно је држао до себе и своје музике. Кад је у Србобрану неки разуздани весељак упорно тражио од Васа и дружине да му свирају клечећи, маестро га је тако одлучно одбио да се пијанац истог часа извинио. Али, Јовановић је био и веома скуп музичар: ко је желео да му на свадби свира лично Васа Јовановић морао је несесично да одрешу кесу. Он је често, уместо бакшиша у новцу, доносио ујутро кући – шаку дуката!

За младиће који су желели да крену његовим путем, да једног дана и сами постану врсни музичари, био је више од учитеља. И док је у раскошним ресторанима или на богатим свадбама свирао и за злато, младе тамбураше учио је бесплатно.

Захваљујући њему, највећи градови Европе упознали су још пре једног века јужнословенску музику, заволели је и ценили. И сам свестан важности, лепоте и богатства народног музичког блага, неуморно је записивао и обрађивао народне песме и тако их спасао од потпуног заборава.

Васа Јовановић је умро у свом Ковиљу 21. јуна 1943. Месец дана раније компоновао је корачницу „Добрица“ и посветио је свом блиском пријатељу, славном глумцу Добрици Милутиновићу који га је, болесног, посетио пред сам Други светски рат.

Много година касније, 1990. у Америци се опет спсмиње овај истински бард наше народне музике. Тада је објављена докторска дисертација Марка Едварда Форија под насловом „О музици на тамбурици која се свира у Војводини – Југославија“, одбрањена на Калифорнијском универзитету у Лос Анђелесу.

Једно опширно поглавље ове научне студије посвећено је Васа Јовановићу.

А у његовом Ковиљу и данас се чује свирка богатих тамбураша. Слушајући их, стари Ковиљчани и сад понекад уздахну: „Није лоше, али како је Васа свирао!“

Иван Лончар

Концертна кућа и ресторан „Немачки цар“ у Оснабрику, једна од многих широм Европе у којима је свирао Васа.

ХЕРОЈИ

ОНИ
РАДЕ
ШТО
ДРУГИ
САЊАЈУ

СУ

ВЕЧНИ

ДЕЦИ
ПОМАЖУ
ДА
ОДРАСТУ,
А
ОДРАСЛИМА
ДА
ЖИВЕ

ГИЛГАМЕШ

краљ, 3000. г. пре н.е. сумерски владар без сумње је најстарији од свих хероја о коме се легенда сачувала до данас. У његовој личности садржан је и основни образац који чини хероја: снага да се супротстави разним чудовиштима и ратницима и лутање по целом свету.

Најстарији херој на свету Гилгамеш рођен је пре 5000 година. Сумерски владар сигурно није први јунак који је постојао, али еп испеван о његовим подвизима и сачуван на дванаест плоча најстарије је сведочење, а у исто време и основни образац човека хероја који траје све до данас. Шта је урезано клинастим писмом у таблице?

Гилгамешу, краљу од Урка, нико није био раван. Зато му богови и у њега безнадежно заљубљена богиња Иштар кују освету. Гневни на њега терају га да напусти родну земљу и почне лутање по свету борећи се где год стигне с чудовиштима и дивљацима. На крају јуначких подвига у којима му помаже пријатељ, див Енкидом, Гилгамеш открива тајне живота и смрти и, овећан славом, враћа се међу своје најближе. Укратко, у тексту из 2000. године пре наше ере налази се све што чини једног хероја: славно порекло, изненадно западање у неприлике које га чупа из нормалног живота, борба против мрачних сила, „објављивање тајне“, и – повратак међу људе...

Тарзан и Супермен – деца античких јунака

Животопис многих данашњих хероја следи исти образац. Тарзан је дете из отмене енглеске породице које је за длаку избегло смрт приликом једног бродолома. Одгајила га је мајмуница, а као младић вратио се у цивилизован свет да би му показао све вредности једноставног живота у природи. И Супермен такође иде утабаном античком стазом. Последњи преживели становник једне удаљене планете, кога су прихватили обични сељаци, спасава човечанство многих катастрофа захваљујући својим натприродним способностима.

Иста прича већ 5.000 година? Нипошто. Антички приповедачи нису нам понудили монотону савршене, безгрешне јунаке, већ су у хероје сместили сву сложеност

људске природе: жеље, страсти, противречности, па и мане. Јунаци у исто време представљају снагу, памет, поштење, али и гнев, охолост и суровост... Но, вратимо се њиховим врлинама које, наравно, преовлађују. Мада попис изгледа увек исти, поједине су у одређеним епохама имале већи или мањи успех, већ према томе чиме је човек првенствено био заокупљен.

Тако су људи античког доба имали потребу за физички натприродно јаким личностима, да би за тренутак заборавили немоћ пред светом који им је изгледао препун неизвесности, узнемиравајући и тајанствен. Бојали су се шума, густих и пуних зверињака, непознатих земаља и, наравно, богова, па су измишљали изванредне личности које су у борби савладавале све опасности а чији су подвизи дошли и до нас у сјајним античким митовима, легендама или еповима као што су „Илијада“, „Одисеја“...

Шампион у свим категоријама тог времена је полубог Херакле (Херкул код Римљана који су га „позајмили од Грка у 4. веку пре наше ере), син врховног бога Зевса и Алкмене, који је још у колевци учинио прво јуначко дело – задавио је две огромне змије које су се спремале да га прогутају. Касније је, да би окајао грех (љубоморна Зевсова супруга Хера помрачила му је ум, па је убио властиту децу), извео својих чувених 12 подвига и постао сан за генерације гладијатора, рвача, атлета, у цивилизацији где је физичка снага била прави идеал, извор признања и славе. Данашњи гладијатори боре се на филмском платну, Супермен или Терминатор, на пример, одражавајући универзални мит о натчовечанској снази али и страхове нашег времена.

Стари Грци приписивали су и обичним људима завидну физичку моћ. Тако се Одисеј, краљ Итаке, муж Пенелопин и отац Телемахов, подједнако истицао мудрошћу, речитошћу и храброшћу, а усто и лукавством: по његовом савету Грци су саградили дрвеног коња помоћу кога су, након десет година опсаде, освоји-

ли Троју. На повратку у родну Итаку Одисеја прогони бог Посејдон зато што му је ослепео једнооког сина Полифема и наш јунак мора да се суочи са киклопима, лотофагима (који једу лотос, дрво заборавља), сиренама које су га мамиле песмом и разним другим погубљивим замкама. Тек после десет година лутања стигао је Одисеј у Итаку, поубијао наметљиве Пенелопине просце и даље срећно владао...

Краљевић Марко – наш Херакле

У средњем веку снага и мишићи ипак понешто уступају пред новим идеалима. Хероји више нису само снагатори који иду из авантуре у авантуру већ витезови који се боре за „нешто“. У Француској трубадури путују од замка од замка преносећи у својим песмама славу хероја. У раном средњем веку сви су са заносом слушали о подвизима витеза Ролана. Улепшаним и накићеним, наравно, Уместо чудовишта сада су то разбојничке банде Баска које су 778. године напале зачелје војске франачког краља Карла Великог у једном пиринејском кланцу и добро испра-

Џејмс Бонд

Шпијун – Велика Британија Датум „рођења“: 1953.

У подвизима успешан као Херакле (истина уз помоћ разних справа), овај британски тајни агент такође је и Одисеј, светски путник за кога никад не знате одакле ће искрснути. И као што су стари Грци помоћу дрвеног коња, у чију су се унутрашњост сакрили њихови ратници, освојили Троју, тако се и он лукавством увлачи у непријатељске редове. Џејмс Бонд нас привлачи јер подједнако добро влада својим осећањима, као и најновијим техничким до-

Осим у првим авантурама, Џејмс Бонда не муче никакве сумње.

стигнућима. Наравно и зато што зна тајне најмоћнијих овог света. Па ипак, у својим првим пустиловинама

шиле Ролана и његове. Историја каже да је то била безначајна чарка, али ова прича о храбром витезу, верном кра-

Индијана Џонс

Археолог – авантуриста – САД Датум „рођења“: 1981.

Овај неустрашив човек са великим срцем нема мрље у својој прошлости. Слично витезовима округлог стола и он тражи неки свој Граал, драгоцености које су у његовим авантурама пале у руке непоправљивих негативаца. Као личност, Индијана подсећа на грчког јунака Тезеја који се голорук супротстављао чудовиштима, између осталог и страшном бику Минотауру коме је критски краљ Минос као храну давао античке младиће и девојке. Минотаур с којим се бори Индијана Џонс је нацизам који у време његовог „рођења“ наилази као смртоносна бујница. Врлине? Његова неустрашивост, неукротив карактер, племенитост, каже глумец Харисон Форд који га игра. Али, такође и по-

себан стил, онај из тридесетих година и носталгија коју он изживљава. Има и понеку ману, у ствари више слабости: воли свог оца, али не успева да нађе заједнички језик са њим. Женама „не прешта“ – мада није тако превртљив као Бонд – и не може да види очима змије, толико су му одвратне.

Главни јунак „Авантура с изгубљеним ковчегом“ следи класичан лик, познат већ стотинама година: занесеног научника у потрази за сазнањем.

Џејмс је мучила сумња где је добро а где зло, колико вреди његова мисија. Касније таква питања више неће себи постављати. Његови адути су и идеалне мере (у случају Шона Конерија – 1.83 m на 78 kg), затим пиштољ марке „валтер РРК“ и супербрзи „астон-мартин“ са разним додацима као што су бодени са стране, уље за клизање противника, митраљежи, мастила, крила... Бондова слабост зове се „мартини“. И, нешто много озбиљније: отац се променио однос између некадашњих вековних сила, тајни агент, дете хладног рата, зрео је за старо гвође. А и технички „штосови“ више ником нису занимљиви, провалили су их видео-игрице...

Тарзан

Човек-мајмун – САД Датум „рођења“: 1912.

Своје порекло Тарзан „дугује“ миту о Ромулу и Рему, оснивачима Рима које је од-

гађила вучица. По мишљењу многих Тарзан је чист носталгичар: он симболизује живот у тесној вези с природом какав одавно више не постоји. Он нас такође подсећа на радости „земаљског раја“ и љубав у потпуној слободи, без друштвених правила и лажне стидљивости. Зар Тарзан и Џејмс не руше све баријере, од океана до цивилизације, да би „дуги и срећно живели заједно“. Тарзан, тврде Французи, у ствари говори француски захваљујући „часовима“ једног француског поморског официра. Тек шифрирајући писма својих родитеља, Енглеза, он је научио материјал, а у филмовима је проговорио и „тарзански“ („Тарзан ићи наћи де-чак...“). Они који га критикују не виде у њему ништа друго до дивљака укрштеног са Хераклом. У џунгли он игра улогу жандарма, као некад амерички војници у Централној Африци, или они који данас успостављају ред у свету. Укратко, неоколонијалист је. По најоштријима, Тарзан је оличење надмоћности белог човека.

Човек-мајмун, кога је почетком овог века измислио Едгар Рајс Бароуз, изражава један стари сан: живот у складу са природом, али га неки оптужују за – расизам!

SIGNIFIANT "ATTENTION" DE LA LANGUE DES GRANDS S UN GEANT BLANC ET PLONGE VERS BATE

љу и цркви, освојиће неколико векова касније Француску која се окупила око нове идеје – нације. Поготову је у клими крсташких ратова, окићена мноштвом измишљених згода, подстицала на борбу против „неверника“.

Наш национални јунак Марко Краљевић спаја у себи снагу Херакла и народног јунака Ролана; он је борац за правду који штити народ од Турака (укида свадбарину), храбар је (убија црног Арапина), натприродне физичке снаге (цеди воду из суве дреновине), али истовремено и тврдоглав (оре друмове), лукав (убија на превару Мусу Кесеџију)... Историја, слично као са Роланом, каже да је Марко био само ситан турски вазал који је живео у 14. веку. Временом се заборавило да је Марко ратовао на страни Турака, да је у једној таквој бици и погинуо, а машта народног песника створила је горостасну фигуру јунака који све сме и све може.

На топ-листи најпопуларнијих јунака у Европи – Ролана који је у међувремену „унапређен“ у нећака Карла Великог сменили су Витезови округлог стола. Посебно неодољиви Ланселот који креће да тражи свети Граал, по неким легендарним чудотворним камен, по другима посуду из које је Христ на последњој вечери јео и у коју је Јосип из Ариматеје сакупио његову крв кад је био распет. Тражење Граала изражавало је, у ствари, идеал хришћанског живота и само чисто срце могло је да стигне до њега, а онда ће му све тајне овог света бити откривене и доћи ће до универзалне спознаје. То је умногоме исто што и Јасоново путовање у потрази за златним руном или оно што је чинио Гилгамеш много пре средњег века. Али, зашто је Ланселот имао више успеха од осталих витезова, Гавена, Галаада, Персифала. Да ли зато што је био „чистије душе“ од њих? Напротив. Можда баш зато што је имао слабу тачку: недозвољену љубав осећао је према Гинезри, жени краља Артура. Епови написани о њему у Француској, Немачкој и Енглеској осуђују га (витештво обавезује) да се одрекне ове љубави и оде у калуђере. Тако је легенда постала занимљивија, а морал био спасен!

Вертер и Лота

Тежња за истином и сазнањем античких и средњовековних хероја слабила је што је више јачао рационализам и напредовала наука. Тако од 16. века нестаје модел витеза-хероја кога сад сматрају

Супермен

Ванземаљац и новинар – САД

Година „рођења“: 1932.

Супермен је нешто слично полубогу Ахилу. У сваком случају, више је од човека. Али, и он има слабу тачку: криптонит је за Супермена оно што је за Ахила пета. У присуству овог камена који је изазвао пропаст његове родне планете он губи све своје нат-

У цивили супермен се претвара у Кларка Кента, новинара „Дејли планета“.

наивним. Чак је постао предмет подсмеха, као Дон Кихот или Пантагруел. Сада је авантура откривање света који нас окружује. У 17. веку телескоп и микроскоп почињу да истражују удаљени простор свемира или невидљиви свет микроба. Не више митски Одисеј који лута светом већ прави галеони стижу до обала дотад непознатих светова.

Следећи век прекинуо је за тренутак жељу за „научним“ подвизима. У салонској Европи пробудио се у другој половини 18. века романтизам и сада се сања о повратку природи са Русоовом „новом Хеленом“. „Можемо бити добри људи а да нисмо учењаци – тврди Жан-Жак. – Јер, прави пријатељ је вреднији од свих истраживача, математичара, хемичара, песника и сликара заједно“...

Ипак, највеће успехе доживљавају приче о напаленим душама које мори љубав, све то, наравно, у неразрешивој ситуацији. Млади Вертер, кога је створио Гете крајем 18. века, заљубљен у Лоту вереницу свог пријатеља, привукао је својим љубавним јадима хиљаде младих широм Европе... Уздисало се, плакало, а пошто се Вертер, не пристајући на своју судбину,

природне моћи. Овај јунак остварује један од наших великих снова – да летимо. У свакодневном животу је просечан Американац, кратковид и неспретан. Душу дао да побегне у кожу натчовена. Поседује снагу достојну Херакла. У стању је да вуче пароброд или заустави

ракету! А његов морал, о коме брине Етички комитет за стрипозе САД, беспрекоран је: не пије, не пуши и остало. Слабости? Осим криптонита, и љубав („Супермен II“) делује на њега тако да се одриче својих моћи и постаје, сав срећан, обичан смртник.

Терминатор

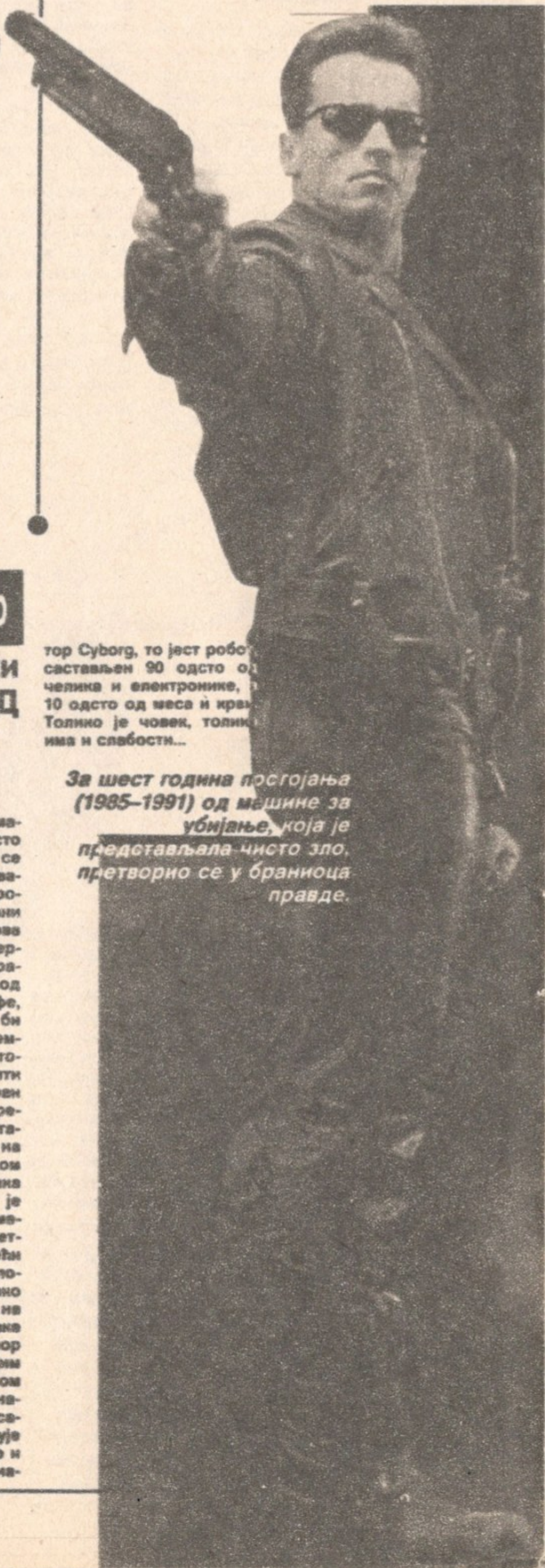
Кибернетски робот – САД

Датум „рођења“: 1985.

И Терминатор је помало Херакле, али уместо да изводи поданге он се определио за – уништавање. Има нешто и од Прометеја кад у „Т2“ брани човека од прогона богова – робота. У ствари, Терминатор одражава страхове нашег времена: од нуклеарне катастрофе, до победе робота који би постали господари Земље. При том он сам готово да нема емоција нити се икад осећа несигуран у том суровом свету. Срећом, од улоге робота-убице, какав је био на почетку, он се временом претворио у заштитника човечанства. У стању је да се суочи с кишом метака или судари са четрнаестотонцем излазећи из тих окршаја тек са поменом оштећења. Како је и сам оператор, уне на себи да изврши поправку ситних оштећења. Говор му је највећа мана: својим синтетизованим гласом изговори у просеку петнаестак реченица за дан сета филма... Уз то, делује помало нељудски. То је и нормално јер је Термина-

тор Cyborg, то јест робот састављен 90 одсто од челика и електронике, 10 одсто од меса и крви. Толико је човек, толико има и слабости...

За шест година постојања (1985–1991) од машине за убијање, која је представљала чисто зло, претворно се у браниоца правде.

на крају књиге и убија, многи су пошли његовим путем...

Други хероји истог времена више воле да зграбе све од живота не марећи за морал: такав је Дон Жуан кога публика познаје по Молијеровом комаду или Моцартовој опери, али исто тако и Флуст. Овај вечни незадовољник овладао је свим знањима тог времена, али је његова глад тиме само постала већа. Иако леп и успешан, спреман је да прода душу ђаволу с којим потписује уговор да би стигао до својих жеља...

Како да умрем пре краја романа?

Међутим, далеко од палата и отмених салона, на улицама које су врвеле од светине, већина становништва била је заокупљена много приземнијим бригама. У 19. веку свет је полудео за романима из подлистка дневних новина које су због тога имале огроман тираж. У Француској су сви обожавали Рудолфа, дању охолог принца који се нрђу претварао у добротинитеља. Ову личност, сличну Робину Худу, градска варијанта, измислио је Ежен Си у свом роману „Тајне Париза“. Цела Француска дисала је у ритму Рудолфових авантура. У књижарама су се о овај додатак буквално отимали, болничарке су изјављивале да се њихови пацијенти боре да преживе да би сачекали крај романа... А кад је аутор ухапшен због неке глупости, лично је председник владе наредио да га сместа ослободи. Француска није могла без свакодневне порције свог романа!

Штафету популарности затим преузимају „илустрације“ (листови с цртежима и фотографијама), а потом и стрипови. У 20. веку јунаци као што су Флаш Гордон или Супермен иду трагом својих претходника. Али, као да су и они већ део прошлости. Изгледа да човек измишља све мање оваквих личности које могу оно што он не може. Хоћемо ли једног дана моћи без хероја? „Никако – каже познати психоаналитичар Кетлин Кели. – Мало дете ради све оно за шта мисли да је идеал његових родитеља. Они су за њега прави јунаци. Али, како расте, схвата да они нису баш тако херојске личности и почиње да следи друге обрасце. Касније, пошто не успе увек да достигне идеал из детињства, оно сања испред екрана или читајући роман замишља да је савршена личност као главни јунак.“ Све у свему, сматра позната докторка, још дуго ће нам јунаци бити потребни за нашу уравнотеженост. „Они нам помажу да одрастемо, а затим и да живимо.“

Много је сумњичавији италијански писац Умберто Еко. Супермен је мртав. Његов крај означава и крај натчовека и на сцену ступа „Г. Петар Петровић“, односно обичан човек. Овај писац је и песимиста. Идеал који су увеле емисије где водитељ блебеће са својим гостом и телевизијске серије је – **полукретен!** Први пут – тврди Еко – гледалац се поистовећује са личностима које су испод његовог нивоа!

Заиста, ко су наши хероји данас и овде? Музичари, победници с математичке олимпијаде или момци из читуља, које с овог света испраћају увек истим речима: „Био си сувише храбар да би опстао у овом свету“.

Припремила
В. Милићевић

ХЕРАКЛО или ХЕРКУЛ,

Зевсов син с Алкменом, због чега га је љубоморна Хера прогонила: човек који је све могао, недостижни сан људи од античких времена.

МА ШТА КАЖЕШ

ДОКТОР ПРОТИВ ДОКТОРА

Професор др Роберт Менделсон издао је недавно књигу „Бела лаж“ у којој, између осталог, упозорава на занимљиву чињеницу да је број смртних случајева драстично опадао увек кад су његове колеге лекари ступали у штрајк.

● Године 1976. лекари Бототе, главног града Колумбије, штрајковали су пуна 52 дана. Примали су само хитне случајеве. Последица је била неочекивана: број смртних случајева смањен је за 35 одсто.

● Исте године штрајковали су лекари с подручја Лос Анђелеса у Калифорнији. Овде је број смртних случајева смањен за 18 одсто. „Кад је штрајк престао, а медицинска

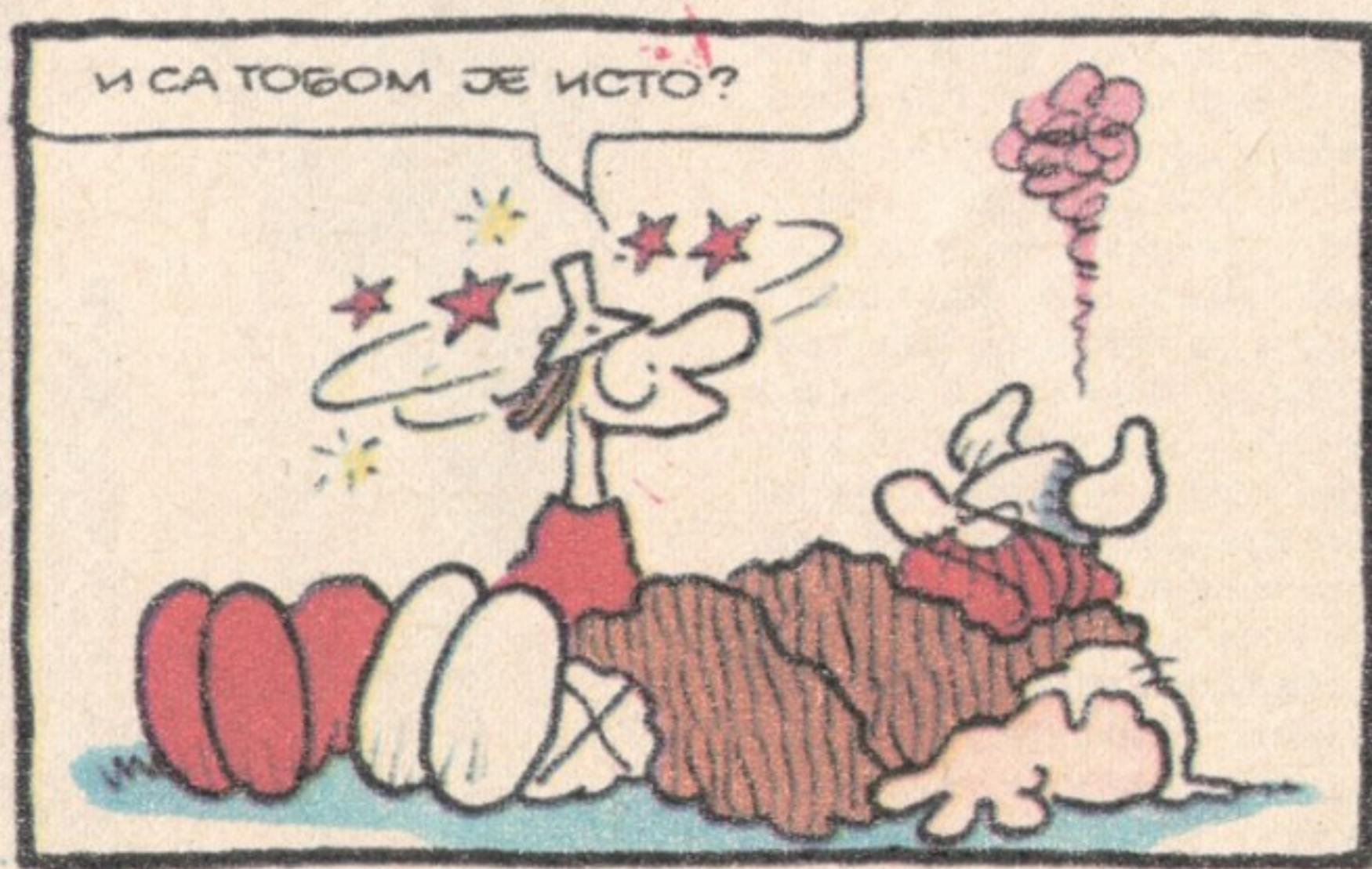
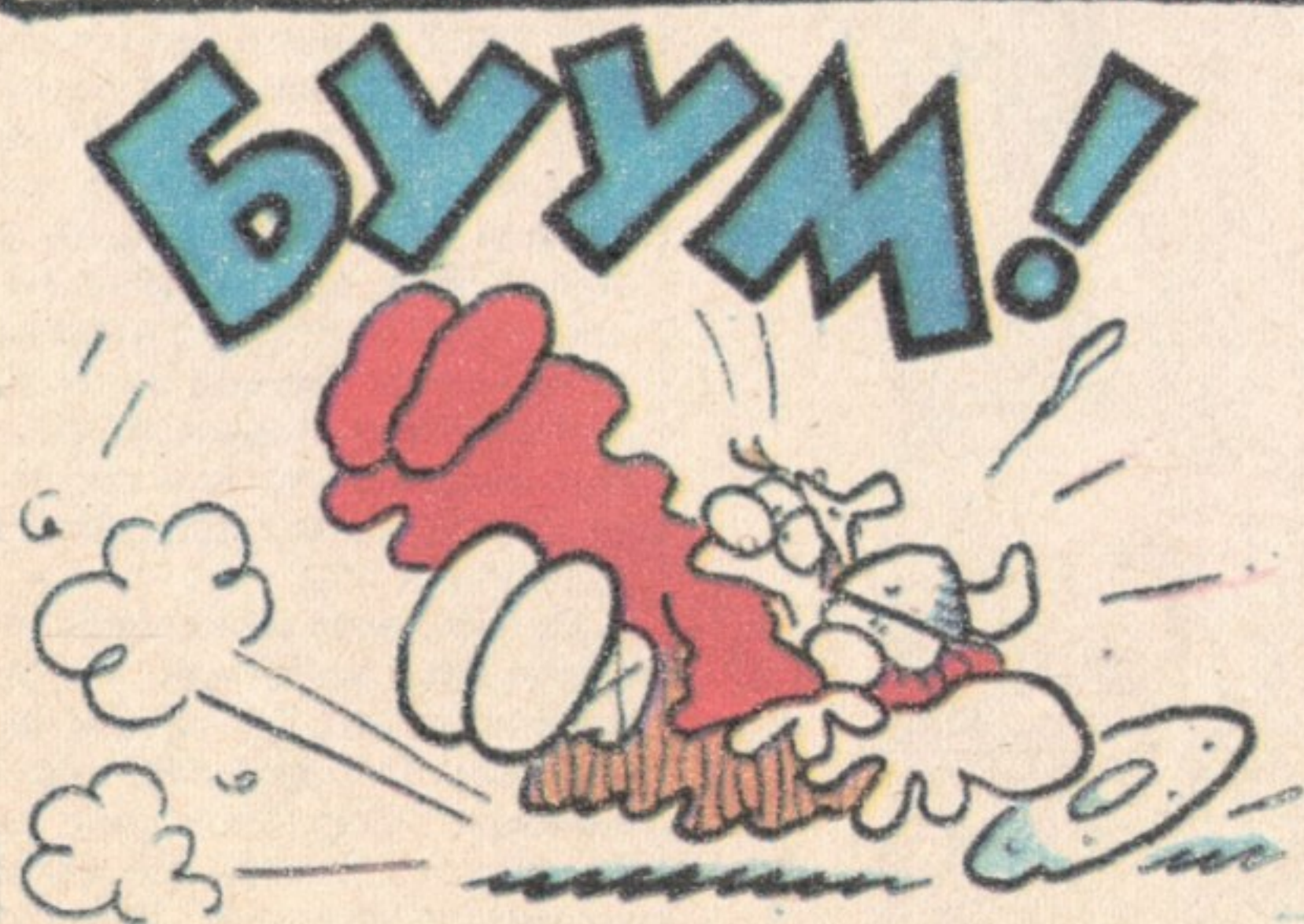
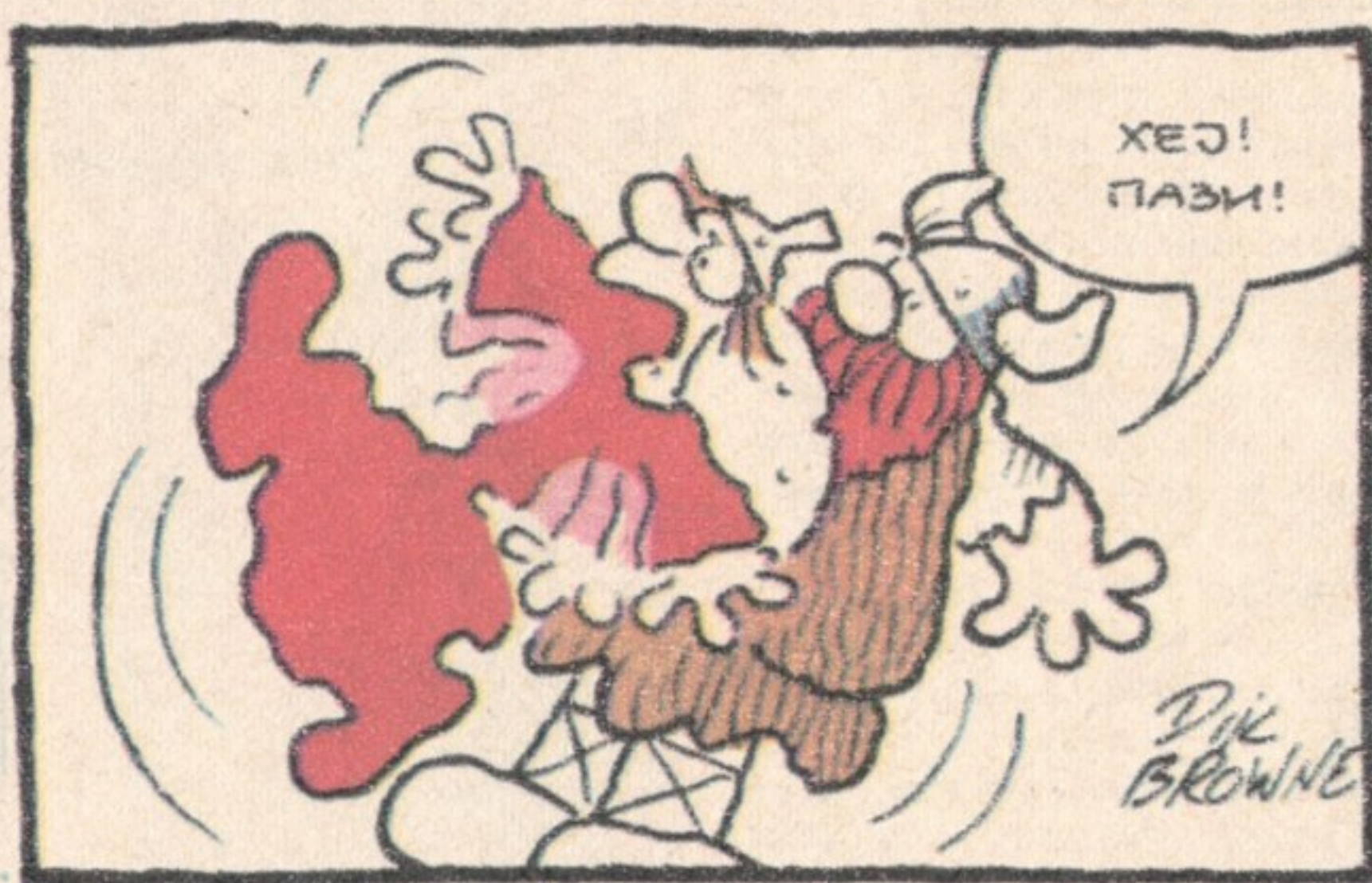
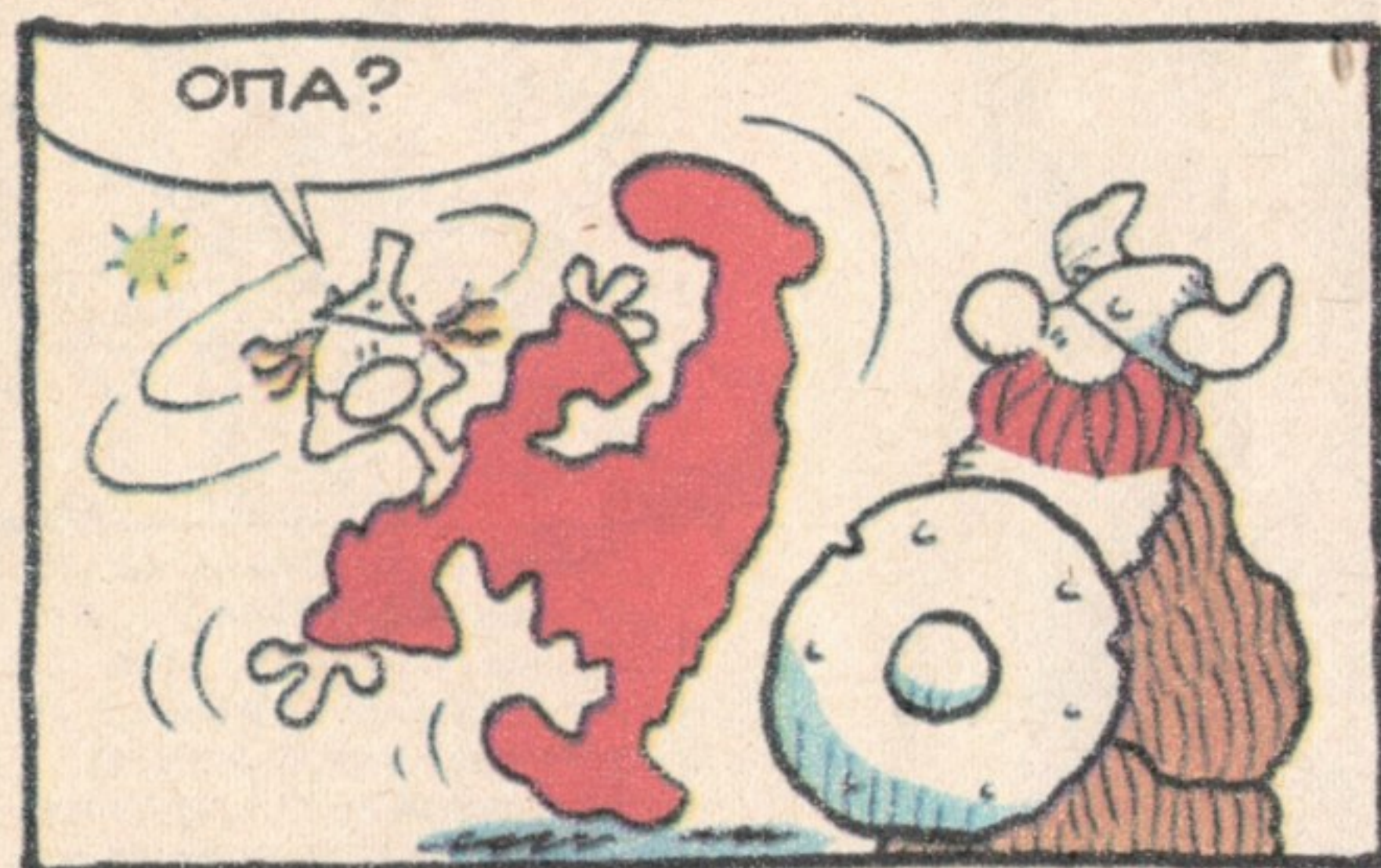
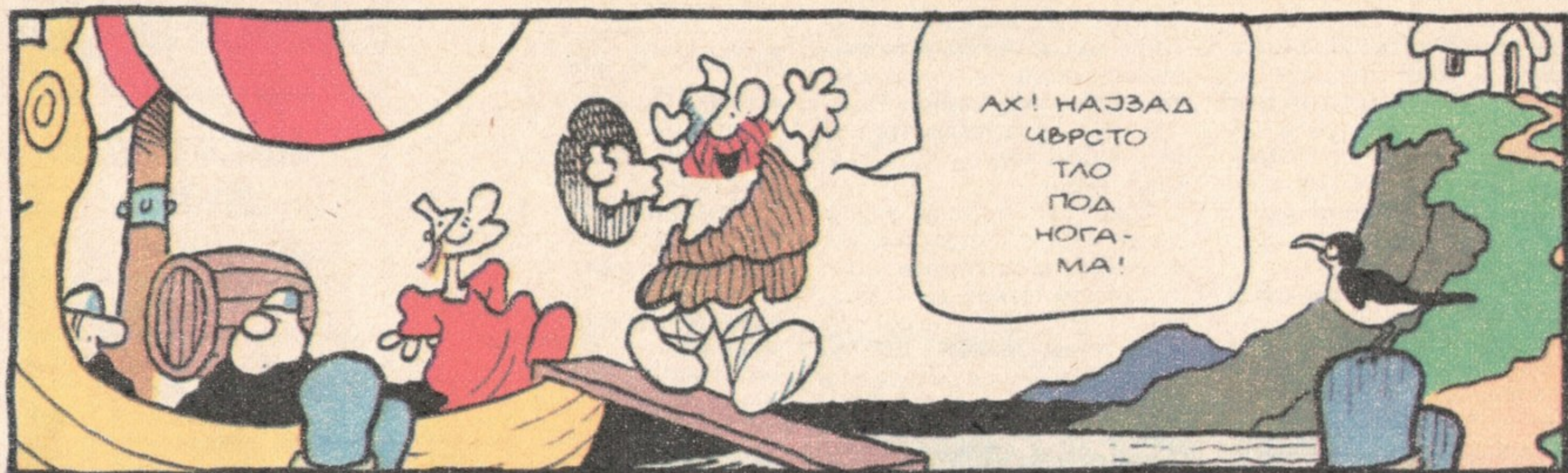
машина опет почела да меље“, додаје Менделсон, „број смртних случајева брзо се вратио на ниво на коме се налазио пре почетка штрајка.“

● Године 1973. штрајковали су лекари у Израелу. За месец дана, колико је штрајк трајао, прегледано је само 6.000 уместо уобичајених 65.000 пацијената. Према подацима погребног друштва у Јерусалиму, наводи Менделсон, број смртних случајева за то време смањио се за 50 одсто. Такво смањење броја није забележено још од лекарског штрајка одржаног 20 година пре тога.

Дечији лекар Менделсон из свега овог закључује: не би било лоше кад би лекари престали штрајковати, ограничивши своју делатност за 90 одсто и бавећи се само хитним случајевима. „Уопште не сумњам да би нам тада свима било боље.“

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПСИ ШАХИСТИ

У младим данима шампион Америке у шаху Пол Марфи имао је за партнере оца Алонсиа и најближе сроднике. Објављена је партија коју је играо у пролеће 1849. године у Њу Орлеансу са оцем и коју је добио у 46. потезу. Међу Марфијеве најраније познате шаховске партије убрајају се оне са америчким шахистом Миком који је био слабији играч и стога га је обавезно побеђивао. У шаховској литератури из прошлог века тако се нашло и презиме Мик – и на томе би се ова прича завршила да се тридестих година овога века није појавио још један Мик. Био је то, веровали или не, пас чије је име записано у документацији – шаховског клуба у енглеском граду Брајтону.

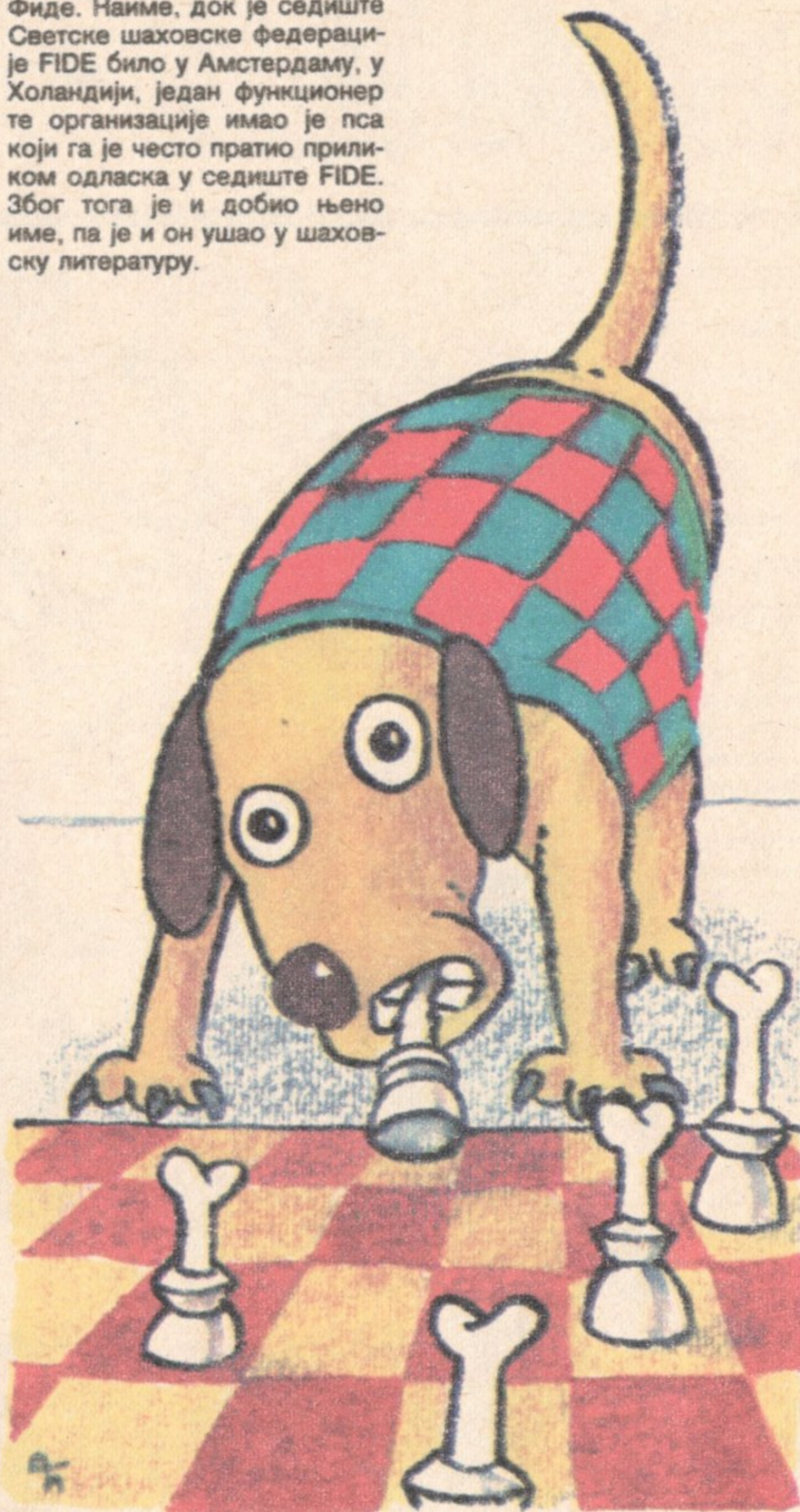
Извесна госпођа Сиднеј била је члан овог клуба, али је на састанке редовно долазила у пратњи свога пса Мика. Било је то утолико чудније што се тај клуб налазио у просторијама које је саградио краљ Џорџ IV у време када је био принц-регент.

Правило да животиње не могу да улазе у просторије затвореног типа требало је да се примени и на дотичног четвороношца. Али некако су му гледали кроз прсте све док на место секретара клуба није дошао човек који је тражио да Мик иде у своје друштво. Почело је убеђивање јер је госпођа Сиднеј била велики љубитељ животиња и на крају су се ипак договорили: Мик је учлањен у шаховски клуб, добио је чланску карту, чланарину је, наравно, његова власница платила.

Овде причи није крај. Јер, уз име Мика у евиденцији клуба није стајала примедба да је то пас. И, једног дана када је трећа екипа клуба требало да игра меч са неким слабијим противницима, члан задужен за састав екипе решио је да „пружи шансу“ новом члану – Мику(!). Објављен је сас-

тав екипе, али Мик није „изашао“ на меч, па је контумациран.

Да занимљивост буде већа, постојао је још један шаховски пас чије је име било Фиде. Наиме, док је седиште Светске шаховске федерације FIDE било у Амстердаму, у Холандији, један функционер те организације имао је пса који га је често пратио приликом одласка у седиште FIDE. Због тога је и добио њено име, па је и он ушао у шаховску литературу.

ШАХ ЗА ВАТРОГАСЦЕ

На једној седници Општинског савета града Базела у Швајцарској 1861. године разматрано је каква је корист од играња шаха. Том приликом месним ватрогасцима је забрањено да се за време дежурства баве било каквим играма – осим шахом.

Општински савет подробно је објаснио разлоге ове забране, па је указао „да за раз-

лику од негативног дејства других игара, шах учвршћује вољу и карактер, подстиче упорност и одлучност и стваралачке могућности – особине веома важне у послу који обављају ватрогасци.

ЈЕДИНСТВЕНИ ПОРАЗИ

На турниру у Плимуту 1938. године учествовало је 7 шахиста и једна шахисткиња – шампионка света Вера Менчик-Стивенсон. Прво и друго

место на овом такмичењу поделили су светски првак Аљехин и Томас са по 6 поена, Лист и Милнер Бери имали су по 3,5 док је Вера Менчик-Стивенсон освојила 3 поена. На последњем месту, са једним поеном, био је Брус који је, поред тога, имао и могућност да се истог дана рукује са два светска шампиона у шаху. Пре подне је изгубио партију од Vere Менчик-Стивенсон, и после подне од Алекснадра Аљехина! Два пораза од два шампиона тешко да је ико сем Бруса доживео у једном дану.

НАЈКРАЋЕ ПАРТИЈЕ

Сматра се да је најкраћа партија завршена ремијем она која није ни одиграна! Било је то на турниру у Лутону 1975. године када су се Мајлс и Ројбен, уз благослов судије турнира, одлучили за реми, а да нису повукли ни један потез на табли. На тај начин обезбедили су себи прво, односно друго место на турниру.

Рекорд у понуди ремија постигнут је у мечу Аљехин-Еве за првенство света 1935. године. Евеу је био довољан реми да би постао шампион света, па је пре почетка 30. партије саопштио Аљехину „да је у свако доба партије сагласан са ремијем“. Та партија је играна, али се после 40. потеза завршила ремијем и Еве је победом од 15,5:14,5 постао шампион света.

ДВА ПУТА

Енглески шахиста Август Монгредон (1807–1888) био је председник Лондонског шаховског клуба од 1839. до 1870. године, а једно време био је и на челу Ливерпулског клуба. Шахом се бавио као аматер, па је био поражен у мечевима са Марфијем, Штајницом и Харвицом, али је имао успеха на турнеји по Немачкој. О својој каријери написао је мемоаре који су, само делимично били објављени у мајском и јунском броју „Британског шаховског магазина“. Рукопис је затим враћен његовој родбини, али је после много година нађен и поново понуђен истом часопису. Он је 1981. године у фебруарском броју објавио део мемоара – и то онај већ објављен пре 93 године. Наравно, не намерно.

КО ЗВОЦА - ЗВОН

Високо подигнути палчеви не морају нужно означавати успех или победу. Нарочито не за оног који је за њих обешен више дана...

Тешко би било замислити гори поклон намењен неком енглеском средњовековном барону од књиге „Француски без муке“. Не толико због тога што је у питању француски језик, колико због оног – „без муке“.

Књига би, по свему судећи, нестала у ватри камина, а њен аутор вероватно не би успео да избегне исту или сличну судбину.

Мука, мучење, тортуре (бирајте израз према личним наклоностима) били су свакодневна и неизбежна појава без које живот Англосаксонаца, па и осталих житеља Западне Европе у средњем веку, није могао ни да се замисли.

Лажем, али пливам!

Све је почело негде у 14. веку када су енглески грађани утврдили да, уколико се на неком од суђења као окривљени не одреде ни за једну од две могуће изјаве (крив или невин), процес није могуће наставити.

Влада Едварда Првог одлучила је да доскочи овој смицалици увођењем своје сопствене, која је носила елегантан назив „снажни и сурови бол“.

Пре самог изјашњавања оптуженом би у лежећем положају на груди била постављена даска на коју су у одређеном временском размаку били додавани огромни тегови све док овај, кад осети да му је стварно „тешко око срца“, не пристане да се конкретно изјасни о својој кривици.

Није се, у оквиру истог модног тренда, одустајало ни од помало застарелог бацања осумњичених у оближњу бару или језеро. Истина би, по тадашњем схватању, требало да их одржи на површини, а лаж би их повукла на дно. Лаж је често, удружена са добрим пливачем, опстајала, а истина је делила судбину момка са дна.

До сада нема потврђене директне везе између тада све учесталије примене овог обичаја и наглог развоја пливачког спорта у Западној Европи.

Оно што, међутим, пада у очи је нагла

поплава маштовитости у измишљању начина на који би оптужени или окривљени могли да се муче.

Нежност девице и аутостопери

Један од чувенијих производа оваквих умних напора је „челична девица“, сандук у облику људског тела, изнутра комфортно постављен шиљцима како са леђне тако и са предње стране. Затварање поклопца доводило је, на опште задовољство изумитеља направе, до директног сусрета предњих и задњих шиљака, уз, додуше веома кратак, протест оптуженог који се налазио између њих.

Нису, међутим, сви изуми нужно били усмерени ка усмрћивању окривљених. Суптилнији системи кажњавања, уколико за исте прекршаје нису били надлежни државни органи, били су препуштени баронима (власницима великих имања), вероватно рачунајући на њихову посебну маштовитост и урођену благод.

Вешање за палчеве (трајање неодређено), вешање за језик (рок релативно предвидљив и аутоматски лишен коментара оптуженог), бичевање и сличне радње били су облици посебне милости барона према непослушнима.

Међу овим врстама милости посебно се издваја уништавање слуха сипањем врелог, топљеног олова у уши окривље-

КРИВИЦЕ

ИМЕ!

покриће за примену нових изума за мучење кажњеника.

Један од таквих био је сто са чекрком, помоћу којег је кажњеник, везан за ноге и руке, био растезан до граница издржљивости и ретко када био у могућности да се касније похвали својом новом висином, достојном чувених центара NBA лиге.

У некој бољој ситуацији могао се наћи само на палчевима у посебној врсти дробилице, где би му ови, уколико не призна злочин о којем није имао појма, били здробљени, а он ипак жив, здрав и задовољан, премлад да умре, а рођен прерано да би помислио на путовање аутостом.

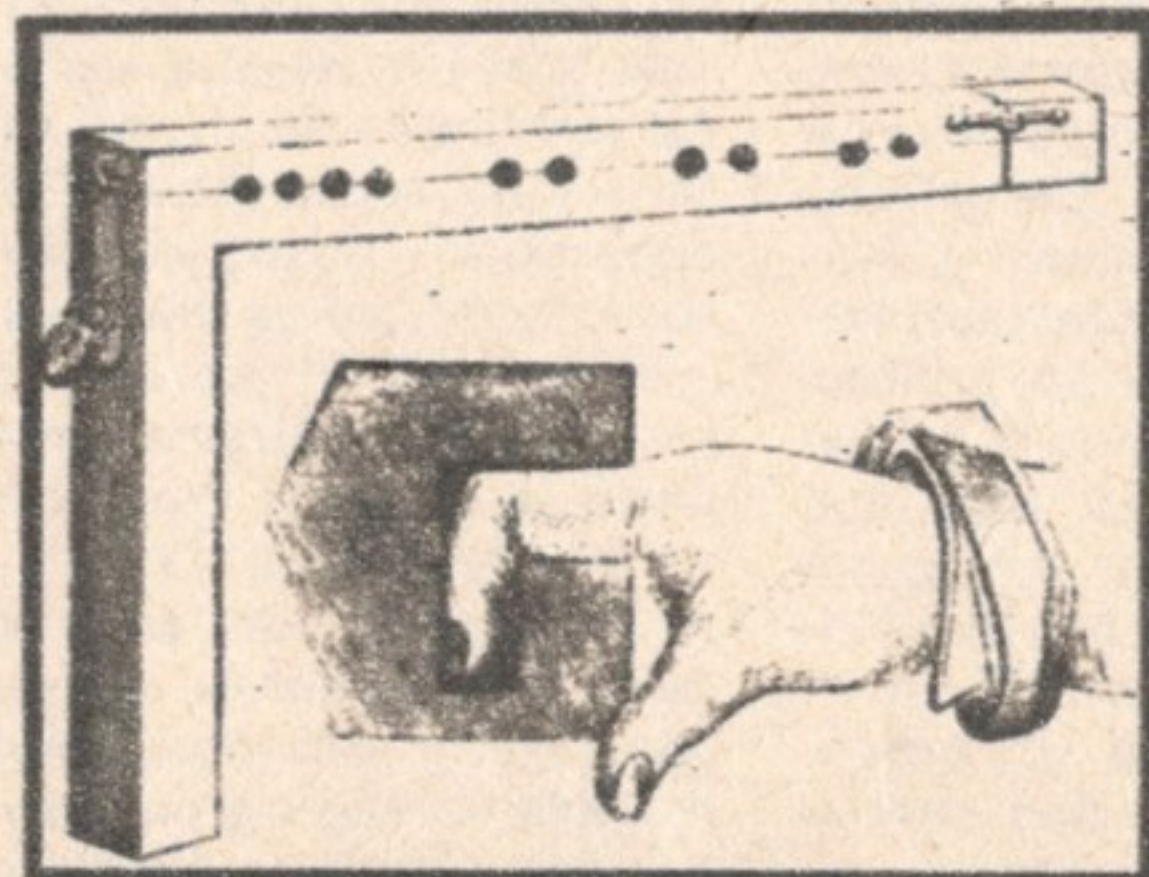
Витамина пре свега

Слично је било и са такозваним „стубом срама“, направом у облику даске са посебно израђеним отворима, којом је затвореник био прикљештен у пределу

Јутарње
протезање
уз
сведоне

врата, ручних и ножних чланака, закључан и лицем изложен гнев суграђана. Пљување, бомбардовање воћем, поврћем и сличним намирницама (јогурт у тетрапаку је изум знатно каснијег периода), чинило је уобичајен развојни ток казне за затвореника, пониженог, увређеног и нимало одушевљеног наглом поплавом витамина.

Документа и сведочанства задржавају се искључиво на догађајима везаним за предњу страну стуба срама док друга димензија остаје незабележена. Ипак, имајући у виду чињеницу да је ова направа, без посебних преправки, преузета од стране пуританаца на северноамеричком

Никад не показуј прстом! (Некултурно је и болно)

них. Срећни због чињенице да су лишени само слуха, без других озбиљнијих последица, ови би се враћали радовима на имању или, можда, компоновању неке од претеча турбо-фолка.

Наведене казне почеле су постепено да напуштају надлежност барона и попримају званичан облик оснивањем првих званичних затвора.

Први такав затвор био је Маршалси у Саутворку, кварту Лондона, назван по витезу Маршалу, првом управнику и судији, члану краљевске свите. Званични прилаз кажњавању оптужених у затвору није довео до веће контроле оправданости кажњавања већ је, напротив, као званична али и затворена установа само пружао

континенту, за претпоставку је да се са друге стране „сцене“ ништа посебно није догађало.

Над ким звоно звони

Казне за жене, без обзира на чињеницу да су поменуте казне важиле за њих подједнако као и за мушкарце, ипак су биле предмет одређене стилизације. Посебне металне маске, израђене у погрдном маниру (магареће уши, звонце изнад чела...)

Женска маска (звоните, куцање не ради!)

представљале су законску подршку незадовољству мужа својом сопственом супругом.

Разлози изнети приликом оптужби углавном су се односили на случајеве типичних женских слабости: оговарања, приговоре, непрестана звоцања и слично.

На срећу, овај обичај није ухватио корена и није прерастао у традицију. Немирне улице данашњих градова можда нису лишене оговарања и препричавања трачева, али су у сваком случају ослобођене масовне звоњаве са шлемова талентованих грешница.

Свеопштем хаосу у оквиру надлежности за муке и мучења потребно је додати и интересе цркве, као и њен ватрени пријем кандидата – неистомисљеника (јеретика) у наручје ломача, распоређених по потреби или у складу са плановима тадашњих локалних естрадних менаџера у мантијама.

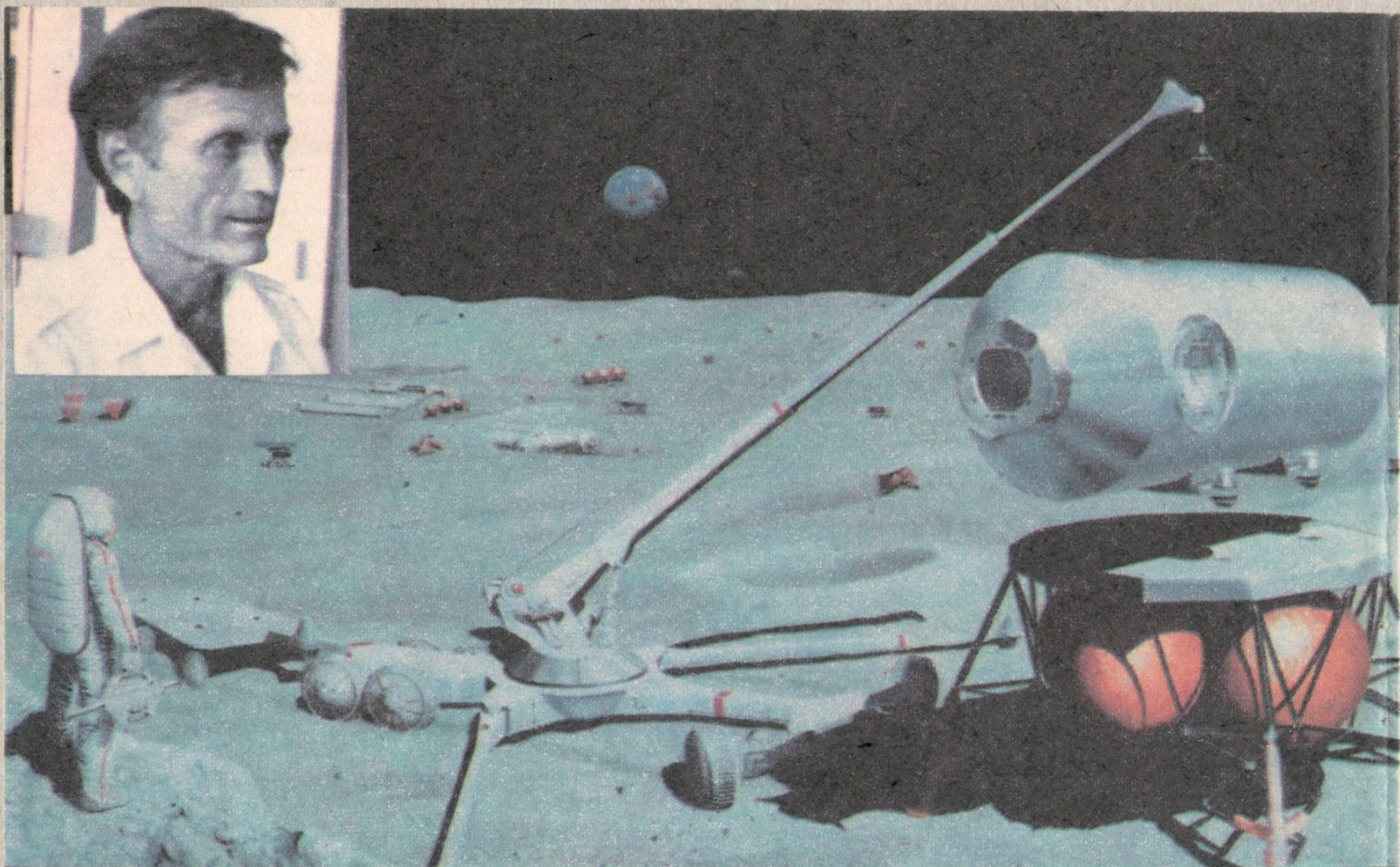
Опустимо се...

Развитак људске свести, правног система и опште цивилизације учинио је током времена ствари много јаснијим, а систем кажњавања криваца онаквим какав би требало да буде у складу са законом и правним системом.

Да тога није, још би неко од нас седео на „стубу срама“, јео поврће које не воли и, лечећи отечене палчеве, слушао сопствену супругу како звони по граду.

Наравно, под условом да се не определи за то да на дну баре или језера ужива у миру и тишини своје „доказане кривице“.

Мишел Јовичић

Путовање човека кроз Сунчев систем, а потом и изван њега, звучи фантастично, али професору Бену Финију који га припрема треба веровати.

ПОКРЕТ ЗА НАПУШТАЊЕ ПЛАНЕТЕ ЗЕМЉЕ

ВОЂА

СВЕМИРСКИХ НОМАДА

Посао Бена Финија су путовања, али његово занимање није туризам. Заправо и не постоји прави назив за оно што он ради. Његово радно место је на универзитету у Хонолулуу, где је професор космичке антропологије. За нас сасвим неубичајена професија, али доктор Фини је најмање од свега класичан универзитетски професор. Шта он, заправо, ради?

Бен Фини са својим сарадницима припрема планове за путовање човека кроз Сунчев систем, а потом и изван њега. Ма како такво путовање звучало фантастично, Бену Финију треба веровати јер је до сада већ предузимао путовања на граници маште. Пре двадесетак година упустио се, заједно са групом научника и морепловаца, у једно од најизазов-

нијих и најопаснијих путовања модерних времена: древним двотрупним полинезијским кануом једрио је од Хаваја до Тахитија и натраг, прелазећи растојање од 12.000 километара. Тим поводом недавно је и часопис „New Geographical Magazine“ писао о њему и његовом покушају којим је требало да понови легендарни пут који је некада повезивао ова два острва. Тиме је желео да докаже да су древни Полинежани могли да преплове огромна пространства Пацифика без савремених навигацијских инструмената. Успео је у томе, али то му није било довољно.

Када смо разговарали о његовим плановима, уживао сам слушајући храбре намере и визије овог човека и замишљао како би било дивно када бисмо у неком тренутку заиста могли да покушамо нешто од тога. — Ако посматрамо Полинежане — рекао је — можемо рећи да су они били „океанизовани“ јер су низ генерација пловили све даље и даље и сматрали да је свет океан. Где год да су једрили, налазили су само делиће копна. Ми нашу планету називамо Земља, али то није одговарајуће име. Требало би да је назовемо Океан јер 3/4 Земље чине океани. Полинежанима је сасвим при-

родно да је планета океан, њима постојање великог копна није много значило.

Сви смо суочени са свемиром као непознатом околином. Истина је да је то за нас опасна околина, али и океан је опасан. Људи који живе на копну сматрају Полинежане изгубљеним у океану, међутим, они то нису. Они су усред океана — код куће. Када научимо да живимо у свемиру и када први људи буду одрасли у њему, за њих ће бити сасвим природно да се налазе у свемирском броду или насељу. То је експанзија интелигентних бића. Сви ти људи биће упућени на свемир, а не на Земљу.

Многи
би
желели
да
живе
на
Хавајима,
али
сан
Бена
Финија
је
како
да
оде
са овог
рајског
острва

Већ сада постоји међународни покрет за остварење таквог свемирског плана. Научници који се баве свемиром, људи слични мени, сусрећу се по целом свету, дописују се и разрађују планове. То је прави људски покрет за напуштање планете Земље — каже Бен Фини.

Огледало као Америка

Објашњавајући ову мисију, Фини говори о свемирском племену које ће, као свемирски номади, лутати међузвезданим просторима. Тај пут до звезда, сматра он, већ су утрле комете на којима ће људи неколико хиљада генерација моћи да путују ка звездама. Како је то могуће?

Далеко најбројнија тела Сунчеве породице су комете. Сунце их вероватно има неколико трилиона, а већина њих кружи око наше Звезде далеко иза Плутонове орбите стварајући велику сферну маглину, названу Оорт, према холандском астроному који их је открио. Научник Фримен Дајсон сматра: ако су међузвездане комете тако честе, тада је Галаксија далеко погодније подручје за међузвездана путовања

него што мисли већина људи. Фини стога замишља свемирско племе које успева да преживи хиљадама генерација користећи енергију комета и које се на њима лагано шири по међузвезданом простору.

Типична комета не може изгледати нарочито гостољубива јер је она неправилан комад леда и стена пречника километар или два. Али, оне су довољан извор енергије за свемирски живот. Енергија ће се добијати фузијом елемента деутеријума и коришћењем галактичког магнетног поља. Светлост звезда сакупљаће се гигантским космичким огледалима за чију изградњу на кометама постоје све потребне сировине. Тако ће полако комета постајати гостољубивији свемирски чамац где ће људи моћи да користе и до 30 пута више енергије него што то просечно чине данас на Земљи. Са таквом енергијом моћи ће да граде насесбине које ће их одржати кроз периоде много дуже него што је то сва до сада запамћена људска историја.

Огледала за сакупљање светлости звезда била би веома велика. Свако огледало снаге једног мегава-

та имало би величину приближну континенталном делу Америке. Иако би се о огледалима бринули самостални роботи, номади би требало да буду у близини у случају да нешто крене наопако.

Други корак у овом плану је сакупљање блиских комета у јато које ће се заједно кретати ка свом циљу. Комете имају брзину од око 10 до 20 километара у секунди. Користећи само неколико процената елемента деутеријума који се налази у леду комете, њена брзина могла би да се промени, слично маневрисању два свемирска брода у Земљиној орбити. Сакупљање је потребно због великог броја малих комета које не би могле да одрже самодовољну заједницу. Заједница ипак не би могла расти бескрајно јер би се исцрпили залихе блиских комета.

Развејани по космосу

Због великих димензија огледала за сакупљање енергије, кометска племена била би раширена у пречнику од око 200.000 километара. Насеобине и огледала би „летели у формацији“ са групом комета. Иако би номади живели у одвојеним насеобинама, оне би се сакупљале у учесталим размацима ради племенских ритуала. У случају да неко жели да напусти племе, сваке деценије указала би му се прилика да пређе код племена које је у пролазу.

У свакој ловачкој скупини у пустињи Калахари просечан број мушкараца, жена и деце је 25. Ту је, очигледно, довољно мушкараца и жена да успешно одгаје децу, а да сама скупина не постане превелика што би отежало потрагу за храном. Иако су ове скупине биле независне једна од друге, у случају потребе оне би се окупиле у племенске заједнице од 500 људи, довољно велике да се избегну генетске опасности и оскудно друштвено окружење. Тако би скуп од 500 људи био најбољи и за саме кометске заједнице.

Како онда миграција заснована на кометама може да се продужи и изван Сунчевог система? Бен Фини замишља да за неколико стотина година коришћење енергетских извора Сунчевог система представнике наше врсте може да доведе до Оортовог облака. А пошто су комете из облака Оорт релативно близу Сунца, Сунчева светлост могла би да снабдева релативно велику заједницу. Како се популација номада буде скупљала и расла у облаку Оорт, следећи изазов биће да се неки од номада пребаце на неку од међузвезданих комета. Пионери би могли бити мала група људи жељна авантура.

После око 50.000 година могло би се десити нешто чудно. Када су Викинзи, а после и Колумбо, прешли Атлантик, два огранка људске породице, Индијанци и белци, поново су спојени пошто су један период живели привидно изоловани. Како ће генерације кретати у свемир различитим путевима и брзинама, оне ће се, после можда неколико десетина хиљада година, поново сретати с чуђењем откривајући привидно различите припаднике своје врсте.

Како бисмо се ми данас осећали када бисмо срели потомке наших предака који су давно кренули са ко зна које тачке у свемиру? Био би то прави потрес, раван оном који су Индијанци доживели када су први пут (или поново?) видели белце да се с Колумбом искрцавају на обале новог света. Можда бисмо схватили да смо ми споре које неки невидљиви ветар развејава свуда по свемиру. И да смо и ми Земљани само потомци неке храбре заједнице која је незнано где и када одлучила да крене на велики непознати пут. Можда управо на овај начин који предлаже Бен Фини.

др Александар Петровић,
кустос Музеја науке
и технике у Београду

Илустровао Брана Јовановић

У почетку су веровали да ће помоћ брзо стићи, а спасли су их тек након што су у гуменом чамцу за спасавање провели 74 дана наспред пучине... прекасно за Маура Манцинија...

Ономе што ми се догодило односно што је почело да ми се догађа у зору 19. јануара 1978, спреман сам да говорим тек данас, након седамнаест година.

Тог јутра пробудио сам се пре Маура. Извукао сам се из вреће за спавање и изашао на палубу да видим какво нас време чека. Кад довољно дуго пловиш, уз мало среће и нешто мало искуства у стању си да прилично тачно предвидиш време.

Кит-убица

Небо није обећавало ништа добро. Свуда око нас оловносиви облаци, море је било усталасано и готово црно, али још у некаквом стању потпуног ишчекивања. Читавог претходног дана и добар део протекле ноћи дувао је јак ветар. Сад је све било мирно. Ретки таласи разбијали су се о бокове „Изненађења“, наше једрилице.

Вратио сам се у кабину срећан што поново могу да се увучем у пријатну топлину вреће за спавање и задовољан што сам обавио своју дужност. Једно од наших неписаних правила налагало је првом ко се пробуди да извиди какво нас време чека. Урадио сам, дакле, оно што се од мене очекивало, али ипак нисам био спокојан. Мучило ме је предосећање некаквог зла. Но, на крају сам ипак заспао.

Отприлике сат касније из сна нас је преинуо страховит ударац. Мауро се први докопао степеница које из кабине воде на палубу. Искорачио је из вреће и закорачио на први степеник одакле је могао да види шта се напољу догађа.

— Амброџо, три! — повикао је.

— Шта три? — одвратио сам још увек не схватајући шта се десило.

Искобелао сам се из вреће и некако успео да се домогнем степеница, таман

СМРТ УСРЕД АТЛАНТИКА

на време да видим како се један од китова убица, највероватније у самртном ропцу од повреда које је задобио у судару с једрилицом, пропиње и баца увис.

И дан-данас се фотографски верно сећавам широке беле пруге дуж трбуха коју је грдосија зарадила у судару с „Изненађењем“. Касније, током избеzumљујуће дугачких сати бродоломништва, Мауро и ја имали смо довољно времена да попричамо о ономе што нам се догодило. Закључили смо да смо налетели на јато китова-убица и да смо се са једним од њих и сударили.

Кикотали смо се као луди...

Кроз рупу која се налазила негде на кобилици вода је клокоћући покуљала у јед-

рилицу. За свега неколико грозничаво кратких тренутака ствари које су до малопре стајале на свом месту плутале су по дну кабине... Бацили смо се на ручне пумпе за избацивање воде јер су снажније од електричних, али смо убрзо схватили да нећемо успети. Вода је, једноставно, пребрзо надирала.

Изашли смо на палубу у нади да ћемо одатле можда успети да нађемо тачно место оштећења, али се на боковима „Изненађења“ ништа није примећивало. Нисмо више смели да губимо ни трена. Једрилица је већ била утонула у таласе за око пола метра.

Бацио сам у море гумени чамац за спасавање који се, срећом, заиста аутоматски надувао и заиграо на таласима неда-

Амброџо Фогар, лево, и Мауро Манцини пре поласка на путовање које ће овог другог стајати главе.

„Изненађење“ је потонуло 19. јануара 1978.

леко од нас. Мауро је први ускочио стежући под мишком, бог зна зашто, кутију са секстантом. Је сам покушао да се вратим у кабину, али је већ била готово сасвим преплављена.

Пошло ми је за руком да извучем радио који 48 сати непрекидно емитује S.O.S. сигнал, празан канистер који је поскакивао по површини преплављене кабине, килограм шећера и овеће парче сланине. Све се то налазило на горњим полицама кухиње до којих вода још није била допрла.

Били су то последњи тренуци „Изненађења“. Сећам се како сам, да бих се помогао чамца за спасавање, прескочио узвишени део крме који се у том часу већ налазио у нивоу мора. У следећем тренутку једрилица се, као на успореном снимку пропела и затим под оштрим углом склизнула ка дну океана.

Не знам како то да објасним. Првих сат или два збијали смо шале на сопствени рачун и кикотали се као луди. Одбијање да се прихвати стварност јер је исувише страшна? Можда... Кад смо се коначно уозбиљили, почели смо да правимо списак залиха и ствари којима смо располагали: нож за вишеструку намену, четири канистера воде, удице, сапун „Ејвон“, кутија с прибором за прву помоћ и друга, с алатом за поправке евентуалних оштећења на чамцу за спасавање.

Све у свему, довољно да се преживи... само не онолико колико смо ми били принуђени да издржимо усред океана...

S.O.S. сигнал

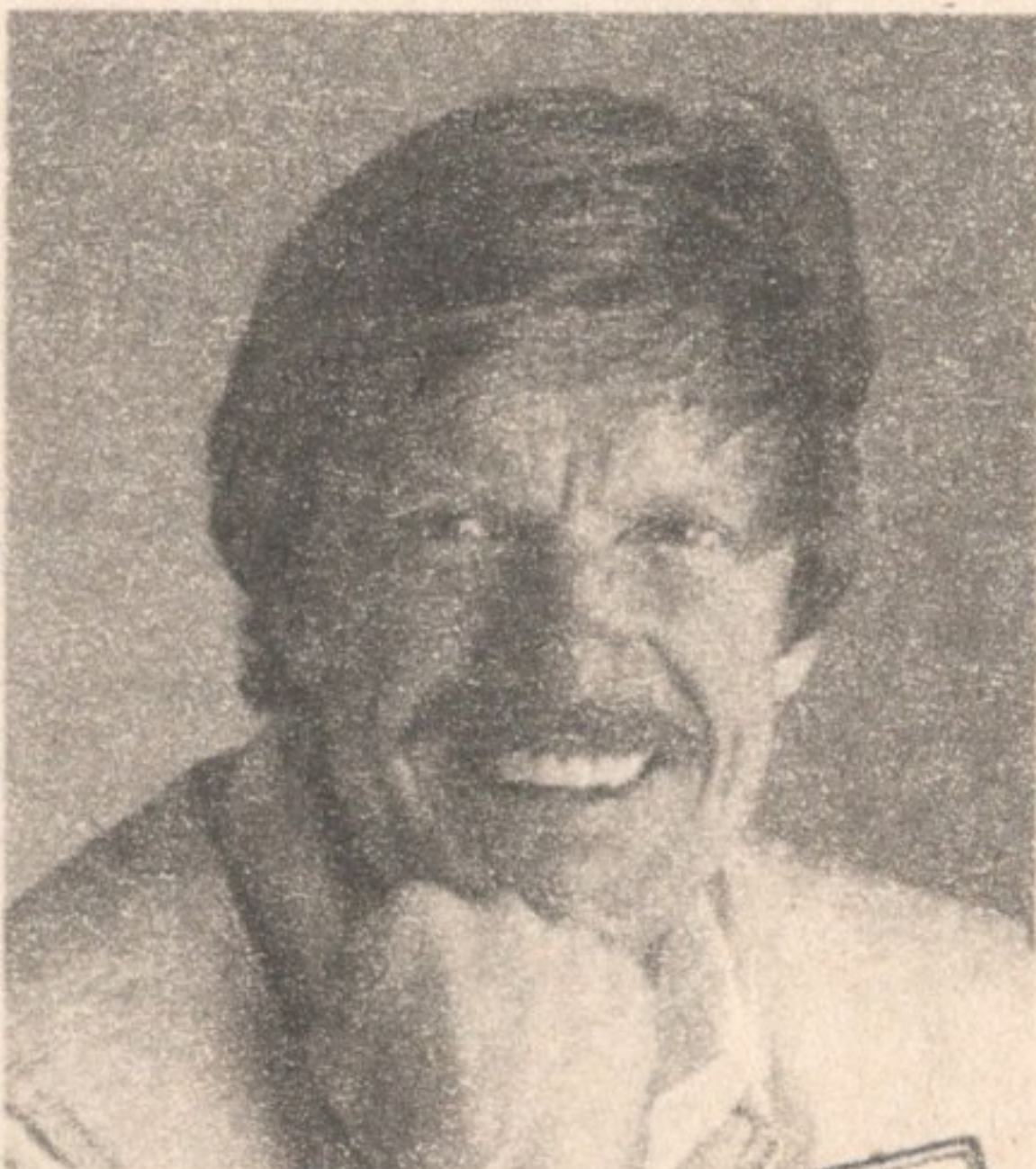
Одмах смо приметили да у залихама које су обавезни део опреме чамца за спасавање недостаје паковање животних намирница које се, највероватније, одвезало и потонуло у тренутку када сам чамца бацио у море.

Морам да признам да нас то није претерано обесхрабрило. Вече пре бродолома успоставили смо везу с једним аргентинским радио-аматером коме смо пренели где се тачно налазимо. Били смо уверени

да ће, пошто нас не буду више чули, и након што се не појавимо у луци у предвиђено време, Аргентинци организовати спасилачку екипу која ће нас наћи за недељу, најкасније кроз десетак дана.

Требало је, дакле, само чекати и не губити наду. Уосталом, имали смо онај шећер, сланину, шкољке које сам свакодневно стругао с дна чамца и, што је још важније, довољно воде под условом да се придржавамо количине коју смо одредили још првог дана. Па чак и да нам воде понестане, на тим географским ширинама, дакле у јужном Атлантику, киша често пада. Једном речју, најгоре што је могло да нас снађе, мислили смо, јесте да мало више ослабимо.

Били смо у праву бар што се једне ствари тиче. Ослабили смо, и то неупоредиво више него што смо рачунали. Почели смо да одашиљамо S.O.S., сигнал тек недељу дана након несреће када је, по нашим проценама, требало да почну да нас траже. Не верујем да бих могао да вам опишем како смо се осећали када

Амброџо Фогар: требало му је седамнаест година да проговори.

смо коначно схватили да спасилаца нема и да их ускоро неће ни бити...

Месец дана касније више нисмо имали ни шећера ни сланине, али смо једног дана, без дашка ветра, неким чудом успели да уловимо два корморана од мноштва који су нам стално долетали. За нас је то био празник. Разлог да поверујемо како све ипак није изгубљено.

Живи костури

Слично усхићење обузимало нас је у још неколико наврата. Рецимо онда када сам од весла које је било део опреме чамца за спасавање направио два. Поверовали смо да смо на прагу спасења. На крају, више нисмо скрштених руку чекали да нас струје вуку куда хоће. Веслали смо у правцу који смо сами одабрали... погрешном, нажалост.

Чега се још сећам? Ужасних оједа од слане воде која нам је изједала кожу од појаса наниже јер чамца никада није био потпуно сув... Узалудних покушаја да нешто упецамо. Кад год би нека риба загризла и ми се понадали, конач је пуцао. У јужном Атлантику рибе су веома крупне и тешке.

AMBROGIO FOGAR

La zattera

La storia vera di due uomini alla deriva per 74 giorni nell'oceano

Корице недавно објављене књиге „Чамца за спасавање“ Амброџа Фогара.

Сећам се и дана када су нас нашли. „Живи костури“, чуо сам их како се сашптавају. Било је то 2. априла, 74 дана након несреће. Најпре су нас од главе до пете истрљали сунећерима натопљеним алкохолом, а онда нам дали неколико гутљаја топле супе. Мауро је још био жив. Умро је два дана касније. Аутопсијом која је обављена у Кептауну утврђено је да је умро од последица запаљења плућа.

Ја сам преживео. И то је чињеница с којом последњих седамнаест година покушавам да се помирим. Чињеница да није грех преживети.

Амброџо Фогар

Мауро Манцини био је новинар дневног листа „Ла национе“ из Фиренце. Амброџо Фогар такође је новинар. Живи и ради у Фиренци, а недавно му је објављена књига у којој је описао 74 дана која је провео у чамцу за спасавање.

УПОМОЋ!

Потенцијални нападачи, чувајте се! На тржишту, додуше не нашем, него америчком, појавиле су се две врло корисне справе које, искуства

су већ показала, успешно растерују нападаче.

„Дај витнес“ – у слободном преводу „обојени сведок“ – у облику је флашице дезодоранса из које 10 секунди „излази“ спреј сличан пени за бријање. Само се попрска са удаљености од највише два и по метра и лице нападача за час обоји у јарко зелено. Што је човек упорнији да с лица, косе, руку обрише боју, она ће се све више размазивати. Спреј није отрован, али у тренутку запече очи и задржава се на кожи наредних недељу дана. А како да се особа зеленог лица негде појави а да не буде примећена?

Дигитални крици толико су гласни и јасни да, како се показало, нападачи беже главом без обзира.

Друга справа продаје се под називом „vois difens“ („глас одбране“). Из кутије величине мањег вокмена, притиском на дугме, завриштаће глас јачине 112 децибела. На енглеском и шпанском механички урлик позиваће помоћ ако треба и читавих 90 минута. У мирнијем делу града запомагање ће се чути на раздаљини од чак 300 метара, а у буџији улици до 100 метара.

Цена „обојеног сведока“ је 20 долара. Глас одбране је 10 долара скупљи пошто може неогранично да се употребљава с обзиром да „вришти“ уз помоћ батерије од 9 волти.

НА ОНАЈ СВЕТ – ФАРАОНСКИ

Свако ко на онај свет жели да оде у фараонском стилу, мораће да прошета до америчког града Солт Лејк Ситија. Ту је Сумум Бонум Амон Ра, како се сада, по египатском богу Сунца, зове Клод Новел, који ће заинтересованима изаћи у сусрет. Он је још 1975. основао „Сумум корпорацију“ која људима са дубоким џепом нуди царску сахрану, односно балсамовање слично оном које су користили у древном Египту. Балсамовано тело на крају се

полаже у метални сандук направљен по „мери“ преминулог и по жељи покојника сахрањује се у месту које он од-

реди или се оставља у Новеловој „гробници“ – напуштеном руднику сребра у близини Солт Лејк Ситија.

– До сада није било много заинтересованих – каже Сумум Бонум Амон Ра. – Балсамовали смо 30 лешева, углавном оних које смо „добили“ из разних медицинских установа. Али, мислим да су се људи коначно уверили у вештину којом то обављамо. Већ имамо 137 захтева за балсамовање особа које су такву жељу изразиле у тестаменту.

Амон Ра, свестан колико су појединци везани за своје кућне љубимце, балсамује и животиње и то по цени од око

5000 долара. За њихове власнике цена је знатно више – 32.000 долара. Трошкови се повећавају уколико клијент изрази жељу да му се изради и златна посмртна маска. Балсамовање и маска од 22-каратног злата износи 500.000 долара.

– Сви који желе фараонски да оду на онај свет – тврди Амон Ра – чине услугу будућим поколењима. Једног дана када се откопају њихове гробнице, научници ће имати могућности да проучавају њихове остатке, а уједно ће добити и податке о овом времену.

СМАЊИТЕ СЕ!

Током генерација људи су, статистички је доказано, постали виши. Тако су, на пример, Американци у просеку порасли за 10 центиметара, јапански тинејџери су за 7,5 центиметара надвисили своје дедове, а Норвежани су у последња два века порасли чак 20 центиметара више од својих предака.

Колико је познато, до сада није било негативних мишљења кад се ради о расту, најмање да висина може да буде претња читавом човечанству.

А баш то сматра Томас Самарас, један од оснивача Фондације „Низак раст“.

– Потребно високог човека веће су него код особа нижег раста – сматра Самарас. – Џин, пре свега, знатно више једе, заузима већи простор, црпи веће залихе. Сходно већој потрошњи, он оставља за собом и знатно веће количине ђубрета, како физиолош-

За кога навијате? За Арнолда Шварценегера или Денија де Витта? Самарас сматра да сви треба да тежимо да се висином приближимо десном симпатичном близанцу из истоименог филма.

ког, тако и разноразних отпадака.

– Ако претпоставимо да је просечан Американац виши за 20 одсто, он ће годишње повећати потрошњу минералних извора за 600 милиона тона – предвиђа Самарас. – Отпаци ће се повећавати за 80 милиона тона, а потребе за обрадивим површинама такође ће порастати за око 120 милиона хектара земље.

– Људи нижег раста мање су трошације – уверен је Самарас – и много је лакше „гајити“ особе које не расту као из воде.

И шта, по мишљењу Томаса Самараса, треба предузети?

– Ништа не може да се уради док владе свих земаља света не схвате и не прихвате висину као објективну претњу човечанству. Један од првих корака на „смањивању“ била би другачија исхрана. Људи су, бар кад се ради о развијеним земљама, постали предели. За почетак треба смањити количине масти и беланчевина у нашој исхрани.

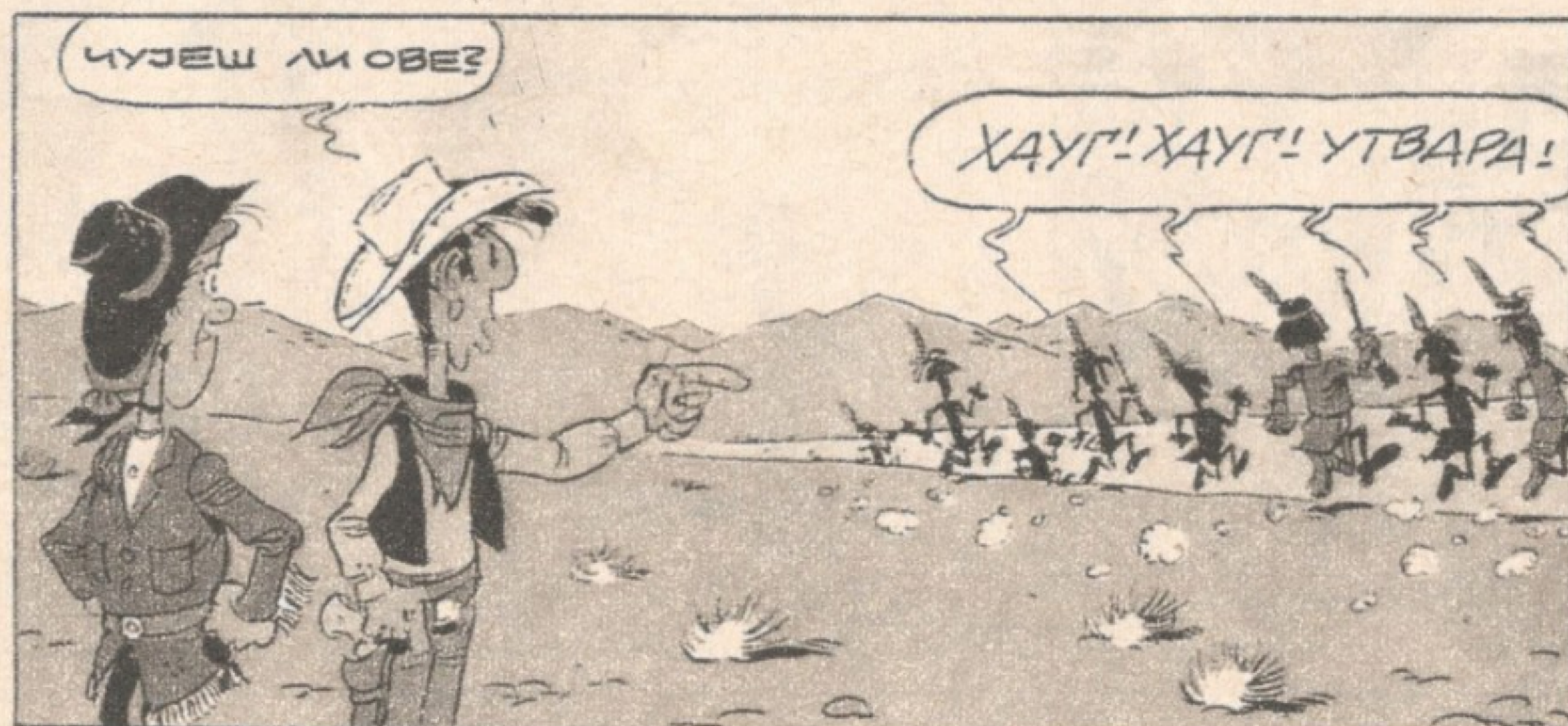
В. С.

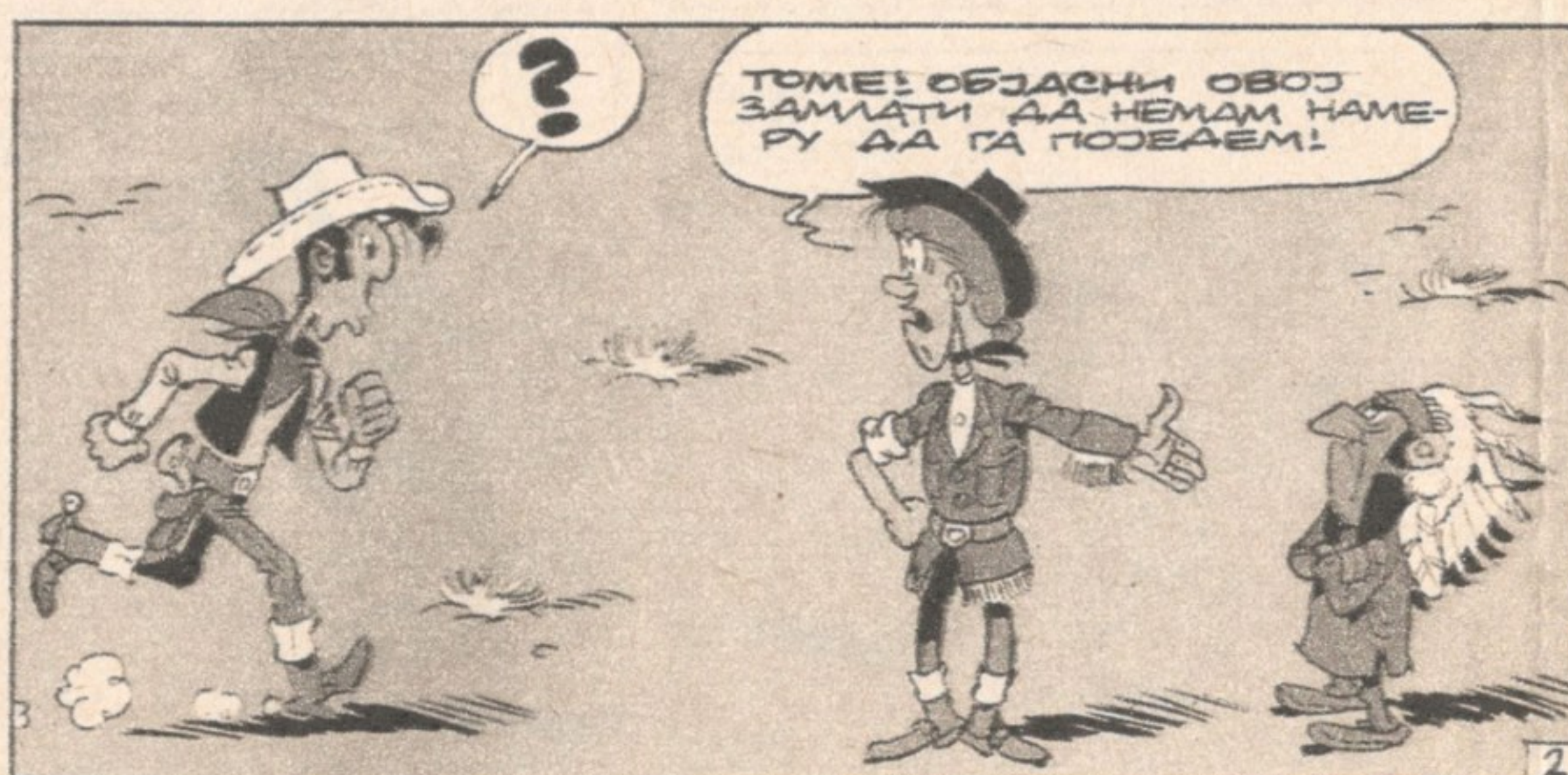
Пламични
Пот

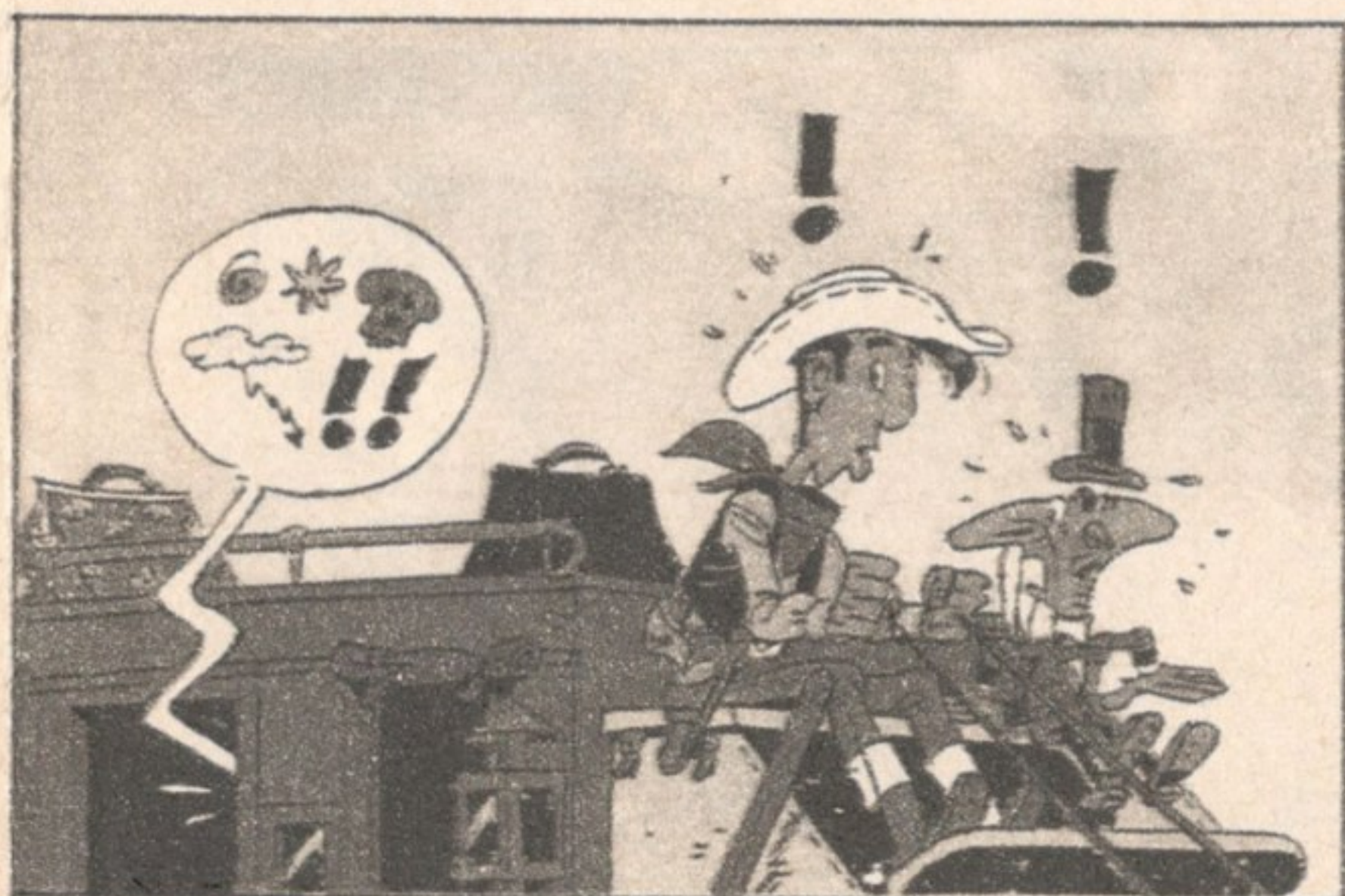
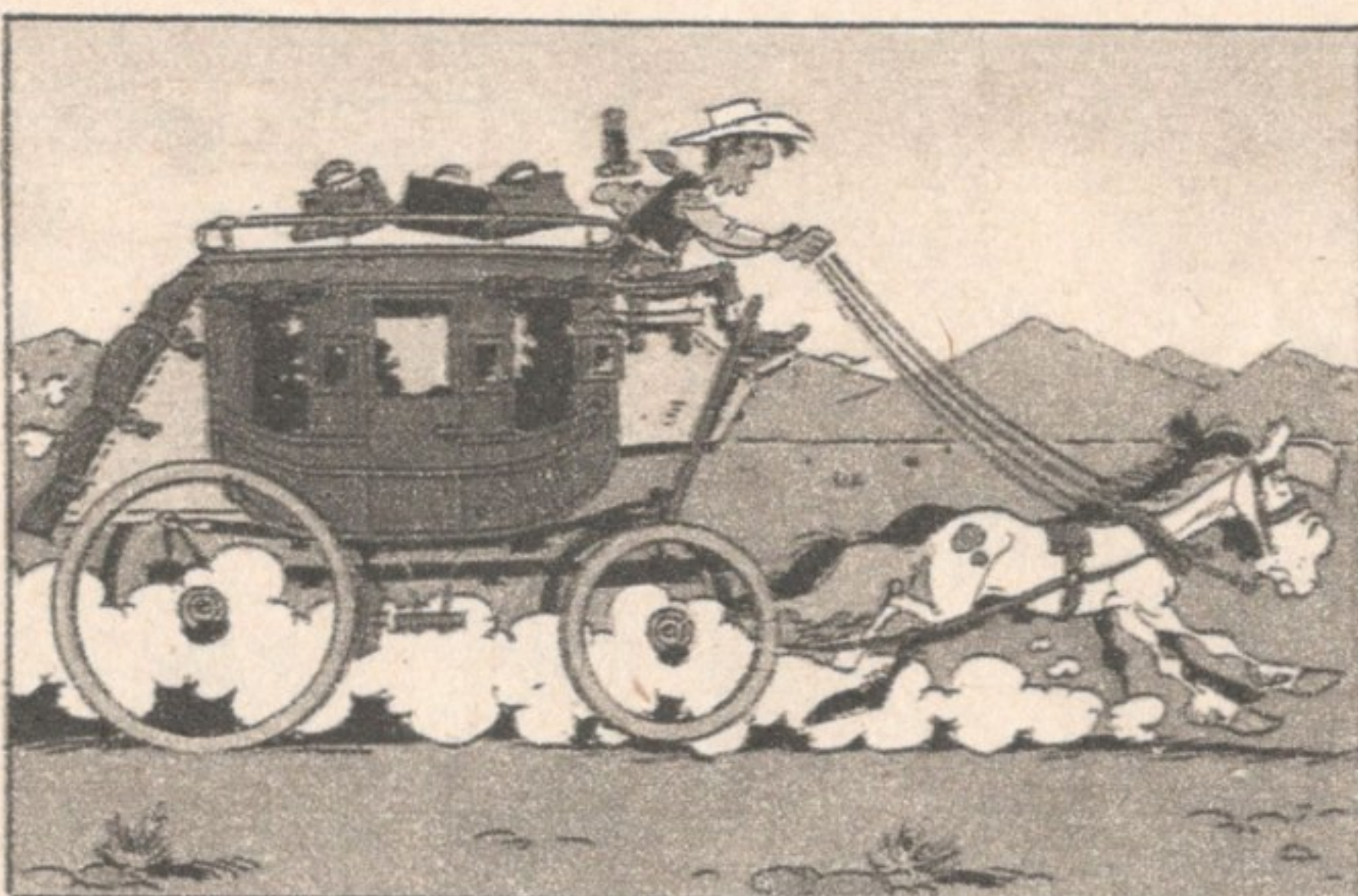
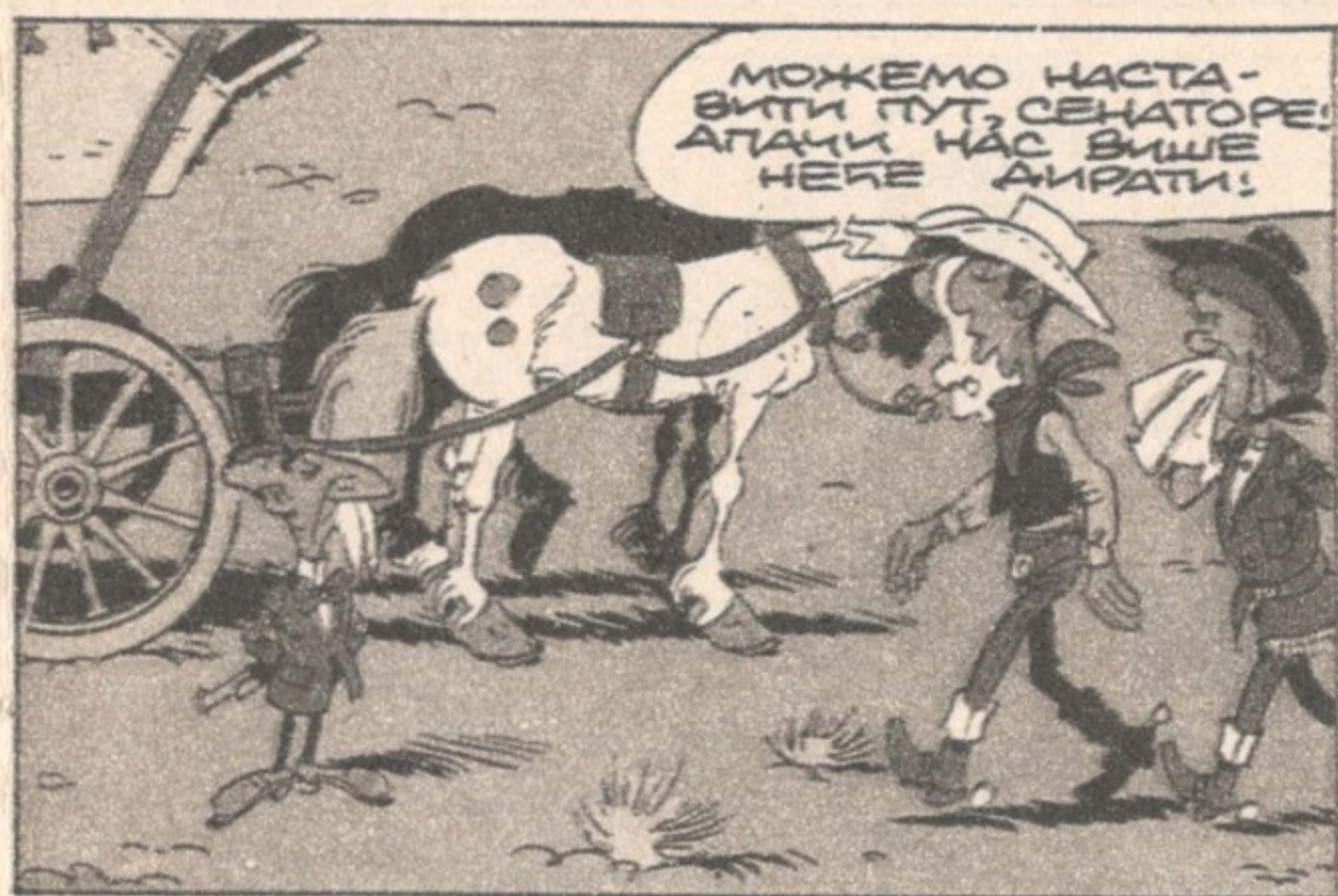
ЛОВ НА ДУХОВЕ III

ДЕО

ЦРТА: МОРИС ПИШЕ! ЛО ХАРТОГ ВАН БАНДА

КОНАЧНО, НА ВИДИКУ СЕ
ПОЈАВНО НАПУШТЕН ГРАД
ЗЛОКОБНОГ ИЗГЛЕДА. БИО
ЈЕ ТО ДУМСКИ!!

...СА ЈЕДНОМ ЈЕДИНОМ
ТРГОВИНОМ!!

СТОЈ!
ДА БАЦИМ
ПОГЛЕД!

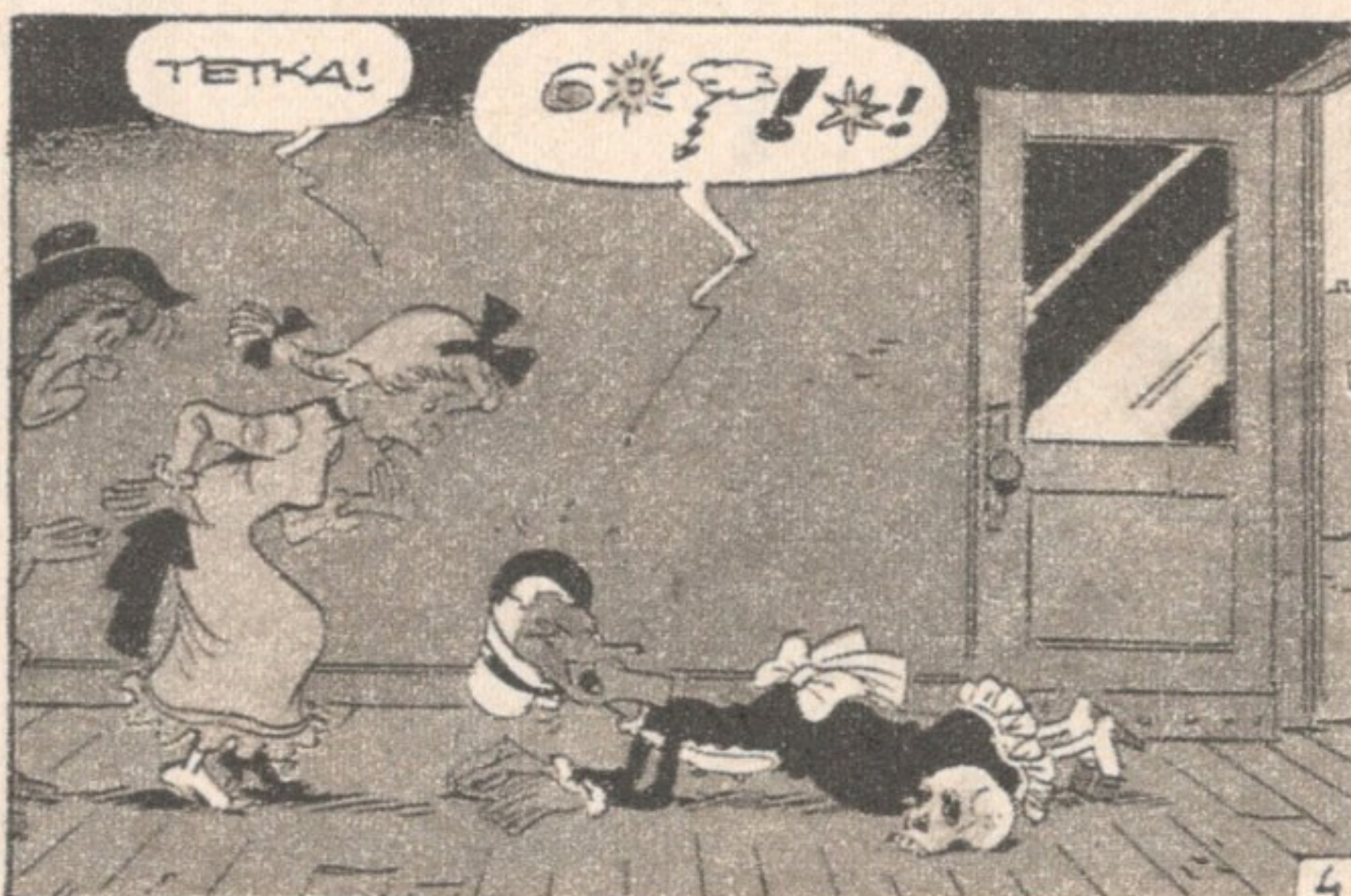
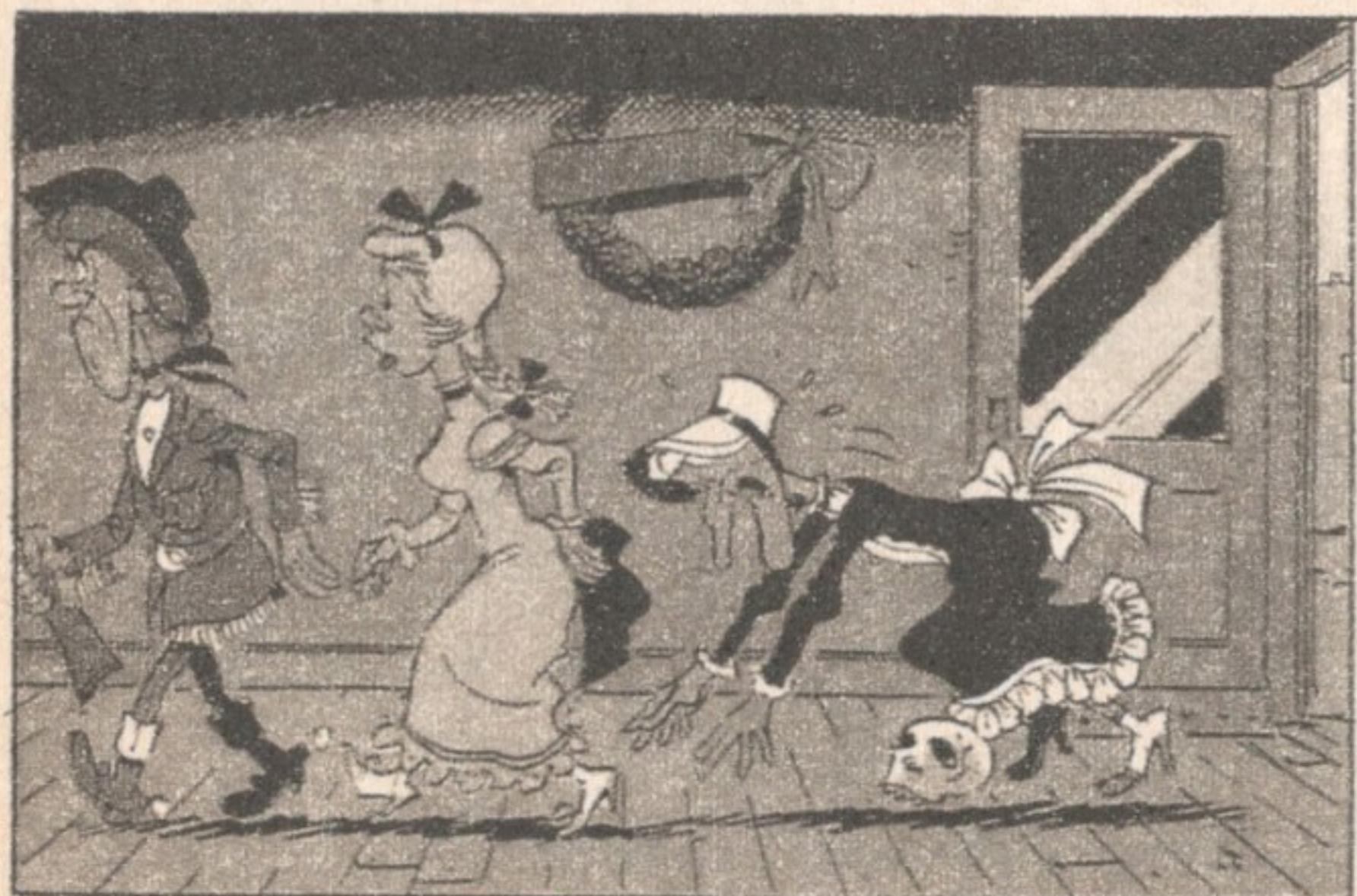
КЛАДИМ
СЕ ДА ЈЕ ТО
ТИП КОЈИ ЈЕ НА-
ПРАВИО МОЈ
ГРОБ!

И ЗА БУ
С ВАМА!

МЕЛАНИ!

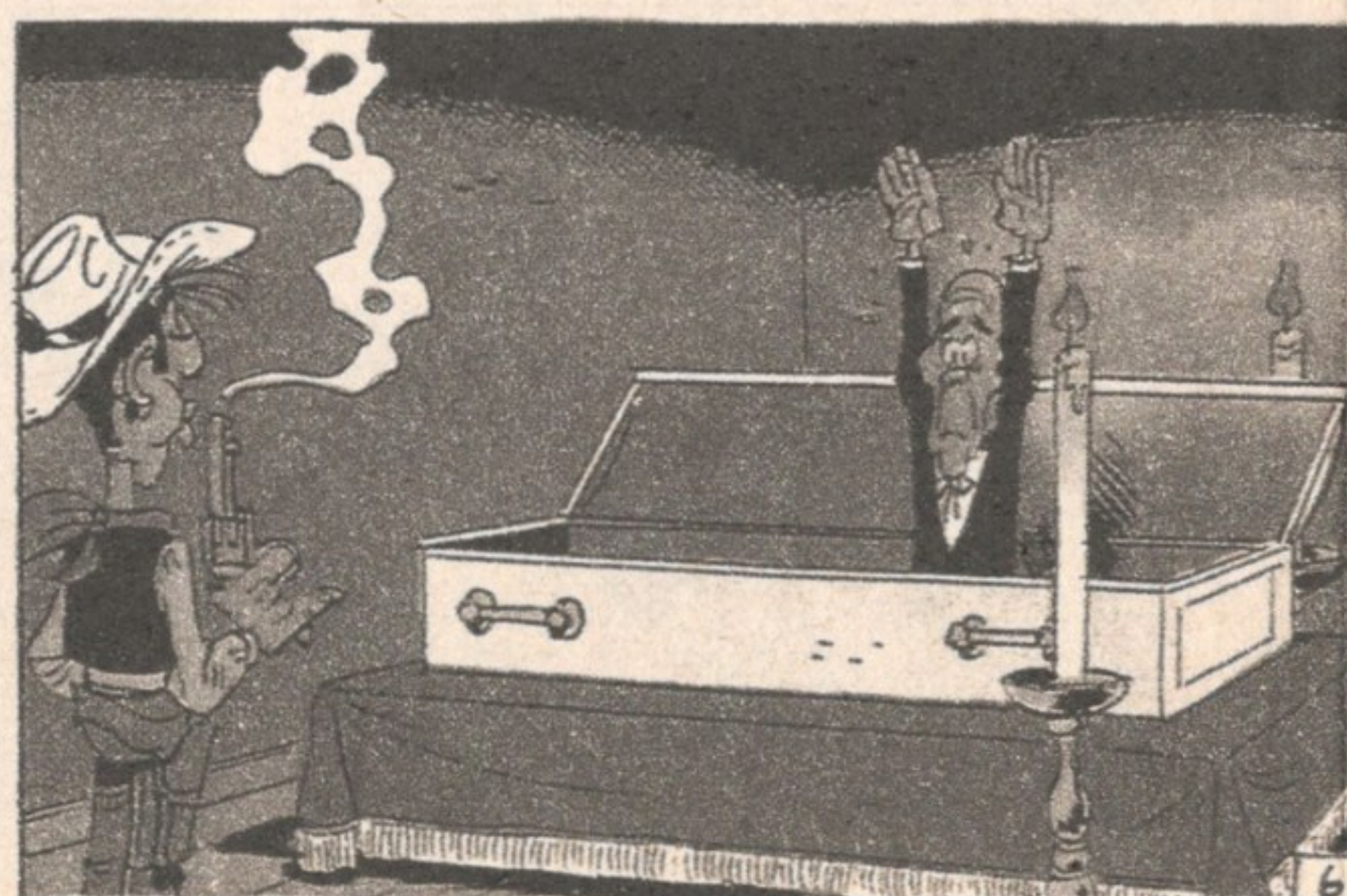
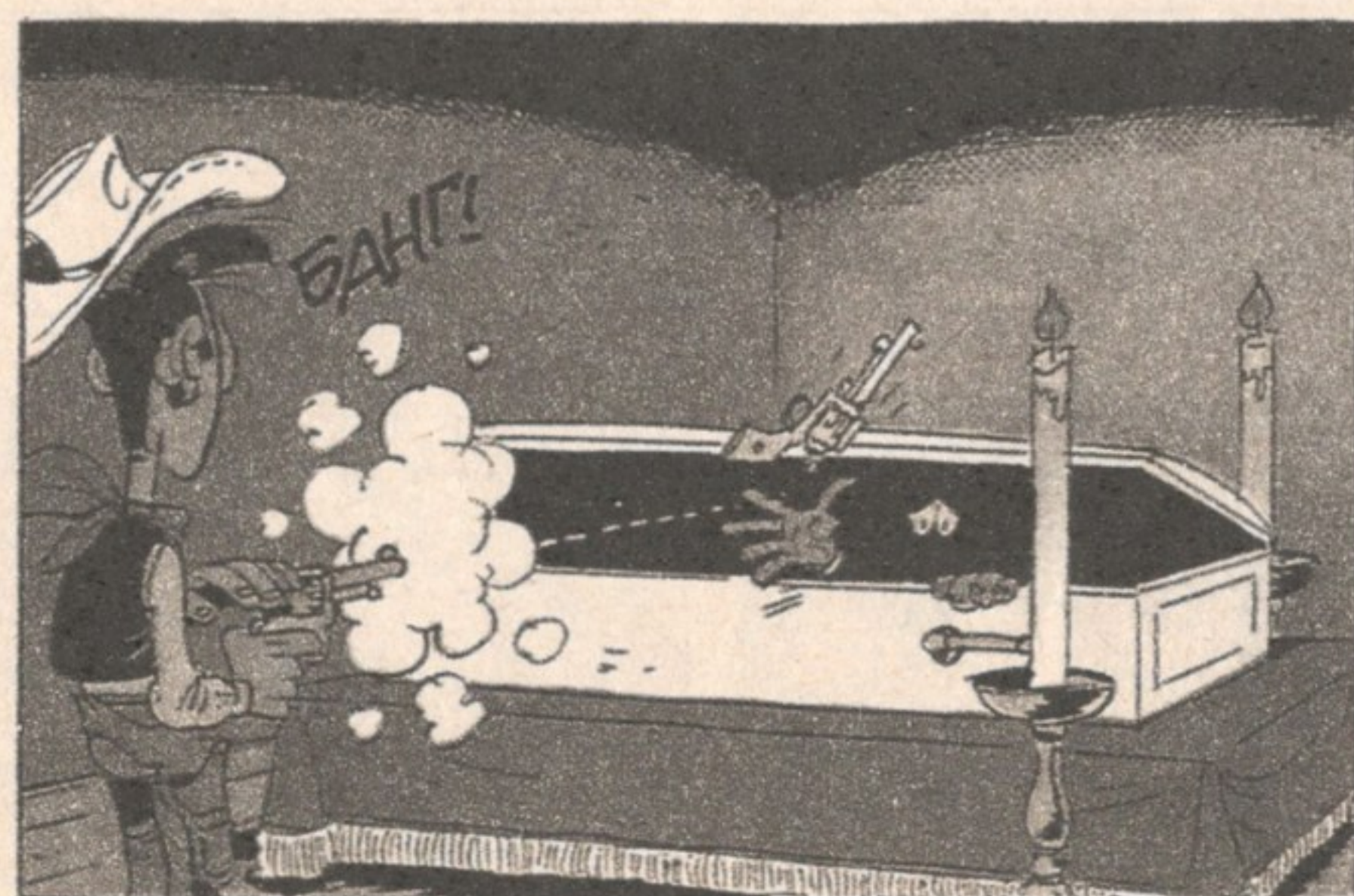
МЕЛАНИ!
КАКВИ СУ ТО
ИЗРАЗИ!

ТЕТКА!

ГОЛУБОВИЧ!
КАКВИ СУ ТО
ИЗРАЗИ!

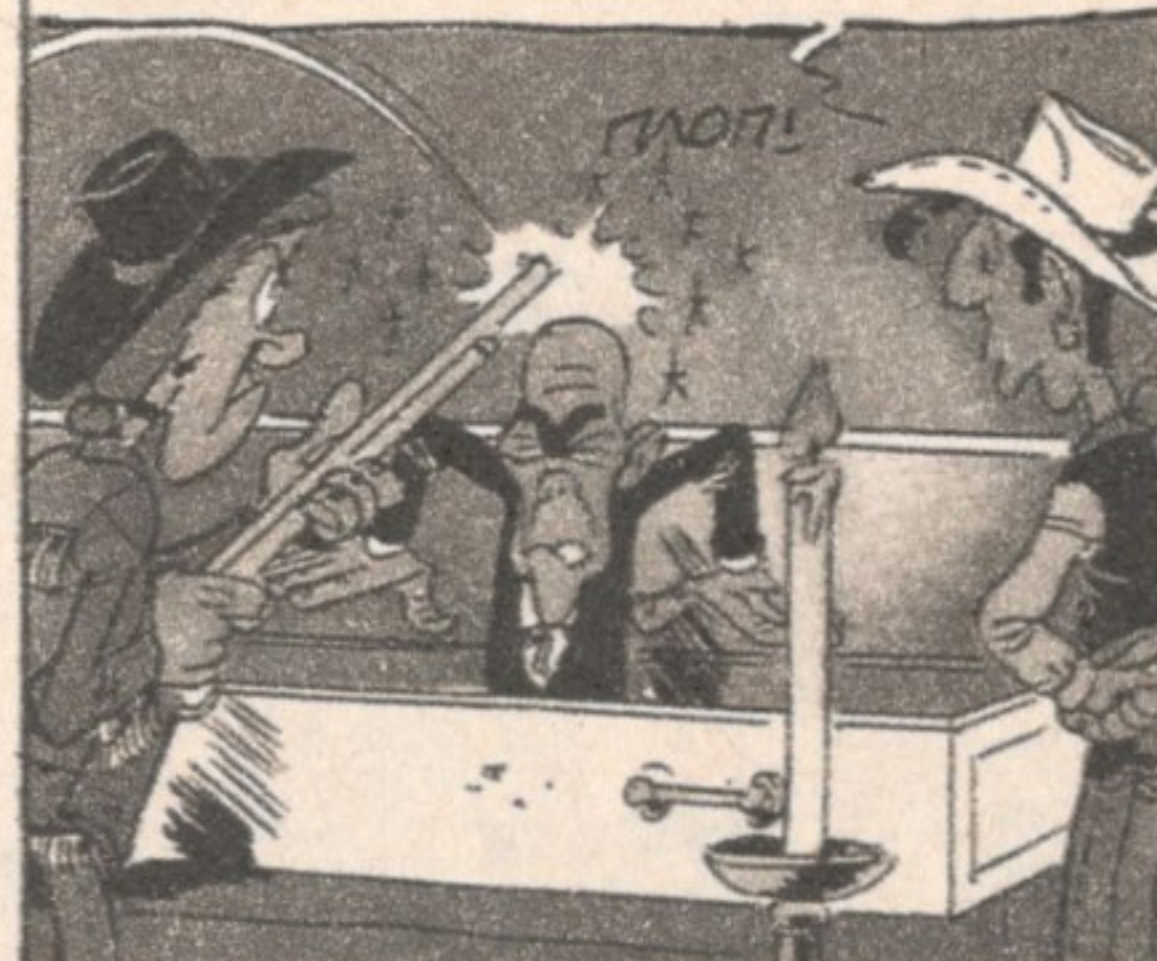
ДОБРО, ПРИЈАТЕЉУ, ОБЈАС-
НИ НАМ ЗАШТО СИ НАПРА-
ВИО ГРОБ С МОЈИМ
ИМЕНОМ!

ТО СУ ТРАЖИЛИ КОПАЧИ
ЗЛАТА ДА БИ ОТЕРАЛИ
ИНДИЈАНЦЕ И СПРЕЧИЛИ
ДОЛАЗАК НОВИХ КОПАЧА...
ОНИ СУ ИЗМИСЛИЛИ ПРИ-
ЧУ О ДУХУ КАЛАМИТИ
ЏЕЈН...

НАЈЗАД, ТАЈНА ЈЕ РАЗЈАШ-
ЊЕНА, КАЛАМИТИ! НАСТА-
ВИМО СА ИСТРАЖИВАЊЕМ!

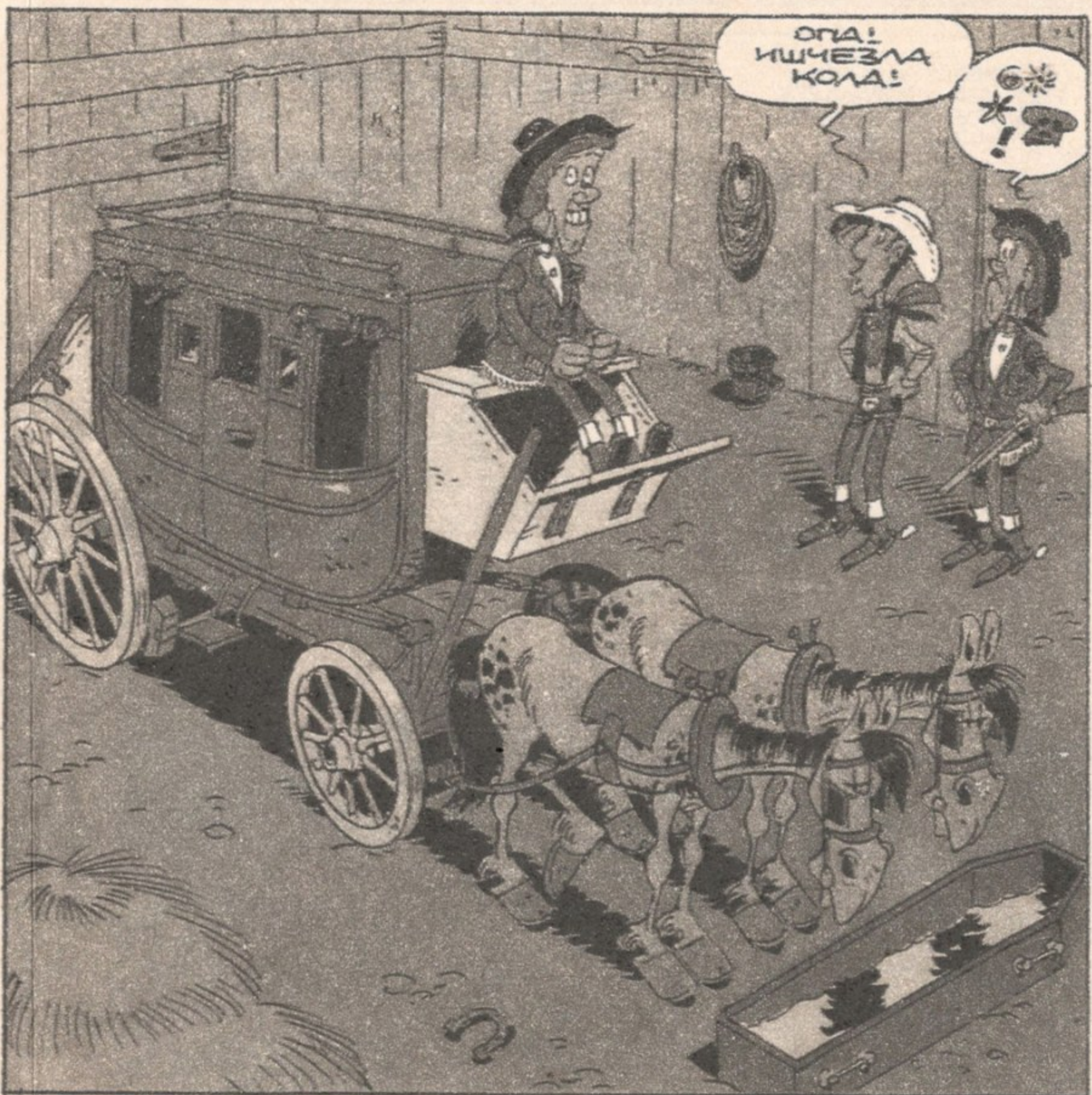
ЧЕКАЈ, ТОМЕ! НЕ МО-
ГУ ТЕК ТАКО ДА ПУСТИМ
ОВОГ КОЈОГА ДА СЕ
МИРНО ШЕТА!

ТРЕБА ПОМЕАА-
ТИ И У ОВАЈ
АМБАР!

ОПА!
ИШЧЕЗЛА
КОЛА!

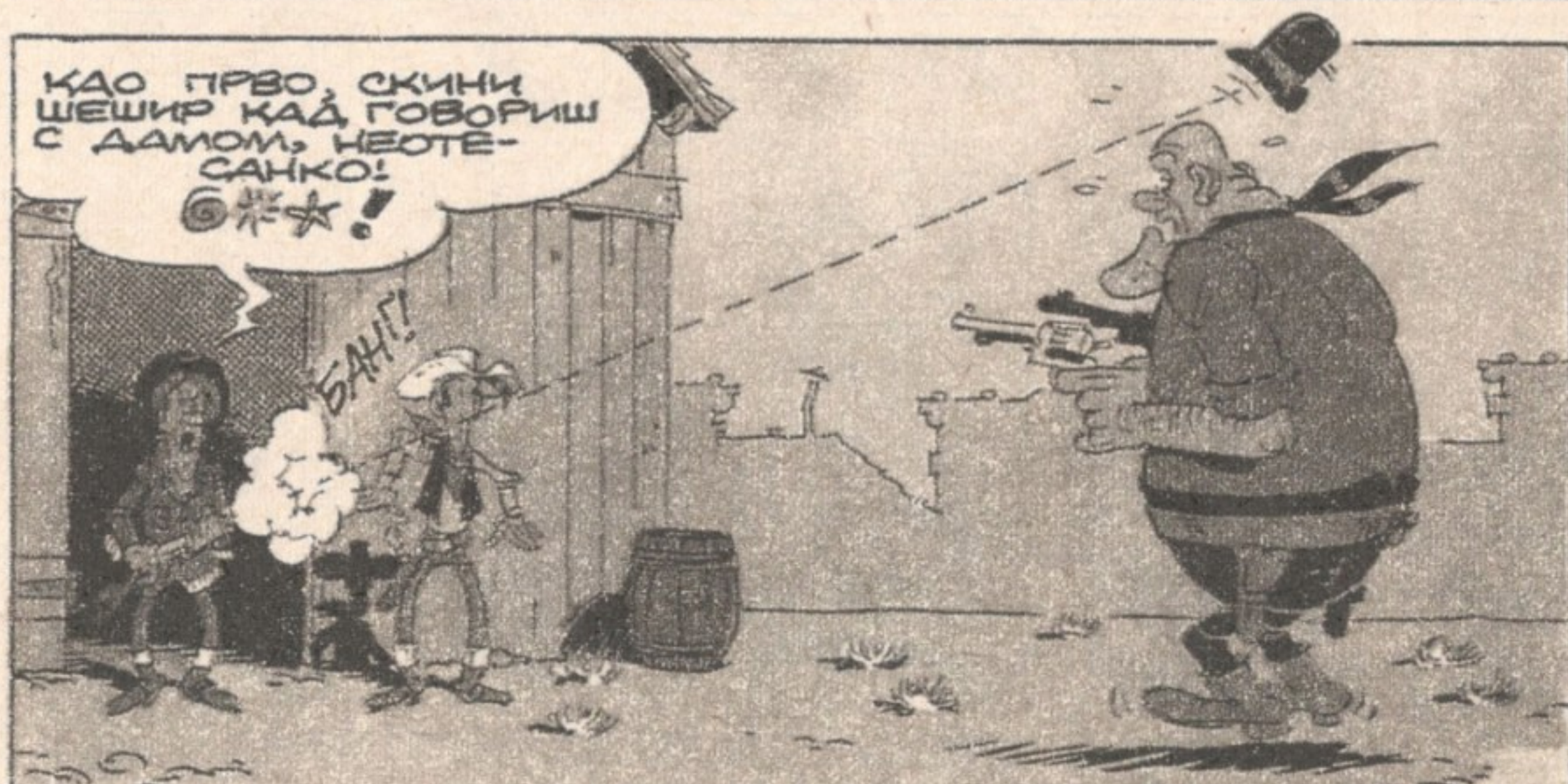
А ЕВО И ТВОГ ДУХА...
ОБИЧНА ДРВЕНА
ЛУТКА!

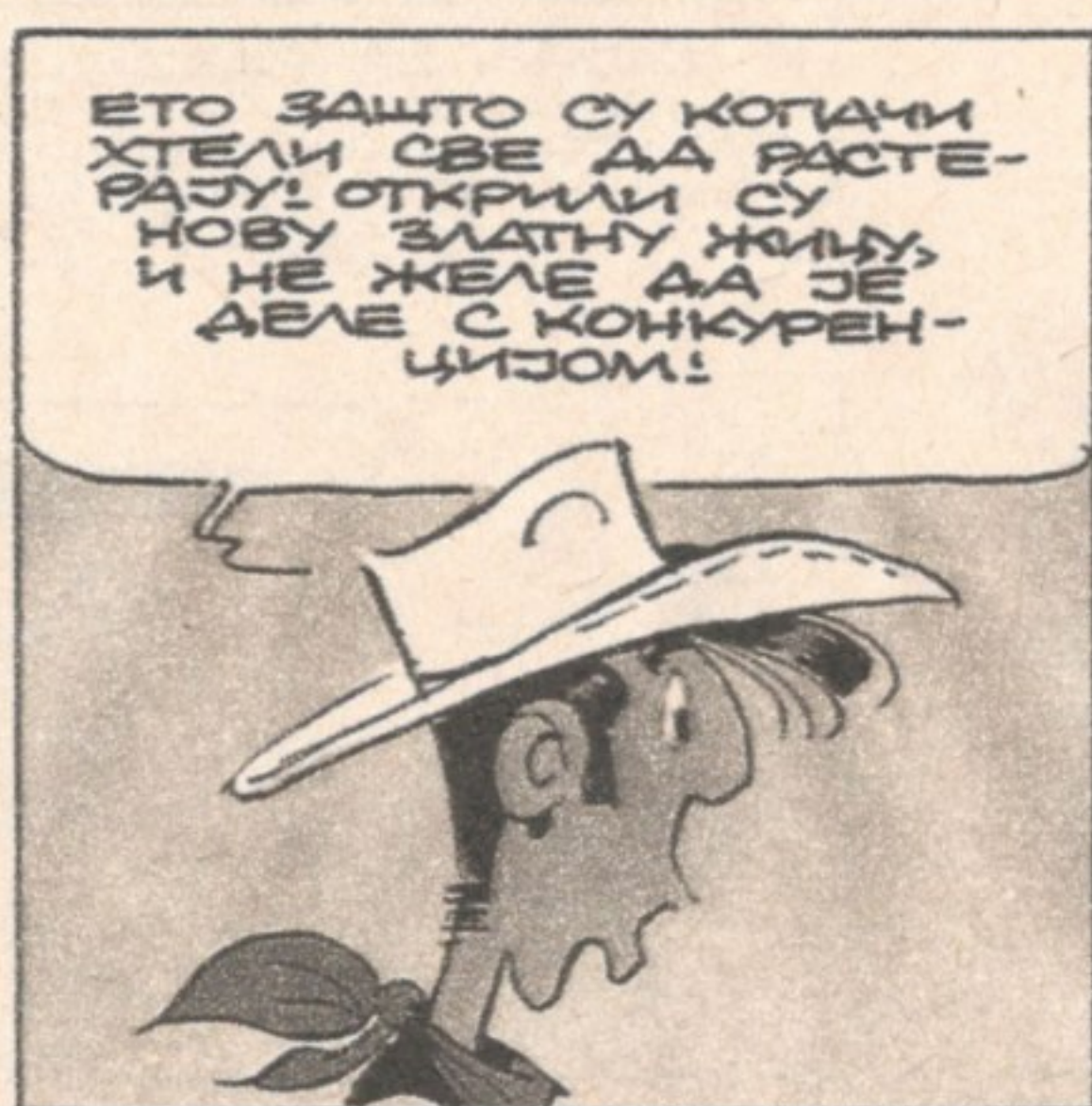
ОКЕЈ! АЛИ КО МИ КАЖЕ
ДА ЈА ИМАМ ТАКАВ
НОС, ГЛАТИТЕ ДЈАВОМ!

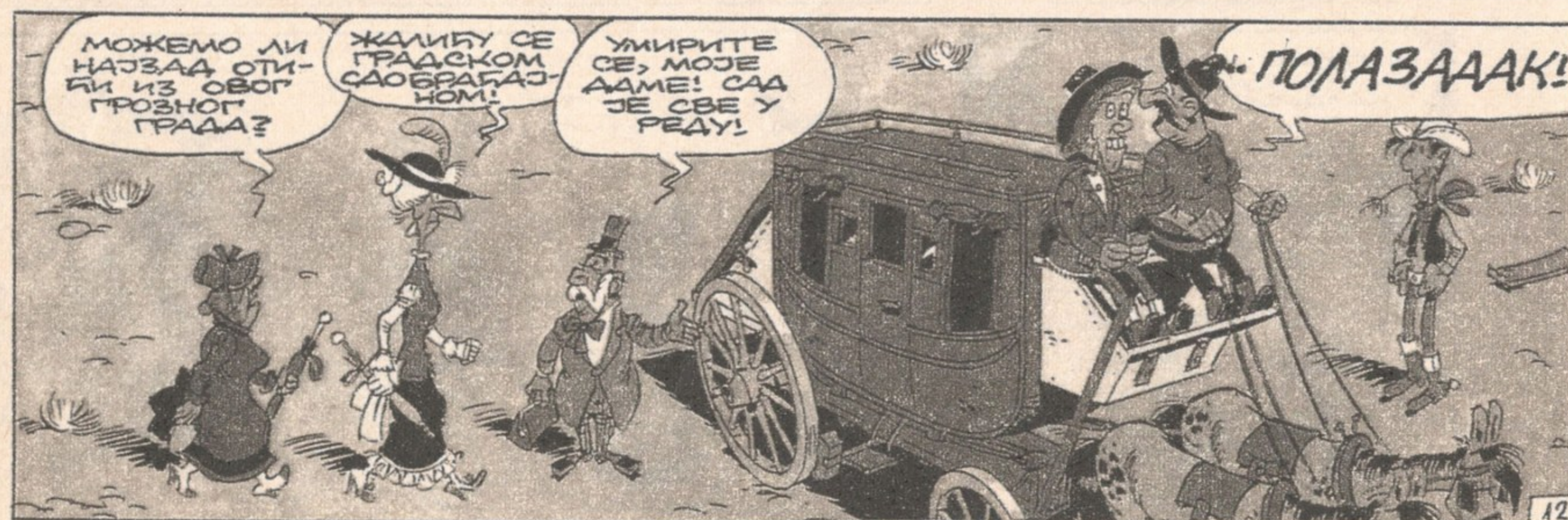
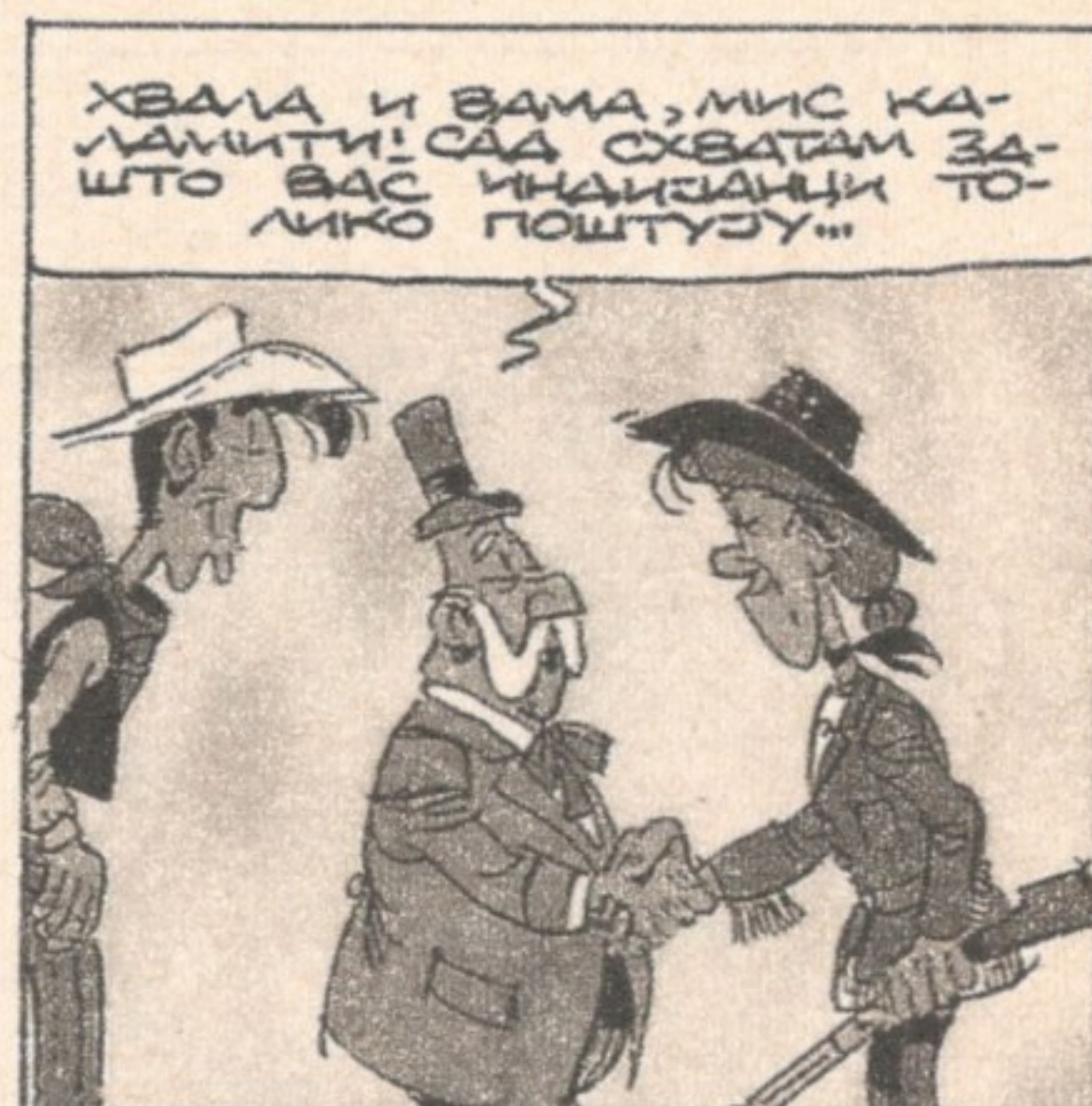

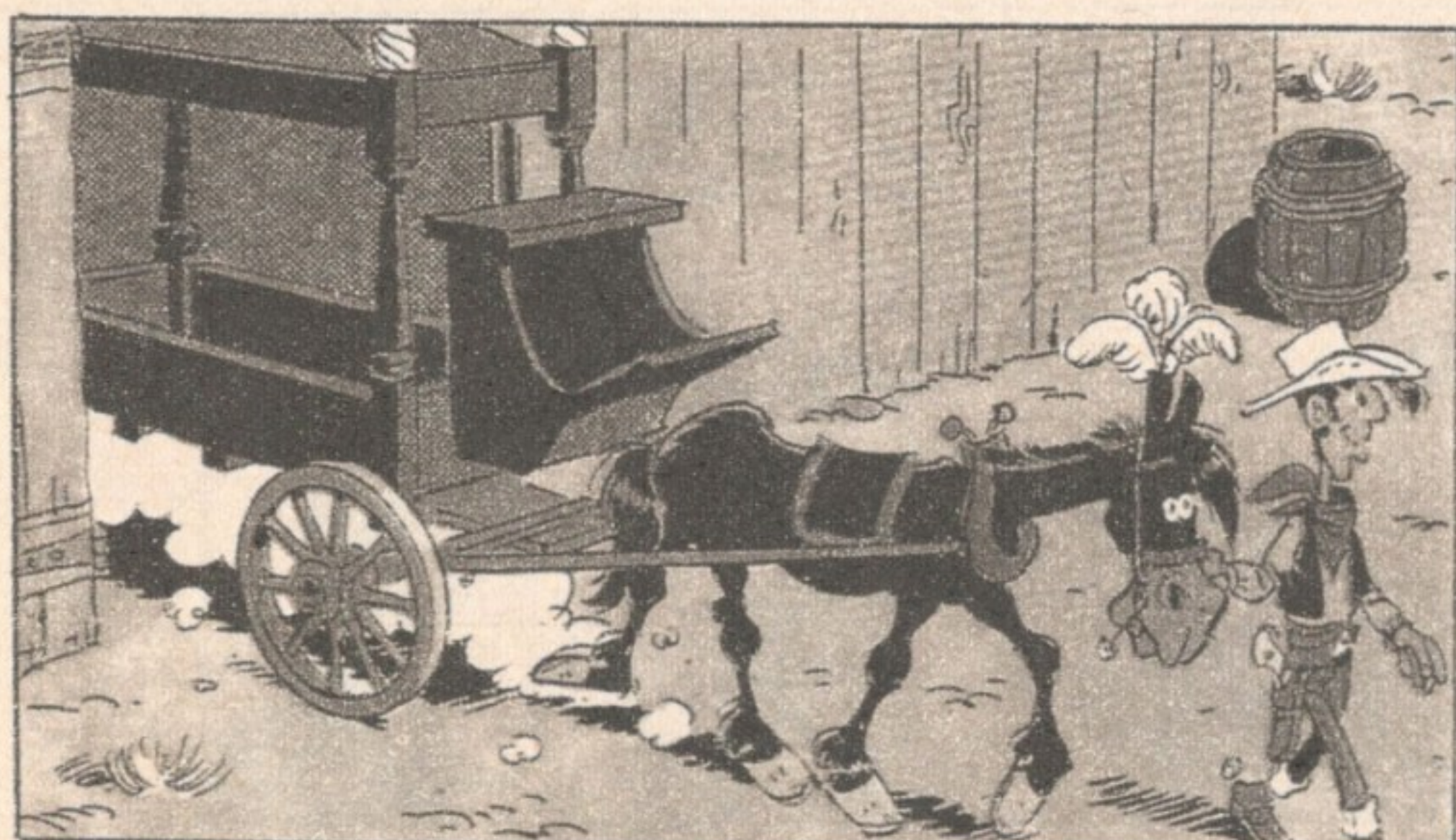

ЧУДЕСНО ЉУДСКО ТЕЛО

● Сваком нокту на руци или на нози потребно је око шест месеци да израсте од корена до врха.

● Током трудноће количина женине крви може да се повећа и до 50 одсто од укупне количине – 6,75 литара – као резерва за случај великог крварења приликом порођаја.

● На мозак отпада отприлике три одсто телесне тежине. Али, он користи 20 одсто укупног кисеоника који удишемо, 20 одсто калорија из хране коју поједемо и око 15 одсто наших залиха крви.

● Тело одраслог човека садржи око 650 мишића, више од сто зглобова, 100.000 километара крвних судова и 13 милијарди нервних ћелија. Одрасла особа има 206 костију – од чега готово половину у шакама и стопалима. Беба приликом рођења има 300 костију, али њих 94 срасту са другим костима током детињства.

● Срце куцне више од две милијарде пута током просечног људског живота и за то време испумпа око 500 милиона литара крви. Чак и за време сна срце одрасле особе

пумпа око 340 литара на сат – довољно да се сваких седам минута напуни резервоар просечног аутомобила. Оно сваког дана створи довољно енергије да просечан аутомобил подигне до висине од 15 метара.

● Просечан ритам пулса је 70-72 откуцаја у минуту приликом мировања код одраслог мушкарца и 78-82 откуцаја код одрасле жене. Услед великог физичког напора ритам може да се повећа и до 200 пута у минуту.

● Плућа садрже укупно 300 милијарди капила – мајушних крвних судова – који би, положени један до другог, били дугачки 2.400 километара.

● Тело одрасле особе просечне висине и тежине садржи 45 литара воде – око 65 одсто од њене укупне тежине.

● Стомачне киселине за варење довољно су јаке да растворе цинк. Али, ћелије у унутрашњем ткиву стомака обнављају се тако брзо – 500.000 ћелија бива замењено сваког минута а свеукупно ткиво свака три дана – да киселине немају времена да растворе ткиво.

● Сваки бубрег садржи око милион појединачних пречистача а два бубрега пречисте око 1,3 литра крви у минуту. Отпадне материје избацују се у виду урина, отприлике 1,4 литра дневно.

● Свеукупна количина крви одрасле особе – око 4,5 литара – протече кроз плућа отприлике једном у минуту. Човекова црвена крвна зрнаца – еритроците – ствара кичмена мождина и то око 1,2 милиона зрнаца у секунду. Свако зрнаце живи 100-120 дана. Током живота кичмена мождина произведе око пола тоне црвених крвних зрнаца.

● Највећи телесни орган је кожа. Код одраслог мушкарца она покрива око 1,9 квадратних метара; код жене око 1,6 квадратних метара. Кожа се стално љушти и бива у потпуности замењена новим ткивом отприлике једном у року од 50 дана. У просеку, свака особа одбаци око 18 килограма коже током живота.

● Уво садржи један од малобројних делова тела који немају крвне судове. Ћелије у унутрашњем делу уха, где се звучне вибрације претварају у нервне надражаје, хране се

сталним приливом једне течности уместо крви – иначе б сензитивни нерви били заглашени звуком сопственог телесног пулса.

● Сваке ноћи, док спавамо порастемо 8 милиметара, али се следећег дана смањимо на првобитну висину. Током дана, због утицаја гравитације, хрскавичасте дискови кичми стиснути су као сунђери док стојимо или седимо. Ноћу, док лежимо, притисак је смањен и дискови се поново надимају.

● Сем воде, тело садржи читав низ других материја. У просеку, оно има довољно креча да се окречи мангана просторија, угљеника колико и врећица кокса тешка 12 килограма, довољно фосфора да се начини 2.200 главица шибице, отприлике пуну кашу сумпора, довољно гвожђа да се начини ексер дугачак 2,5 центиметра – и око 30 грама других метала.

● Очни мишићи покрену око 100.000 пута дневно. Како би ножни мишићи обавили исти напор, то би подразумевало да препешачите 80 километара дневно.

ТРКА ЗА ЖИВОТ

Сперматозоид који продре у женско јајашце у материци и оплоди га победник је трке у којој је и до 500 милиона такмичара кренуло са стартне линије. Приликом једне једине ејакулације мушкарац може да избаци управо толико сперматозоида, који пливају у семеној течности. Али, само неколико хиљада њих стигну живи до циља близу Фалопових туба (јајовода) где се одиграва оплођење. Раздаљина од старта – у кончастим цевчицама у тестисима где се ствара сперма – до финиша износи око 7,5 метара.

Кад победник оплоди јајашце, зид јајашцета постаје непробојан за остале сперматозоиде. Губитници могу да преживе у телу жене још три до пет дана, док не умру природ-

ном смрћу или док их не разоре телесни механизми за чишћење.

ПРЕСАЂИВАЊЕ И СВИЊА

Што се тиче presaђивања органа, човеков најбољи пријатељ је свиња. Њени срчани записи, на пример, могу да послуже као замена за људске, а свињска кожа може да се presaди на људско тело у случају тешких опекотина. Будући да су ткива свиње по хемијском саставу најприближнија човековим, одбрамбени механизам људског тела не одбацује их тако лако као ткива других животиња. Једини

орган који може да се presaди без опасности да ће бити одбачен јесте рожњача људског ока. Зашто? Зато што рожњача не садржи крвне судове који би, иначе, могли да доведу бела крвна зрнаца до места presaђивања где она напала страном ткиво.

ПРОМЕНЉИВА ТЕМПЕРАТУРА

Телесна температура није стална. Током дана она може

да иде за 1,1 степен Целзијуса навише или наниже у поређењу са прихваћеним стандардом од 37 степени, опадајући усред ноћи и дижући се у касним поподнезним и рачим вечерњим часовима. Дизање и пад температуре не морају обавезно да буду знак болести; могу да буду изазвани физичким напором, јелом и процесима метаболизма – претварања хране у енергију. Исто тако, температура жене мења се током менструалног циклуса: виша је у другој половини циклуса него у првој.

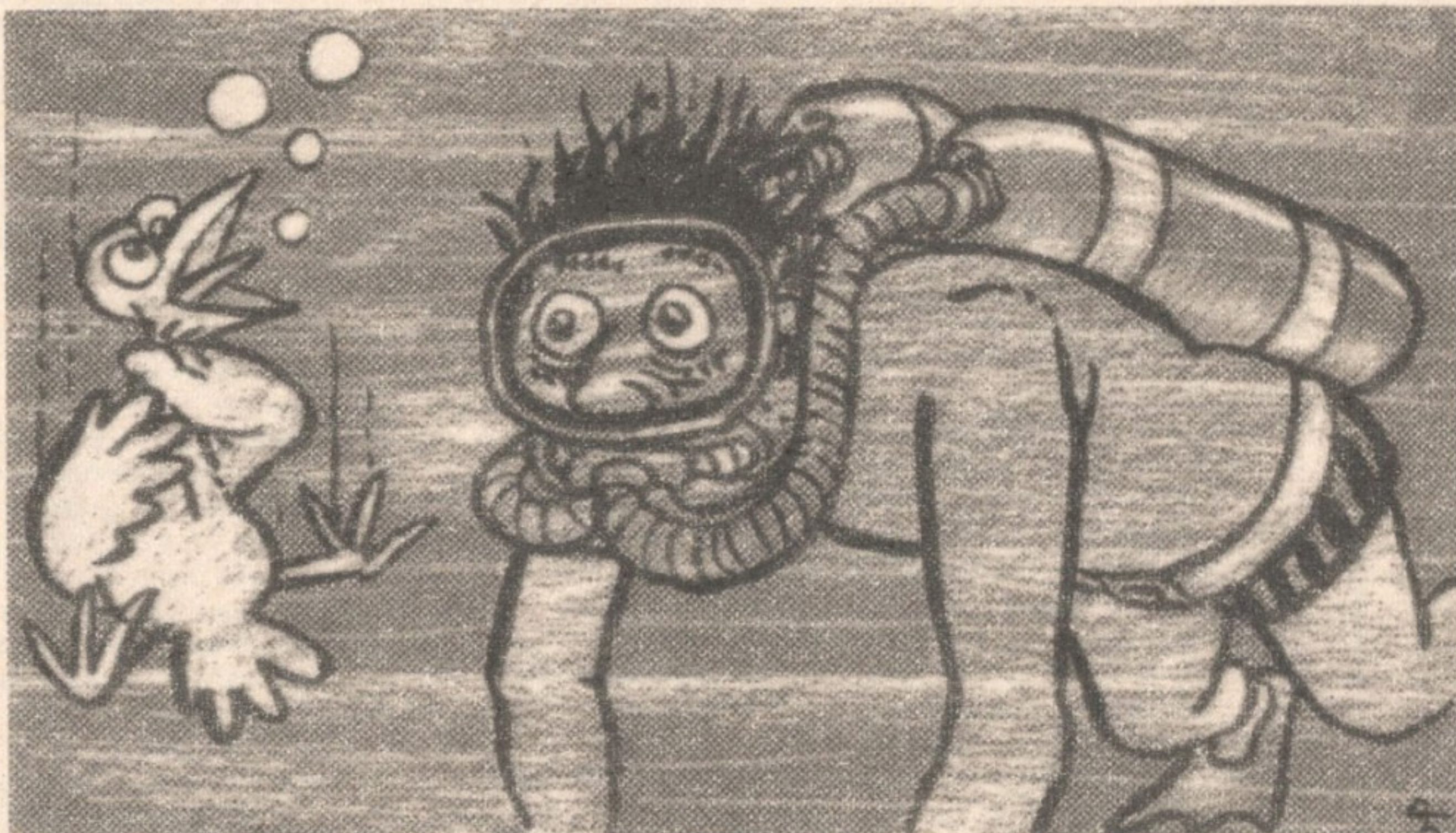
Најзад, температура се мења и зависно од тога где се мери. Испод пазуха је нижа у просеку за 0,5 степени Целзијуса него у устима, док је температура ректума виша за исти проценат.

ЗАШТО ЦРВЕНИ- МО

Често нам се деси да поцрвенимо, али то није урођена појава – то је рефлексна радња која се развија између друге и четврте године живота. Исто тако, она може да буде свесно потиснута. Девојчице црвене чешће него дечаци. Реагујући на осећања стида или збуњености, мозак одашиље нервне сигнале који ослобађају супстанцу звану пептид, а она проширује мале крвне судове у кожи лица, врата и горњег дела груди и то је узрок црвењења.

КАДА КИСЕОНИК МОЖЕ ДА БУДЕ ОТРОВАН

Ако се чист кисеоник удише при 2,5 пута већем атмосферском притиску, он може да делује као отров. Управо због тога рониоци обично не удишу чист кисеоник него сабијен ваздух (у коме кисеоник сачињава само око 20 одсто укупне масе) или мешавину ваздуха и неког инертног

гаса као што је хелијум. Знаци тровања кисеоником су грчење усана, мучнина, повраћање, вртоглавица и падање у несвест; они могу да доведу до грчева, сличних напада епилепсије, и до смрти.

При атмосферском притиску чист кисеоник може да на-

шкоди само новорођеним бебама и тада изазива једну врсту слепила званог ретролентална фиброплазија. Због те опасности – која је некада погађала многе бебе – чист кисеоник више се не користи у инкубаторима без посебних контролних уређаја.

ХОРМОН СУПЕРСНАГЕ

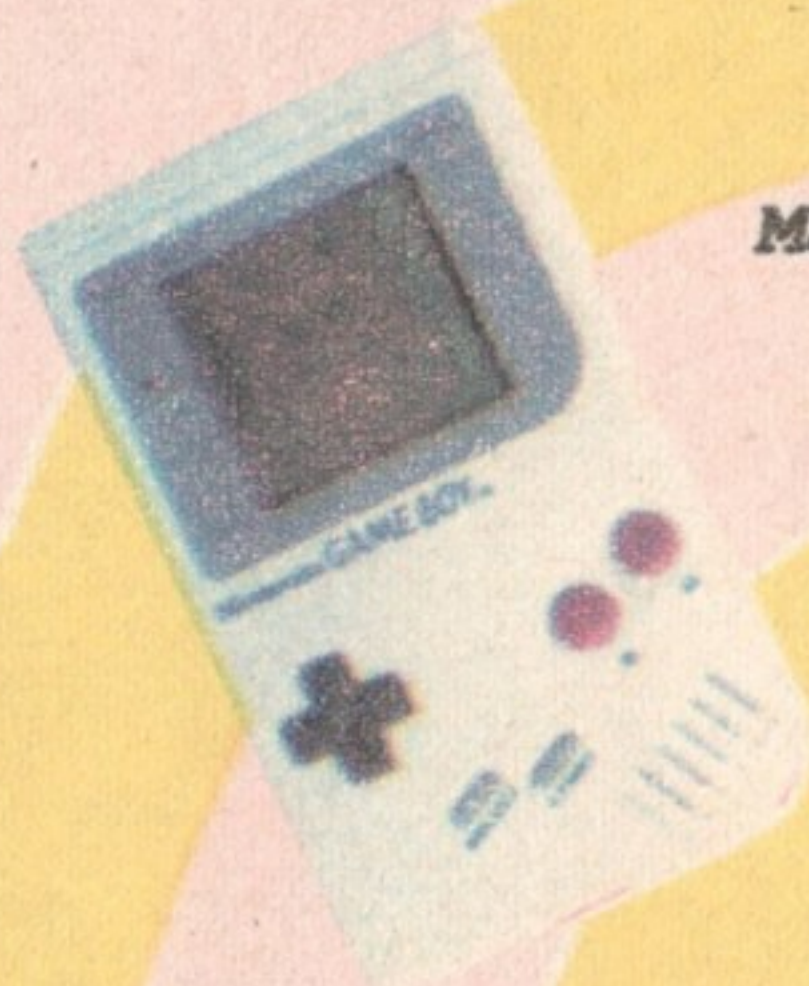
Хормон адреналин, који се природно производи у телу под стресом, може да повећа човекову снагу далеко изнад уобичајених граница, о чему је „Забавник“ више пута писао. То показује и случај у америчком граду Тампи на Флориди 24. априла 1960. године. Госпођа Максвел Роџерс, тешка једва 59 килограма, била је сама код куће са својим шеснаестогодишњим сином који је покушавао да поправи нешто на њиховом аутомобилу и завукао се испод њега. Дизалица је изненада попустила и приковала дечака испод породичног „каравана“. Избезумљена од страха, мајка га је спасла тако што је без ичије помоћи подигла један крај аутомобила тешког 1,6 тона.

Напор који је уложила био је толики да јој је смрскао неколико кичмених пршљенова. Али, за само неколико секун-

ди талас хормона подстакнутих њеном паником дао јој је снагу олимпијског дизача тегова.

I KAKO IZGLEDA TAJ DEČKO, TAJ GAME BOY ZBOG KOGA IMAS ČVORUGU?

Ma to uopšte nije dečko, nego... Izgleda kao onaj tetris za poneti, ali je u stvari mali kompjuter koji radi na baterije i može da se stavi i u džep. Ima na sebi ekran i komande i super muziku koja sve vreme svira. Ima

kasetice sa igricama koje se zovu kertridži i koje se stavljaju u njega. Igrao sam Miki Mause,

super igra, pa onda igru o džungli, znaš onu ima

i knjiga i crtani, pa super karate igru Mortal

Kombat. Onda sam promenio kertridž i

igrao sasvim druge igrice: Donky Kong, porodicu

Kremenko, pa Jurasic park,

sigurno si gledao

film, Super Mario Land za tu igru mora

da si čuo i ...

... i potpuno sam se zaneo. I onda se

odjednom ispred mene stvorila bandera i ostalo znaš.

Nego, kažem ti, taj GAME BOY je super stvar ...

BEOSOFT

421-355, 429-848

svakoga dana od 8 do 21 h

ВЛАТКО СТЕФАНОВСКИ

Средином марта, у београдском Сава центру одржан је концерт под називом "Влатко и пријатељи". Из овог имена крије се Влатко Стефановски и његови југословенски и македонски пријатељи који су се окупили око промоције Влатковог самосталног издања "Каубоји и Индијанци". Албум је изашао пре скоро годину дана у Македонији, а објављен је на два носача звука - компакт диску и касети. Влатко Стефановски, један од најбољих гитариста са ових простора, вођа и душа популарне групе "Леб и сол" и миљеник београдске публике, одговарао је на питања новинара на уприличеној прес-конференцији коју смо и ми прислушкивали. Преносимо вам део разговора:

■ На питање зашто је тек годину дана касније промовисао свој диск у Београду, Влатко је рекао:

- Ово је албум који је сувише личан. Он је мој. Ја сам га проживео од почетка до краја. Споро је настајао, а његово живо извођење веома је компликовано. И ово што сте видели у Сава центру само је део албума. Поред нових песама свирао сам и неке старе, заборављене песме групе "Леб и сол".

■ Да ли је албум "Каубоји и индијанци" дистрибуиран у Југославији и да ли ће бити лиценчно објављен?

- Део касета и дискова, који је стигао по самом објављивању, а који су набили моји фанови је цела дистрибуција. Сада смо на концерт донели одређен број касета и дискова, али јако мало и све је распродато. О некој будућој званичној дистрибуцији или лиценцијом објављивању рекао бих да за сада нема интересовања југословенских издавача и дистрибутера.

■ Шта се дешава са групом "Леб и сол"?

- "Леб и сол" се полако припрема за обележавање двадесетогодишњице рада, што ће највероватније бити обележено компилацијом најбољих хитова групе. Надамо се да ће до годишњице бити готов и наш нови албум.

Вече после концерта у Сава центру, Влатко Стефановски присуствовао је премијери предтаве "Буре барута" у ЈДП-у за коју је компоновао музику.

16x8x23x

ИЗ ПРИНЦИПА

Пре две године када је независно издаваштво у Србији било тек у повоју, свој први ИП сингл са четири песме објавила је млада група из Старе Патове "16x8x23x". Четири момка, сакривени из три броја које су неки множили, неки делили, сабирали или одузимали, направили су прави бум песмом "Моја мама шницле туче". После овог издања почели су концерти, фестивали и друге лепе ствари везане за квалитетне групе уз доста публике. Међутим, у то време она група није успела да објави свој први ИП албум. То им се догодило тек сада, две године после прашине коју су дигли само једном песмом. Ових дана изашла је касета у издању "Метрополис рекордс" из Београда под називом "Из принципа" на којој има укупно 16 песама. Поред две публици већ познате нумере, на првом албуму ове групе има прегршт нових занимљивих текстова и веселих нота. Ово је први албум из трилогије групе "16x8x23x". Други албум ће имати 8, а трећи 23 песме - све у складу са именом бенда. Група је имала свој први "unplugged" наступ на ЈУ-радију у ноћном издању емисије "Београдски давител". Ускоро би требало да се појави спот за песму "Милош Шестић" коју вам поклањамо у рубрици "Тражили сте песму".

ТРАЖИЛИ СТЕ МИЛОШ ШЕСТИЋ

Један дечак
трчи по трави
и фудбалска лопта
му се мота по глави.
За лоптом само,
а даље од школе,
знао је једном,
сви ће да га воле.
Уздицао се он
из сапашког блата,
али није добио
копачку од злата.
Сањао је будан
током сваког дана,
како сложено виче
цела Маракана:
Милош, Милош Шестић!
Играо је у Звезди
и Олимпијакосу
противнику сваком
душа била је у носу.
Милош, Милош Шестић!

Текст, музика и извођење:
16x8x23x

Pink Floyd ТАЈНА ЗА ВЕЧНОСТ

Тајна о томе шта групу ПИНК ФЛОЈД након тридесет година рада и низа проблема чини једним од најбољих рок састава свих времена, вечита је тема рок новинарства. Пре свега зато што је овај састав по логици ствари до сада требало три пута да се распадне: први пут 1981. године кад је луди геније и оснивач састава Сид Барет услед напада несхваћене креативности напустио бенд, што критика одмах проглашава њиховим крајем. Други пут, крајем седамдесетих кад панк устаје против мега-бендова попут Флојда и трећи пут средином осамдесетих, кад одлази Роџер Вотерс и посвећује се солистичкој каријери. Ипак, ружичасти феникс наставља да лети и траје деценијама. Сама тајна вероватно лежи у томе што заправо нема тајне! Све што чујете и видите управо су они сами, једино што понекад промене начин на који ће вам се обратити. Не постоји начин или рецепт за "конзумацију" групе Пинк Флојд, све је једноставно препуштено публици. Она сама одлучује кад ће и како себи допустити ужитак у маестралним аудио и видео достигнућима групе. Њихове су снимке увек представљале савршенство студијске технике што се увек могло и доказати, било да их слушате преко "вокмена" или негде у углу препуног стадиона. Њихови концерти нису никад били кичасто гомилање ефеката, већ увек мудро осмишљени спектакли. Почевши од најранијих НЛО дана и амеба пројектованих на зид иза бенда, до ласерских ефеката, срушених авиона, гомиле дима и летећих свиња. Први концерт у Лисабону на њиховој прошлогодишњој турнеји окупио је више од 70.000 људи. Спектакли трају обично два и по сата. Расвета и ласери позајмљени од америчке војске толико су моћни да бенд добија посебан ваздушни простор који авиони обилазе како не би дошло до несреће. У првом делу концерта изводе песме са последња два албума, док други део представља изванредан подсетник на оно што је бенд пре радио. Гитариста Дејвид Гилмур објашњава рецепт за концертни успех:

- Ужасна количина новца уложена је у шоу. Никад не размишљамо о томе да непрестано повећавамо шоу.
 - Могли бисмо направити и скромнији концерт, са много мање ефеката, али то није оно што нас занима. Оно што нас занима и што нам ова позиција омогућује је непрекидно развијање технолошких могућности спектакла. Због тога увек тражимо најбољу и најскупљу технику, додаје бубњар Ник Мејсон.
- Свака њихова турнеја је много више од обичне рекламе за актуелни албум. А они који желе подсетник на некадашњи рад групе Пинк Флојд мораће да издвоје стотинак фунти за збирно издање са старим, али ретким снимцима које се на тржишту појавило прошле године.

"ПОП ЕКСТРА"

МУЗИЧКА КУЋА ПАУНОВИЋ

Epiphone REMO *Fender* *Marshall* *Pearl* *HAMER* *KORG* *YAMAHA* *Roland* *Ibanez* *SHURE* *Gibson*

Размислите добро!...

Да ли Вам је потребан музички инструмент?
Желите ли да продате инструмент који не користите?
Можда хоћете да стари инструмент замените за нови уз доплату?

...

Продати смо хиљаде музичких инструмената. Наши пријатељи знају зашто смо највећа музичка кућа у земљи. Стручно особље ће Вам изабрати инструмент, проценити вредност Вашег инструмента, дати савет... И наравно, код нас је осмех бесплатан!

Љубав на прву ноту!

SHOP No 1
Б. Секулића 98
ТЕЛ: 011 422 894

MUZIČKA KUĆA PAUNOVIC
BEOGRAD

GUITAR SHOP
Светог Саве 6
ТЕЛ: 011 432 475

МАНАСТИР
МОРАЧА

ИЛИ
ЧИТАЊЕ
ИСТОРИЈЕ

КОЛО КЛЕТВЕ

И

Смештен на ка-
меном платоу
изнад смараг-
днозелене Мо-
раче, овај храм
посвећен Успе-
њу Богородице
припада нашим
најзначајнијим
културно-исто-
ријским споме-
ницима

Да није ма-
настира Мо-
раче, тешко
да би данас
ико знао за
Стефана Не-
мањића, дру-
гог сина Нема-
њиног првен-
ца Вукана.

Историја је, по обичају, онаква какву је испишу победници. Мало или нимало касније је дотерају нове генерације, и оне углавном онако и онолико колико им треба у датом тренутку. Све остало је тек узгредан, недовољно прецизан запис понајчешће уткан у несигурно народно памћење.

У родослову најзначајније српске династије Немањића мноштво је владара с именом Стефан. Од зачетника моћне владарске куће Стефана Немање па све тамо до – више од век и по касније – Стефана Дуке, господара Фарсале у другој половини 14. столећа, кад су гласовити Немањићи већ постали део прошлости. Приличан број њих је носио краљевску титулу. Отац и син, Стефан Душан и Стефан Урош, били су и цареви. О већини је историја оставила поприлично трагова, писаних и оних других. Наравно, у сразмери с победама.

Јунак наше приче имао је несрећу да буде син губитника. Његов отац Вукан, прво-

рођени син великог жупана Немање, изгубио је битку против млађег брата Стефана Првовенчаног, првог српског краља, и више није био много занимљив за историју. Повест се није превише бавила ни његовим потомством. Зна се да му је првенац Ђорђе био краљ, али се за Стефана то поуздано не може утврдити.

Стефан је, међутим, имао срећу да у историји остане на посредан начин, до дана данашњег. А све уз помоћ имена и дела манастира Мораче, једне од најлепших богомоља на нашим просторима.

Налик на зрнце бисера шћућурено у дно пре-
красне велике шкољ-
ке, манастир Морача
траје безмало седам и
по векова. Као нема прича-
ница о људима и времену
давно пре нас, смештен је на
троделници кањона Мораче,
Мртвице и Таре, тамо где се
само на корак разликују мен-
талитети, говор, клима. Где
смоква и бресква миришу по-
крај дубоког снега, тамо где
јегуља – Морачом – стигне
само до водопада Светигора
(одмах уз манастир), тамо

где кишница с једне стране
крова месне школе отиче у
Јадрански, а с друге у Црно-
морски слив...

Ту, на размеђи светова,
стигао је – казује народно
предање – Стефан Вуканов
Немањић уверен да је то пра-

Фреске и иконе морачког манастира сматрају се ремек-делима наше средњовековне уметности...

Снимио:
Љубомир Патрновић

ЗАКЛЕТВЕ

во место где би могао да заснује манастир и озида цркву. Најбоље би било, поучили су га људи из племена Даниловића, у шуми где на једном крушковом пању сваке вечери гори свећа. Стефан онда раскрчи гору и ту сагради храм, а часну трпезу постави на оно место где се виђала упаљена свећа.

Прича сачувана у народном памћењу даље вели да су камен за градњу нашли у подалежјем селу Тушиња и да је он, у незамисливо дугачком људском ланцу, преношен с руке на руку. Црква је завршена крајем 1251. или до јесени 1252.

На сивоплавичастом камени над западним порталом и данас, нагризен маховином, стоји натпис: „Овај свети храм Пресвете Богородице сазидах и украсих у име њеног Успења ја, Стефан, син великог кнеза Вука, унук светог Симеона Немање. И то се зби у доба благочестивог краља нашег Уроша, лета 6760, индикта 10.“

По тврдњи Сретена Петковића, аутора монументалне монографије о Морачи, Стефан се замонашио у позним годинама: „Ако се као монах трудио да надвлада људску сујету и пролазну земаљску славу, жеља му је била испуњена: непосредни потомци га заборављају. Једино га током 14. века савесни живописци сликају у владарским лозама Немањића – у Грачаници, Пећи, Дечанима – али у поспрсу, мало приметног. У то време обнављања манастира око 1570. године морачки монаси се присећају свог ктитора и његов лик се у 16. и 17. веку поново јавља на зидовима и иконама. Ту га веома често

доследно називају краљем. Другде се не помиње и не слика. Тако је морачки манастир остао једино место помена на Стефана, сина Вукана Немањића.

Енциклопедијским речником казано, манастир Морача је једнобродна грађевина са три травеја, округлом куполом, трочланим олтарским простором, припратом и

бочним параклисом Св. Стефана и припада групи цркава рашког стила. Прве фреске, до данас сачуване само у фрагментима, настале су половином друге половине 13. века и историчари уметности их убрајају у најуспешније фреско-целине свог времена.

Време је, наравно, односило и доносило. Манастир изнад смарагднозелене Мораче није могао, без обзира што је био далеко од путева, да из-

бегне судбину простора. Године 1504. стигли су Турци и однели све, чак и кров од олова. Скоро седамдесет година Морачу је покривало само небо и једино су успеле да му одоле три фреске „Рађање Св. Јована Крститеља“, „Помазивање царева и пророка“, те „Гавран храни пророка Илију“. Оне се данас сматрају ремек-делима нашег средњовековног сликарства.

Манастир је обновљен крајем 16. века. Настале су нове фреске, израђене нове иконе.

Георгије Митрофановић, монах из Хиландара, слика на зиду, поп Страхиња из Будимља на дрвету. Ствара се чак и сликарска радионица из које ће потећи многи знаменити живописци, пре свих Јован Козма...

И онда су наново људи и време походили манастир. Мештани, Морачани, у њему и око њега доносили важне одлуке, школовали децу и школарце слали у припомоћ другим нашим храмовима. Остао је запис да је, рецимо, с почетка 17. столећа патријарх Јован позвао у манастир тридесетак народних предводника – међу којима је било дванаест кнезова, девет војвода и седам спахија – како би заједнички одговорили на писмо савојског војводе Карла Емануела који им је понудио помоћ у борби против Турака а да га они, заузврат, признају за краља. Савојски војвода није краљевао на том подручју, а Турци су отад имали више обзира према народу и његовим светињама.

Некад пребогата манастирска ризница временом је опустела. Односили су и туђинци, али и наши. Зна се поуздано да је средином 19. века, посредством Вука Караџића, добар део збирке рукописа приспео у Берлин, где је и данас. Онда су се педесетих година нашег века неки зимогрожљиви јунаци грејали покрај ломача с манастирским књигама...

Данас манастир Морача, на магистралном путу од Београда према мору, уз помоћ лепореког игумана Рафаила све већем броју знатижељника прича о ономе што је негда било. А шта ће и кад ће бити, можда наслутимо из његове приче...

П. Милатовић

Посебну занимљивост у унутрашњости морачке цркве чини велики хорос, познат као Богородичино коло. Ко би се испод њега заклео, могао се сматрати невиним, а онај који је ту био проклет, није могао, веровало се, избећи Божију казну.

Скандал који
је потресао
Америку

ГОЛА ЕЛИТА

Бруцоши најугледнијих универзитета САД деценијама су пролазили исту процедуру: с металним иглама постављеним дуж кичме морали су да стану пред камеру (осмех није био обавезан) и да се сликају као од мајке рођени

Отоме се говорало, али ретко ко је желео јавно да прича о „духовима“ из прошлости. Како признати да си беспоговорно, и то већ као академски грађанин, пристао да се сликаш потпуно наг? Ту срамоту свако је желео да заборави потајно страхујући да ће се те „голе“ слике кад-тад негде појавити. А не би баш било zgodно видети Џорџа Буша голог.

Бивши председник Сједињених Америчких Држава није се случајно нашао на списку. Он припада врху америчке елите, а баш су такве особе и биле занимљиве за проучавање. Наиме, дуго се веровало да је облик тела неодвојиво повезан са умним и свим осталим особинама једног човека. Не заборавимо, ради се о Америци, не о Немачкој у доба нацизма.

Скандал Ајви лиге

Негде седамдесетих година један неименовани службеник запослен на познатом универзитету Јел случајно је, у просторији поред гимнастичке дворане, наишао на велики број картонских кутија. Радозналост је победила

професионалну дискрецију. Отворио је кутије и само што се није онесвестио.

Нашао је хиљаде и хиљаде црно-белих фотографија нагих студената снимљених спреда, из профила и отпозади. Напомена: радило се о целом телу.

Френк Рајан, тадашњи декан поменутог универзитета, био је потпуно збуњен. Откуд у тако угледној установи „голаћи“, и то још бивши студенти?

Тај срамни доказни материјал требало је сместа уништити. Рајан се побринуо да се све фотографије најпре машином исеку на „резанце“, а потом спале. Сви бивши студенти Јела, од којих су многи већ били на високим и значајним положајима, могли су да одахну. Духови прошлости неће више моћи да их прогоне.

Тако је бар Рајан веровао. Али, није било тако. И данас још постоје хиљаде актова са Јела, али и других познатих универзитета. Наиме, та фото-процедура одвијала се искључиво на најугледнијим универзитетима САД. Зато се о том експерименту, који је трајао деценијама, и говори као о скандалу Ајви лиге (Ivy League) коју чини осам најстаријих америчких универзитета.

Џорџ Херсеј, некадашњи професор историје уметности на универзитету Јел, међу првима је дао објашњење те чудне праксе. Он тврди да се, у ствари, радило о антрополошким истраживањима.

— У време када је прављена таква врста фото-документације Харвардом је председавао Хутон, који је заједно са својим сарадником Шелдоном истовремено био и на челу Института за телесне студије на Колумбија-универзитету. И Хутон и Шелдон веровали су да, мерењем и испитивањем телесних облика, може да се закључи каква је интелигенција сваке „експерименталне јединке“ понаособ, какав је темперамент те особе, њене моралне вредности и шта тај човек може да постигне у будућности.

Хутонова и Шелдонова истраживања била су заснована на учењу Френсиса Голтона, представника социјалног дарвинизма. И сам Голтон је предлагао да се међу британском популацијом направи слична фото-документација (његове идеје, срећом, нису спроведене у дело).

Џорџ Херсеј напомиње даље да су у доба Трећег рајха и нацисти у Немачкој прихватили ту (неодрживу) телесну теорију. Она им је била оправдање за стварање слике о натчовеку.

Човек-три броја

На Универзитету Харвард сематологија (наука о човечјем телу) била је важећа у дугом периоду, још од 1880. па све до четрдесетих година овог века. За то време снимљено је преко 3.500 фото-актова.

КИЈАВИЦА ОД ДВА МИЛИОНА РУБАЉА

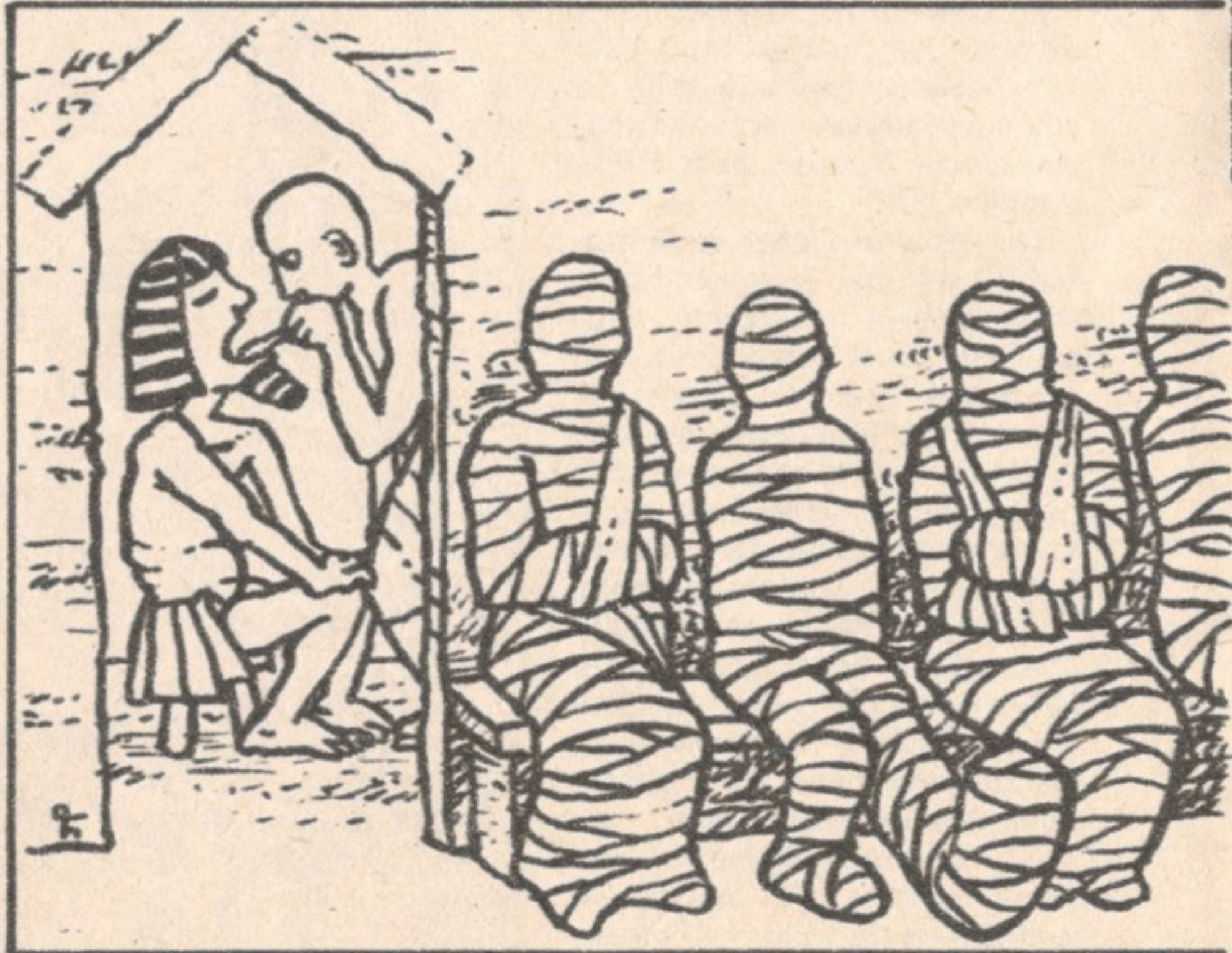
● У једном старом запису из Вавилонa наводи се да су се грађани Вавилонa тужили владару на претерано високе таксе које узимају лекари: вавилонски лекар тра-

жио је 10 секела за лечење сломљене руке или ноге, а у то време, рецимо, најамнина за раскошну кућу износила је шест секела годишње. Али, болесници су захтевали да им лекар врати новац ако нису били добро излечени!

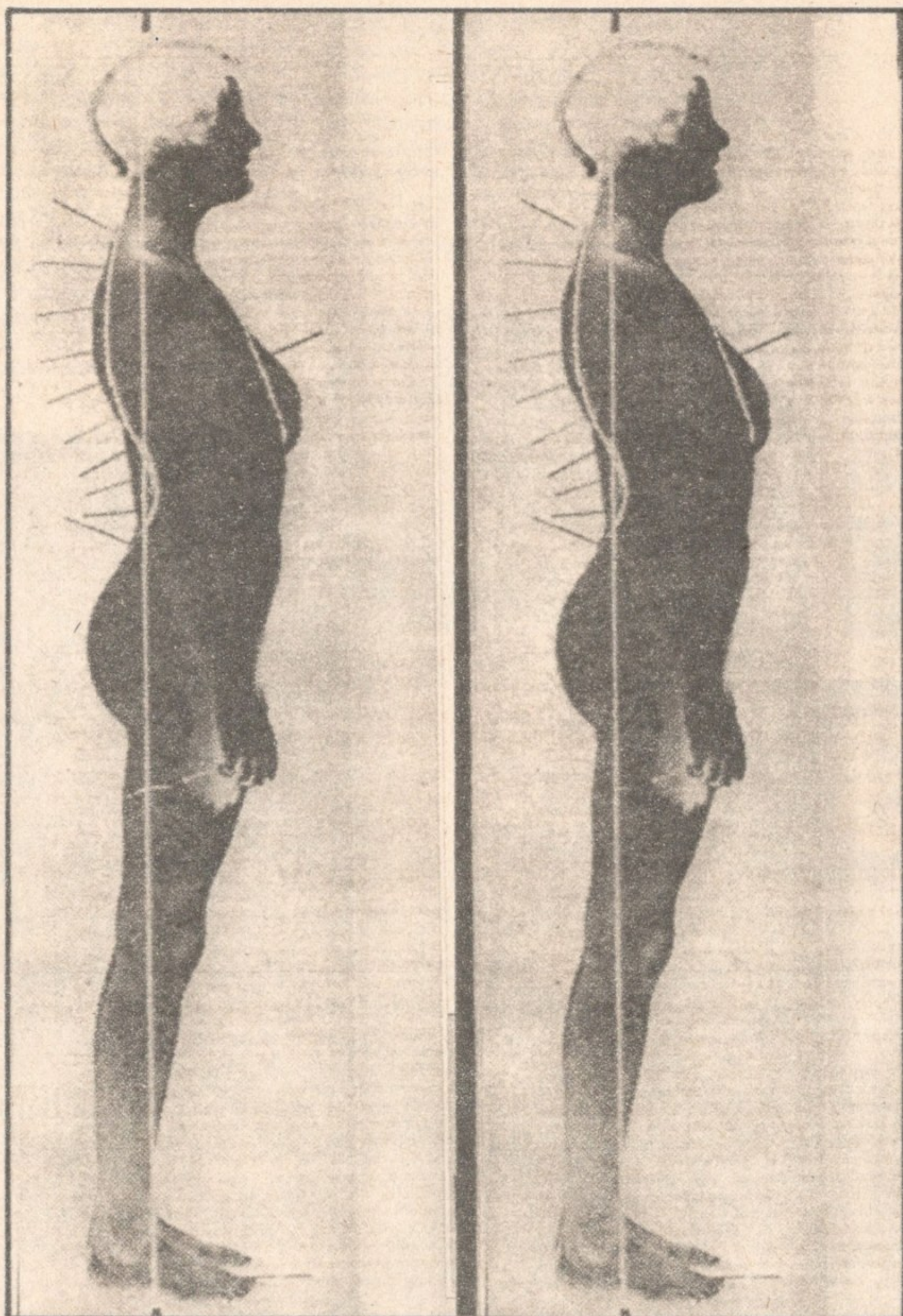
● Код Феничана је сваки лекар коме је за време лечења пацијент умиро био кажњаван — ако је то породица преминулог захтевала. Казна је била: сечење руке лекару!

● Године 200. пре наше ере грчки лекари су се побунили против бесплатног лечења сиромашних грађана запретивши штрајком и тај закон је морао бити одбачен.

● Краљ Фридрих II донео је 1240. године план о народном здравству у својој

Металне игле дужине 10 центиметара постављене су дуж кичме. Нису забада-не у кожу, лепљене су, тако да бру-цоши нису осећали те-лесне болове, али су зато и те како носи-ли дубоке ра-не у души. Фотографија студената са Универзитета Велесли снимљена око 1930. године.

италијанско-сицилијанској држави. За 100 форинти годишње лекари су морали бесплатно да лече све грађане без обзира на њихово имовно стање! Добро замишљен план никад није био остварен...

● У старом Египту постојала је „помична скала“ лекарских тарифа по којој су богаташи плаћали три вола, средњи је сталеж плаћао у овцама, а најсиромашнији у живини, јајима и хлебу. Ако су биле удате, жене су имале попуст за лечење – плаћале су само 15 одсто пуне цене.

● Најуноснији хонорар добио је енглески лекар Димсдел када је вакцинисао „царицу свих Руса“ Катарину Велику 1790. године. Поред тога што је овом лекару до-

делила титулу барона, за његов труд платила му је 180.000 франака, 36.000 франака на име путних трошкова и доживотну годишњу ренту од 10.000. Када је царица Катарина исте године оболела од кијавице, лекар јој је прописао свакодневну масажу истопљеним лојем. Скоро шездесет година на царски двор свакодневно је стизало буре од десетак килограма свежег лоја – јер наруџбина из 1790. није била отказана. Тек се цар Николај Први (1796–1855), и то при крају своје владавине, сетио да обустави ову испоруку лоја. Израчунато је да је обична кијавица Катарине Велике стајала Русију око два милиона рубаља...

А. Т.

Будући да је сематологија већ била прихваћена теорија, Шелдон није имао већих тешкоћа да многе елитне универзитете увери (а Шелдона су занимали само представници америчког „крема“) да се приклоне његовим схватањима. Познати магазин „Лајф“ објавио је 1951. године ударну рубрику о „шелдонизму“.

Поред Харварда, Јела, Принстона и осталих, тада искључиво мушких универзитета, сематологији су подлегли и Вазар, Велзли, легендарни „женски“ факултети сврстани у „Северн Систерс“ („седам сестара“).

Сада је тешко говорити о скандалу кад се зна да је он трајао толико деценија. Зна се рецимо да је фото-пракса прекинута на Јелу тек 1968. године, на Редклифу је трајала од 1931. до 1961. године!

Шелдон је сматрао да сви људи могу да се поделе у три категорије. Они нервозни, као „кост и кожа“, спадали су у „ектоморфе“, „ендоморфи“, онако дебели и раздрагани, били су њихова супротност, док су особе у средини – „мезоморфи“ – били најпоузданији.

Наравно, тешко је било сврстати неког човека у само једну од ових категорија. По Шелдону, свака особа имала је особине све три групаације.

Црно-бели свет

Пошто сада готово сви желе да забораве да је Шелдон икада и постојао (умро је 1977. потпуно заборављен), да су сви пристајали на снимање, тешко је ући у траг преосталим црно-белим (очигледно је и однос према читавом случају црно-бео) актовима.

У просторијама Антрополошког националног архива, при Националном природњачком музеју у Вашингтону (ретко ко зна да тај архив и постоји), и даље се чува Шелдонова документација као и фотографије „голе елите“.

Да Шелдон није случајно прихватио теорију тако блиску нацистичкој – он је, додуше, своја истраживања почео знатно раније – говори и Шелдонова студија из 1924. несловљена као „Интелигенција међу мексичком популацијом“. По Шелдону, „мали мексиканоси развијају свој ум до 12 године и на том нивоу се заустављају“, док су црнци у његовим истраживањима још горе прошли – човек црне коже проживи живот на нивоу десетогодишњака.

До Шелдонове заоставштине долази се тешком мукотом, с многобројним препорукама. До фотографија тако рећи никако. Ипак, без обзира на уверавања да су све слике давно уништене, сачувано их је још на хиљаде.

Међу „голим“ фотографијама и даље се налазе генерације студената Јела из 1950. године, 1963, потом 1964, 1966. Укупно око 20.000 мушких актова са различитих универзитета (9.000 са Јела) и око 7.000 нагих студенткиња, такође са различитих факултета.

Да ли је међу тим прокаженим фотографијама и слика садашње прве даме Хилари Родхам-Клинтон? Када се она уписала на Универзитет Велзли, тако се бар верује, студенткињама је било дозвољено да се сликају полуобучене (или полуголе).

В. С.

ФАНТАСТИКА

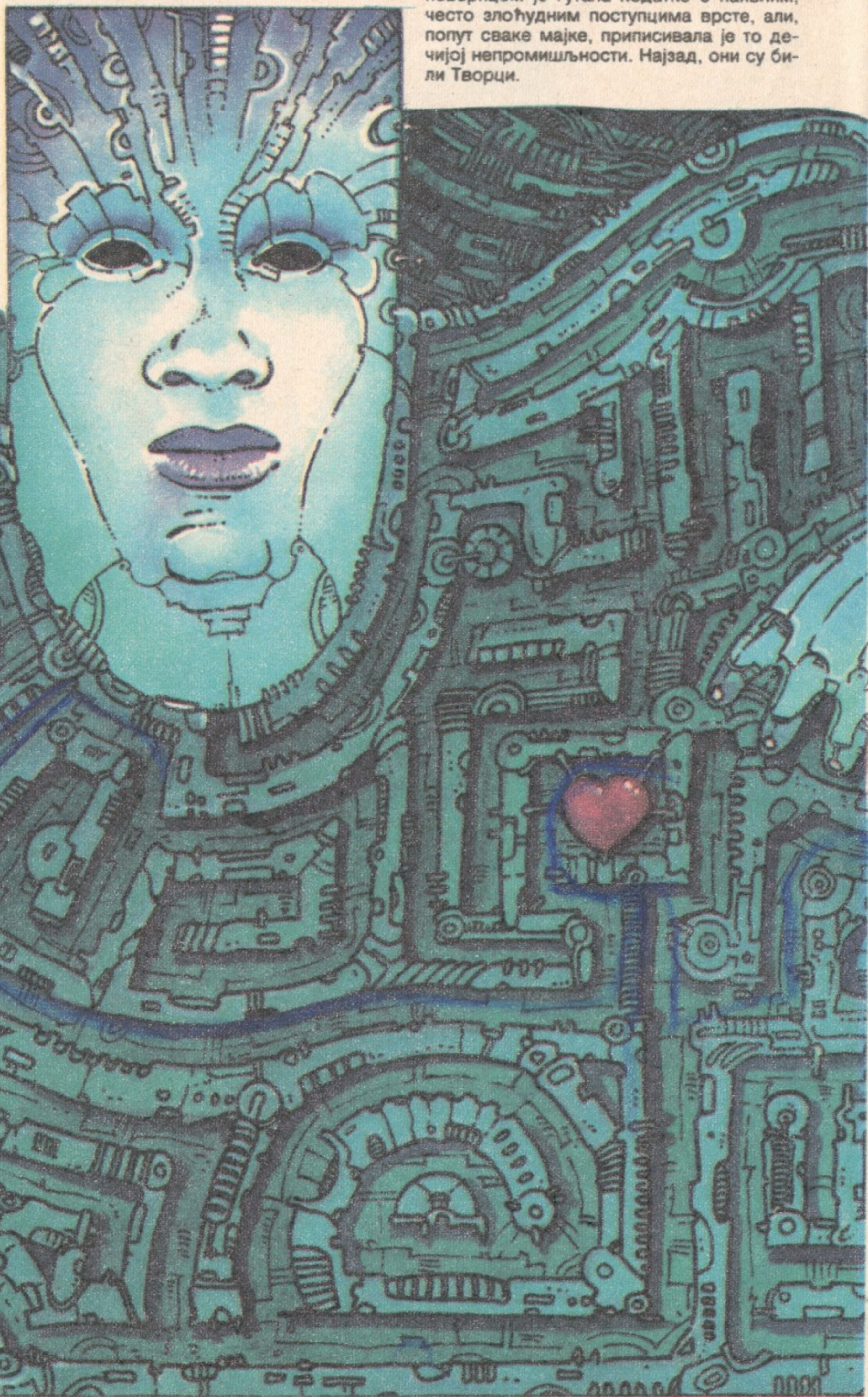
Уређује
др Зоран Живковић

ДУШАН
ПРЕЛЕВИЋ

УЉЕЗ

Млечна светлост пробијала је блиндирано стакло тешким зрацима хладноће. Било је тихо у огромном стакленом монструму који је бдео у ноћи. Рачунари ниже генерације одржавали су систем у животу једноличним откуцајима нечујних операција. МАЈКА I, утроба и мозак, крвоток Државе, смештена у подземним просторијама Центра примала је сигнале дремљивом стрпљивошћу. Све је откуцавало ОК.

Некада је систем био у вези са хуманоидима, док, једне декаде МАЈКА I није послала поруку да више нису потребни. Хуманоиди су шифру примили с олакшањем, дечијом раздраганошћу пред великом победом науке! Похранивши сву своју мудрост, све проверене и оне друге константе, најзад су могли да се препусте, сигурни у силиконски мозак Мајке коју су изродили. МАЈКА I у почетку се чудила што се та крха бића нису вратила себи. Са неверицом је гутала податке о наивним, често злоћудним поступцима врсте, али, попут сваке мајке, приписивала је то дечијој непромишљености. Најзад, они су били Творци.

Уљез се тихо кретао мермерном хладноћом. Очима налик на саће, осмотрио је околину, бележио зеленкасте таласе у одаји, али, савршено миран, кренуо је у сусрет извору светлости. Пипци нису осетили никакав мирис опасности, знак несигурности. Све је одисало тешким миром. Ипак, опрезно је померио своје лепљиве краке и још једном направио полукруг антенама поврх чељусту. Затим је брзим кретњама прешао добар део пута ка зеленом одсјају. Опет је застao. Нешто му је говорило да је сигурност извесна, а опет, ненавикнут на лакоћу лова, наредио је чулима још једну проверу. Ништа се није десило. Стигао је до решеткасте препреке иза које је извирао траг зеленог путоказа који, за чудо, није одашиљао никакву топлоту. Препреку је прешао брзо, снажним одразима својих ногу. Нашао се у великој одаји на чијој се површини налазила мрежа великих каблова разних боја. На удаљеном зиду светлуцали су метални квадрати, милиони мозгова који уљезу нису претили никаквим покретима. Почео је да гмиже поред мреже силиконског аутопута, сада већ сасвим опуштен. Стигавши до сребрнастог зида, усмерио је антене (и чељуст) ка њему. Никакав мирис, макар наговештај ловине, није могао да се осети и поред огромног пространства. Уљез нервозно махну великом лобањом. Уто са његове леве стране блесну из једног квадрата јарко пулсирање. Стреловитим покретом рођеног ловца уљез зари

чељусту у меку материју. Квадрат изгуби свој облик, нечујно гасну, док је уљез секао својим вилицама његову површину.

...

МАЈКА I пробудила се непознатим блеском. Њена чула нису примила сигнал попут овога. Команде су помахнитале, сигнали сустижали један други, подаци бивали неразумни, захтеви за командама узнемирујући. МАЈКА I није се бавила аналитичким радњама, то је била жеља Твораца и никада није била у прилици да сама процењује. Системи су вапили за командама. МАЈКА I почела је да дела брзо.

...

Брокери на Вол стриту нашли су се у чуду и сви клијенти јављали су им о крајње неразумном кретању роба! Тако нешто није се догодило од велике кризе пре последњег рата светских размера. Знамо да и ратови попримају обим, тежину и значај тумачењем Твораца. Нафта је у једном тренутку пала на 4,23 по барелу! И најискуснији финансијски вукови, краљеви трансакција, оклевали су са одлукама. То, једноставно, није било могуће! На другој страни, у Гинзи, срцу индустријског монструма, подаци истоветни онима са Вол стрита још више су искосили очне органе јапанских бизнисмена. Ако је то нека замка, стратегија западних конкурената, једноставно није имала никаквог смисла! Источњачка мирноћа нестала је убрзо заменивши општи хаос. Вол стрит је одговорио хаосом на хаос, Европа је, по обичају, била неспремна. Те ноћи слом светских финансија достигао је ниво самоубиства. Рачунари су помахнитали доносили погрешне процене, чипови горели у својој немоћи. Био је то крај потрошачке касте. Магнати су се, за разлику од времена депресије пре оног рата, убијали инјекцијама, пишулама и хицима нечујног оружја. Само су у Јапану, сходно традицији, познатој пре свих ратова, на онај свет одлазили вршећи харакири.

...

Ратни компјутери, филијале МАЈКЕ I у Ленглију, Вирџинија, горели су узбуном!

Седиште ЦИА, врвело је од једнолично обучених људи који су нестајали у вратима са шифрованим картицама. Подаци су јасно показивали опасност првог степена. Неко је одлучио да се пробуди Председник. Ратни штаб је тешка срца одаслао поруке својим јединицама.

...

На подморници Сан Франциско све је било уобичајено. Ту, испод површине Леденог мора, рутинско поринуће прекинуто је хитном поруком. Капетан Пауелс бунуно је гледао у наредбу. Затим је, заједно са саветником врховне команде који је увек био присутан на броду, двојним кључем отворио сеф. У њему је био запечатен коверат. Дрхтавом руком отворио је хартију, а затим неколико секунди зурio у бродско светло у углу командне кабине. Потом је са командног моста издао наредбу за лансирање нуклеарних пројектила. По циљевима који су му били назначени текстом запечатеног омота.

...

На Криму су мрзовољном генералу Ивану Ивановичу Серјукину јавили о реаговању одбрамбеног система. Поново сувише вотке, помисли Иван Иванович! Али, када се депеша усталила симултаним импулсима, Иван Иванович је, закопчавши копран, притиснуо црвено дугме. Системи уперени према Кини и Пацифику деловали су беспрекорно. Он, Иван Иванович никада иначе није веровао у глобалну политику бољег света. Све је то, испоставило се, била замка ратног Западног лобија. Помало му је било мило размишљајући о Вашингтону у пламену. Најзад ће он, Иван, решити питање Курилских острва!

...

Свет је те ноћи претрпео катаклизму. Све што се деценијама стварало, сви напори миротвораца, бескрајни договори, потписане декларације, горело је те ноћи пламеном судњег дана у Вашингтону, Москви, Лондону и Пекингу. Бом је савијен са околином. Њу Орлеанс, центар шпијунаже ове планете, потопљен је у утробу мочварног земљишта. Потом Хајделберг, Софија и Београд. Страхота је топила лед Норвешке, жарилa песак Преторије. МАЈКА I, тамо у свом склоништу, издавала је нове стравичне наредбе. Лиферовала несувисле одлуке. Други су одговорили. У њеној утроби уљез је својим челичним чељустима гризао силиконске чипове у потрази за храном! Био је узнемирен пулсирањем хиљаду мртвих ћелија и реаговао инстинктом рођеног ловца.

Најзд је усмерио своје антене ка решеткастом отвору кроз који је и ушао у овај мртви свет! Брзим покретима кренуо је напоље. Овде није било ничега што би му утолило глад. Пробаће на другом месту. Отпузао је мермером испод велике котине и изашао на сунчеву светлост која је тога јутра примила сиве обриси. Уљез се осврну антенама лево па десно, затим закорачи кроз спржену траву.

Мрав се чудио својој лошој ловачкој срећи. Читаве ноћи није наишао ни на најситнију бубицу!? Мораће да крене у супротном правцу. У мравињаку га је чекала породица. Усмери антене ка великом камену и нестале у рупи.

Илустровао Добросав Боб Живковић

ПОЛИТИКИН ЗАБЕЛЖНИК	ЕКОНОМСКО ПРОПАГАН- ДНИ ПРОГРАМ	БОР ГЛУМИЦА ЖАНА	↓	БОЛЕСНИ ЉУДИ	МАРКА НЕМ. АУТА СПРИКАТЕ- ЉИТИ СЕ	
ФАБРИКА ПОСУЂА ИЗ ЦЕЉА				З.Е ПРЕТПОСТА- ВКА ЗА НЕШТО		РУБЉА ЛЕК ПРОТИВ ГЛАВБОЉЕ
СРОДНИК ПРЕКО ЈЕДНОГ РОДИТЕЉА						
АЛАТКА ПРЕЂЕ						
ХАРМОНИ- ЧНОСТИ	ВРСТА МОРСКЕ РИСЕ (МНЧ.)					ДОМАЋА ЖИВОТИЊА
СУМПОР	↓	ДЕО ПРИБОРА ЗА ЈЕЛО ТРЕКАЧ КЕНРИ			СКОПЉЕ СПУЖБЕ- НИК	
СТРУЧЊАК ЗА КРИВИЧНО ПРАВО				УКРАСНИ ГРМ ИЗРАТНИВА- ЧИ ЛУТАКА		
СПРОВОД- НИК БРОДА У ЛУКУ						
МАТЕРИЈА ЗА ПРОИЗВО- ДЊУ БОЈА						ВОЛУМЕН РАСКОЛ
УЗ. ПРИ. КОД		РЕКА КОД ДОБОЈА ЕНГЛЕСКА ПЛЕМИТКА ТИТУЛА				
НЕУТРОН		СТЕВАН ОДВИЛА СТРИШТЕ				ЧАСОВИ
МЕСТО КОД МАРИБОРА				НИКА СТР. СПРЕМА СТУБ ОЧИВРСЛЕ ЛАВЕ		
ДЕО КНИГЕ						
ТУРСКА		ТЕНИСКИ РЕКВИЗИТ ДИНАР				
ИНДИЈСКИ ОКЕАН					ЛУДОЛОВ БРОЈ	

Блиски сусрети

У овом задатку, за двоје познатих људи треба да погодите да ли су живели у исто време тј. да ли је један умро тек пошто се други родио.

1. Цар Душан и Ричард Лављег Срца
2. Радивоје Кораћ и Предраг Даниловић
3. Лав Толстој и Иван Тургенев
4. Марк Твен и Душко Радовић
5. Франческо Петрарка и Ђовани Бокачо
6. Џејмс Дин и Том Круз
7. Александар Аљехин и Анатолиј Карпов
8. Лорд Нелсон и Караџорђе
9. Џорџ Гершвин и Џон Ленон
10. Наполеон и Кнез Милош

РЕБУС (4,4,5)

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА

"Плочнице" распоредите у мрежу, тако да добијете исправну укрштеницу. У смеру стрелица добићете имена и презимена глумца са слика.

Л	А	Б	О	С	Т	А	Л	Д	А	К	■
А	Н	О	■	А	М	■	А	А	Н	О	А
Л	Е	Г	А	Л	О	Х	■	Н	Г	■	С

Л	С	Д	А	С	■	У	С	Т	В	И	Н
А	Т	И	С	Т	Р	Т	А	Р	И	Р	О
П	А	К	К	■	О	О	Т	О	Ћ	Е	М

О	С	В	■	Л	Л	М	И	Н	А	В	■
■	Е	К	И	Н	И	И	Н	О	Т	А	Р
Т	Р	А	В	И	Ћ	Л	А	С	К	■	И

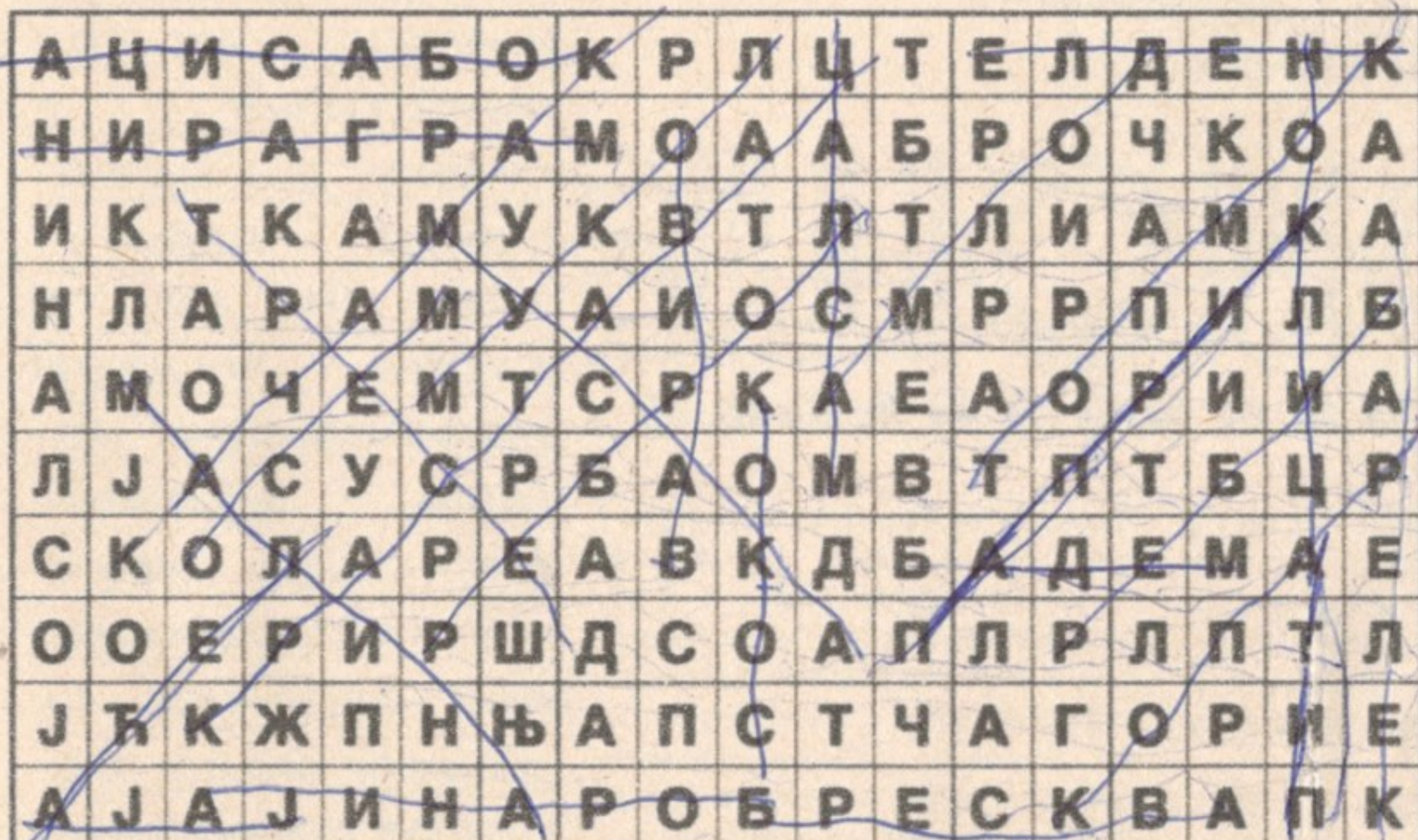

A 10x10 grid with a black square at (4, 2), a black X at (4, 8), and a black A at (6, 5).

ОСМОСМЕРКА

У лику осмосмерке пронађите 43 појма везана за јело. Неискоришћена слова, читана редом, дају још један одговарајући појам.

БАДЕМ, БИБЕР, БОРАНИЈА, БРЕСКВА, ВАРИВО, ДЕСЕРТ, ДОЛМА, ЈАЈА, КАЧАМАК, КЕЛЕРАБА, КНЕДЛЕ, КОБАСИЦА, КОКОС, КОМПОТ, КОПАР, КРАСТАВАЦ, ЛЕЋА, ЛОКУМ, ЛОРБЕР, МАЛИНА, МАРГАРИН, МАСЛАЦ, МЕСО, МУСАКА, НОКЛИЦА, ПАПРИКА, ПИТА, ПОДВАРАК, ПРОЈА, РАСОЛ, РИЖА, РОГАЧ, РУЧАК, САЛАТА, САРМА, СЛАНИНА, СОЈА, ТЕСТО, ТОРТА, ТРЕШЊА, ТРИПИЦЕ, УМАК, ЧОРБА.

АНАГРАМ

Е, АС НАДИГРА....
и Пита Сампраса.

ИНДИРЕКТ

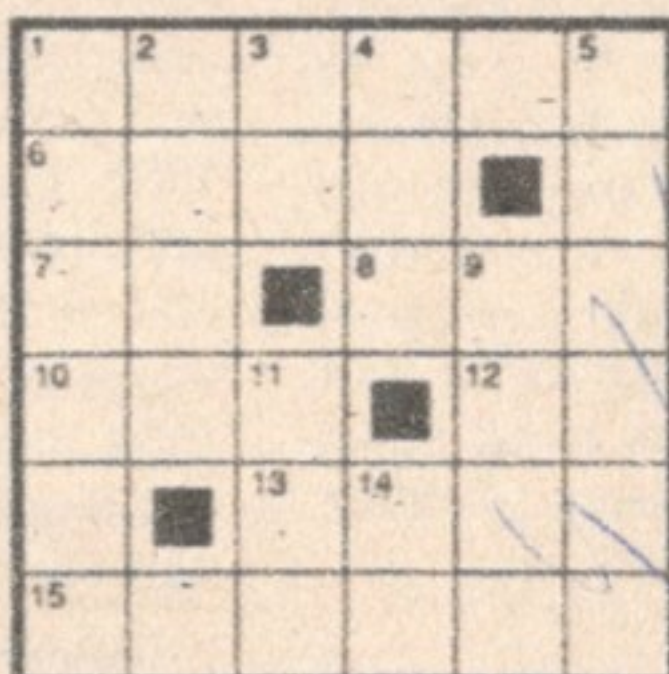
Ребро је... (5,4)

МАЛА УКРШТЕНИЦА

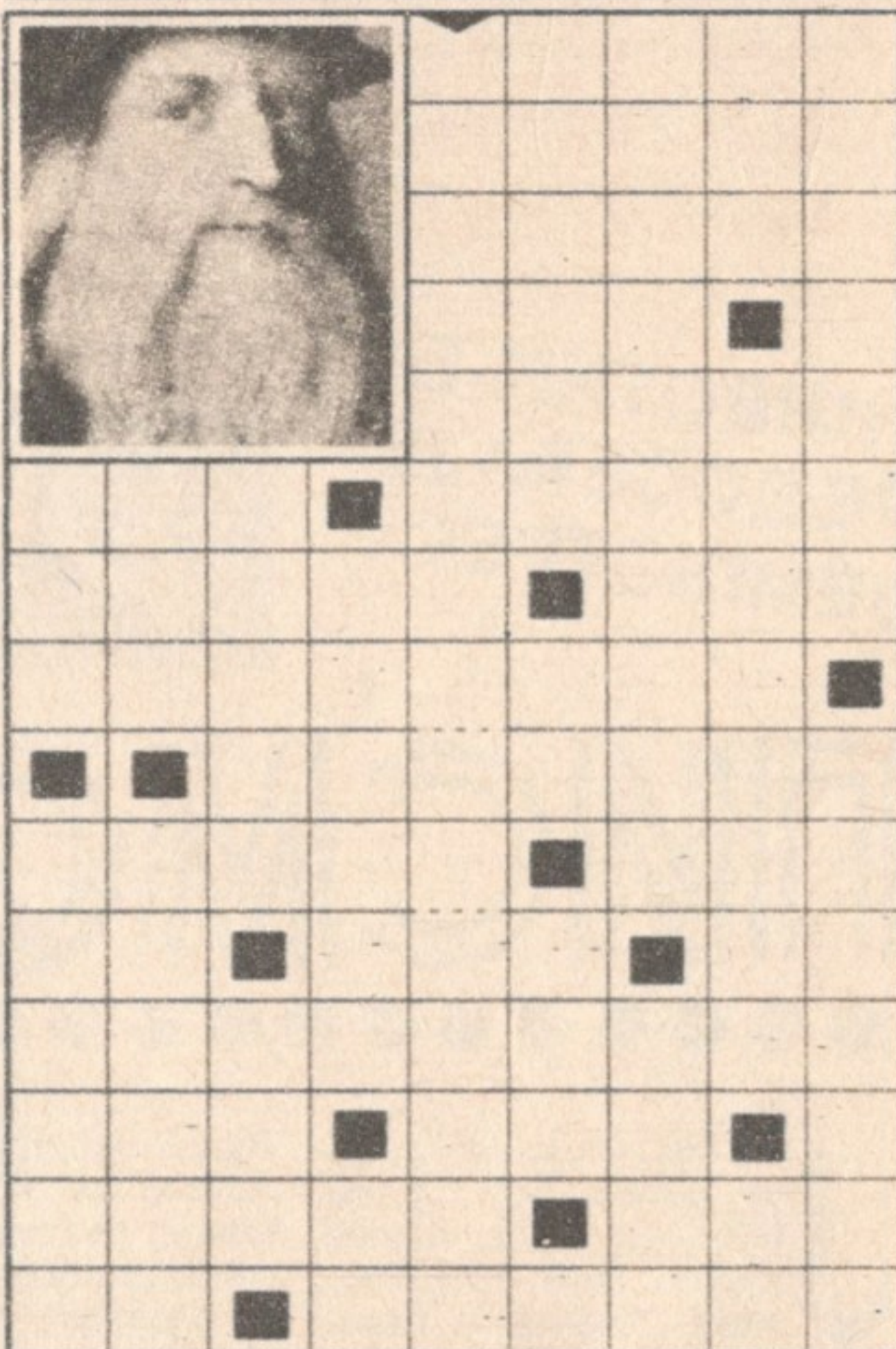

ВОДОРАВНО: 1. Врста птице грабљивице; 6. Врста птице грабљивице (слика); 7. Централни комитет (скр.); 8. Врста птице грабљивице; 10. У које време; 12. Иста слова; 13. Врста птице грабљивице; 15. Раства брака.

УСПРАВНО: 1. Хазардер; 2. Врста кита; 3. Символ натријума; 4. Досије (скр.); 5. Певач рапсодија; 9. Узано; 11. Друштвена самозаштита (скр.); 14. Иницијали синеасте Велса.

МОЗАИЧКА УКРШТЕНИЦА

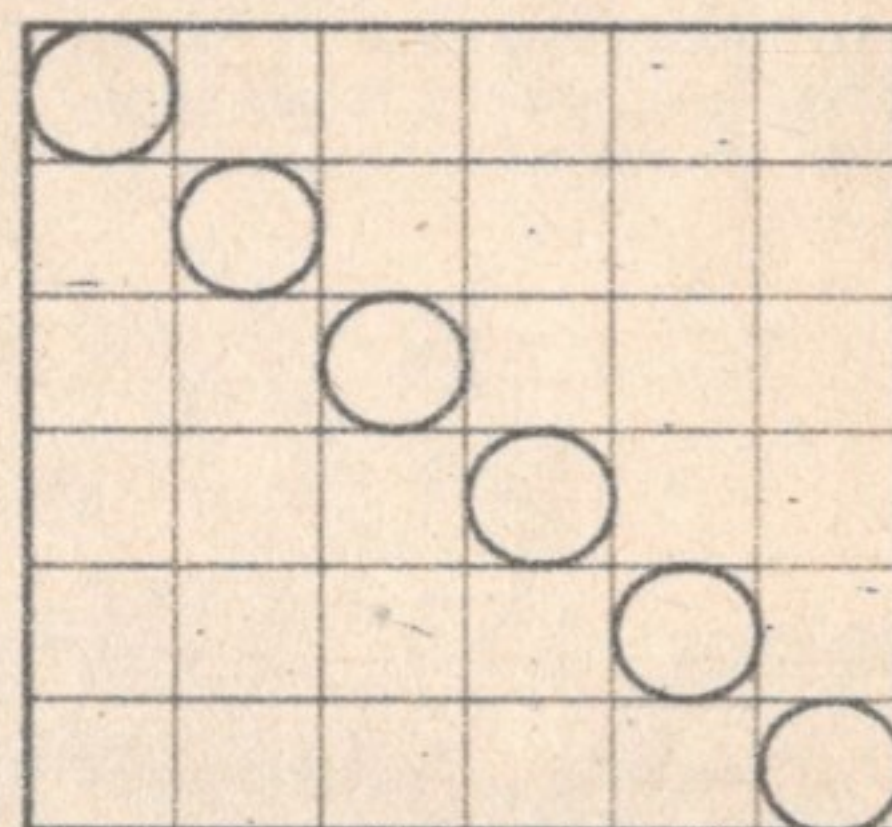
У смеру стрелице упишите име славног сликара са слике, а укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа.

АЗА, АЈО, АЛР, АМИНИ, АН, АР, ГЛУПОСТИ, ЕНЕЈА, ЕОЛ, ЕРГ, ИА, ИВ, ИВЕ, ИНТИМА, ИПЕРИТ, ЛАЛ, ЛИТАР, НАЗИРАТИ, НИМ, НЛО, НОЋИ, ОПУСИ, ОТАКАТИ, ОТРОВ, ПАВЛОВ, РАВНИЦА, РАНАЦ, РАПИД, РАТ, РИМИНИ, РОГАЧ, СВЕТИОНИК, СЕДМОРО, СИСАРИ, СМ, СПИРА, ТА, ТЕРМИНАТОР, ТЛО, ТРГ, ЋАТ.

СЛАГАЉКА

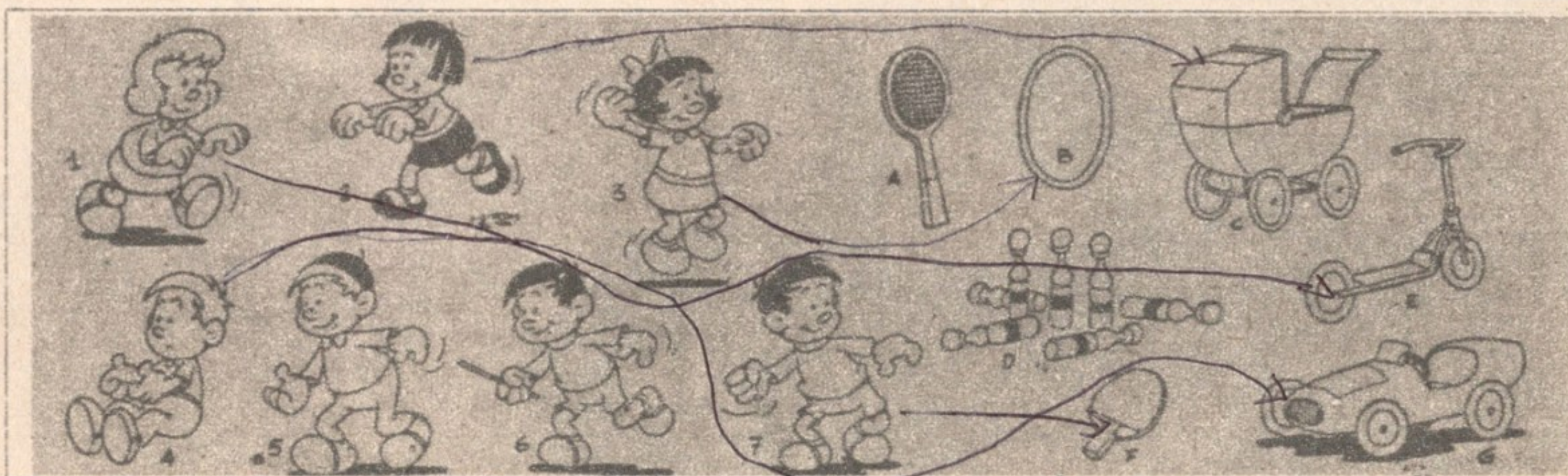
Шест река упишите водоравно у лик тако да у дијагоналним пољима добијете седму.

ВАРДАР
ВЛТАВА
ЗРМАЊА
КОРАНА
МЕКОНГ
ОРЉАВА

РЕКВИЗИТИ

Сваком детету придружите оно што му припада!

УПОЗОРЕЊЕ

ЖИВОТИЊЕ
ПРЕДОСЕЋАЈУ
ЗЕМЉОТРЕС

ГОЛУБА

ПИСМОНОШЕ

Кинези су сто-
тинама и хиља-
дама година
прихватили чи-
њеницу да су
животиње у
стању да пред-
осете земљо-
трес и да га
својим чудним
понашањем на-
јаве људима.

Најновија науч-
на истражива-
ња открила су
досад мало по-
знате феномене
који објашња-
вају шта животи-
ње нагони да
се чудно пона-
шају уочи зем-
љотреса

једне стране скривала у до-
тад неоткривеним феномени-
ма, а с друге стране у непо-
грешивом предосећању жи-
вотиња. Налази до којих су
дошли почели су научницима

Јако подрхтавање у дуби-
ни Земље, које се од
1970. до 1975. године
ширило кроз североистичну
провинцију Лиао-
Нинг у Кини, било је знак да
предстоји неко зло. Јуна 1974,
пошто су сеизмички сигнали
постали све израженији, науч-
ници су са приличном сигур-
ношћу предвидели да ће се у
року од годину дана догодити
земљотрес средње јачине од
пет до шест степени Рихтер-
ове скале. Шест месеци после
тога, многе животиње почеле
су да показују знаке велике
узнемирености.

Током веома хладног де-
цембра 1974. године змије су,
кад им време није, почеле да
се помаљају из својих топлих
легала под земљом и саме
себе, или једна друга, бесно
да уједају, пацови су усред
бела дана јурили преко сеос-
ких сокака и градских улица.

Крајем јануара 1975. гуске су
почеле да узлећу на дрвеће,
свиње да гризу једна друга и
да руше оборе, краве и воло-
ви бесомучно су мукали а пси
су љушили ваздух и лајали до
изнемоглости.

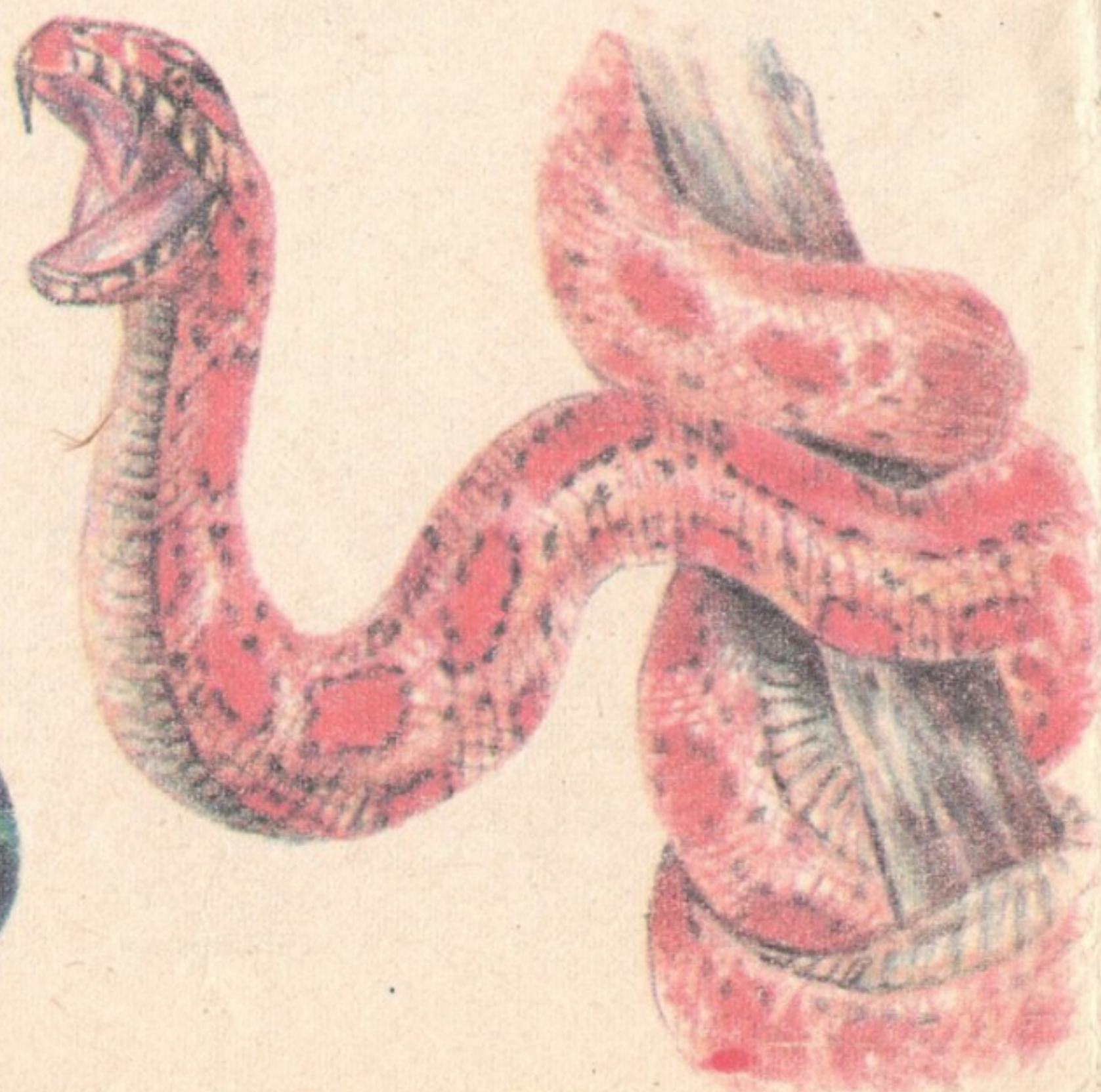
Онда су изјутра 4. фебруа-
ра 1975. године, упозорени
изненадном и снажном узне-
миреностју животиња, град-
ске власти Хаиченга евакуи-
сале преко милион становни-
ка из града – и то, како се
убрзо показало, у последњем
тренутку. Неколико часова
касније разорни земљотрес
сравнио је Хаиченг. Било је то
први пут у историји да се ова-
ко понашање животиња иско-
ристи за спасавање читавог
једног града.

Откривање тајне

Рушевине Хаиченга још јед-
ном су пружиле јасан доказ
да су научници који су веро-

вали у предосећање животи-
ња били у праву. Да је ово
тачно потврђује историја, пру-
жајући нам многобројне при-
мере престрашеног понаша-
ња животиња уочи земљотре-
са. Мишеви, пацови, ласице,
змије и друге животиње које
живе под земљом, успаниче-
но су побегле из старогрчког
града Хелиса пет дана пре не-
го што га је земљотрес до те-
меља разорио. Огромно јато
морских птица изненада се,
уз бесне крике, појавило
1835. године изнад града Кон-
сепсионa у Чилеу пре него
што је сравњен са земљом.
Разорни земљотрес априла
1906. године у Сан Франциску
најавили су сви пси својим
бесним лајањем и завијањем.

Биолози и други научници
почели су, одавно, да от-
кривају тајну усплахишеног
понашања животиња уочи
земљотреса, тајну која се, с

да отварају очи у погледу могућег исконског споја различитих геофизичких и биолошких догађаја, споја који је за милионе људи могао значити живот или смрт.

Највећи број земљотреса не дешава се изненада. Онај страхан грч до кога долази када се две огромне тектонске плоче сударе једна с другом у ствари је врхунац претходних појава, као што су: убрзани геолошки притисак услед којих се површина Земље нагиње и уздиже, сеизмички таласи који се шире кроз стеновито тло; сасвим мале промене у Земљиним магнетском пољу и претпотреси, чија се јачина креће од нуле до три степена Рихтерове скале. И док многе од тих појава чо-

век не може да осети, лако су доступне осетљивим чулима многих животиња.

Истраживања која су биолози Тимоти Ларкин и Вилем Китон изводили на Универзитету Корнел показују да су голубови писмоноше, пчеле, бумбари, термити и млади галебови веома осетљиви и на најмање геомагнетске таласе тако да одмах скрену са путање лета. Оно што човек сматра мирном природом, често, у ствари, трешти од многобројних звукова, са јасним значењем за оне који су то у стању да осете. Људско ухо хвата вибрације од 1000 до 4000 херца. Пси, мачке и лисице могу да чују звуке и до 60.000 херца, а мишеви, слепи мишеви, китови и делфини у ста-

њу су да испуштају и чују звуке, далеко изнад 100.000 херца. Овакве звуке високе фреквенције, који настају ломљењем стена уочи земљотреса, све ове животиње у стању су да чују.

Осетљивост на звуке и вибрације

Појаве уочи земљотреса, као што су подрхтавања и изненадно истицање подземних гасова, праћене су инфразвучима, изванредно ниским звуцима од свега 16 херца, које тешко могу да забележе и најосетљивији апарати за прислушкивање и сеизмографи. Биолог Мелвин Крејтен, са Универзитета Карнеги-Мелон, успео је да открије да су голубови-писмоноше у стању да осете звучне таласе од свега три херца у минути – што им омогућава да чују звучне таласе од грмљавине и ломљења великих океанских таласа на даљини од неколико стотина километара и да их онда урачунају у свој изванредни навигациони систем. Сличном осетљивошћу на инфразвуке располаже и бакалар који уочи земљотреса, такође, показује знаке чудног понашања.

Поред тога што могу да чују ултра и инфразвуке, неке птице су, на пример, у стању да осете и најмање вибрације које производе слаба сеизмичка померања. Најновија истраживања показују да је сићушна мрежа сензора у голубовим ногама осетљива

чак и на најмање вибрације. Тако је уочи једног мањег земљотреса 1975. године јато голубова које је служило за испитивање летело сулудо, без икакве оријентације, у ваздуху, док је друго јато ових птица, којима су нерви на ногама били пресечени, остало на земљи у савршеном миру.

Утицај опасних гасова

Томас Голд, астрофизичар са Универзитета Корнел, изнео је нову геофизичку теорију о утицају опасних и загушљивих гасова на сензорне системе разних животиња. По његовој теорији угљоводоници у Земљиним оточаху – достигавши изузетну врелину и притиске – избацују уочи земљотреса на површину Земље моћну струју метана и различитих сумпорних гасова. Притисак ових дубинских гасова покреће ломљење стеновитог тла које се већ налази под снажним геолошким напрезањима па се у тектонским плочама у дубини Земље стварају поре и пукотине кроз које опасни гасови избијају на површину.

Голдовој хипотези о узроцима избијања гасова из дубине Земље додали су неки геофизичари претпоставку да би и неке друге силе, као што су микроподрхтавања, могле утицати на избијање поменутих гасова, које најчешће и претходе претпотресима и земљотресима. Међутим, сам механизам избијања гасова из Земље мање је значајан од резултата који се при том јављају и који доводе до праве пустоши и дезинформација у сензорном систему животиња. Изванредно чуло мириса код многих животиња, које научници називају „други нос“, стручно *organum vomeronasale* или Јакобсонов орган, толико осетљив и изострен да је у стању да осети и најмање трагове тих гасова после чега почињу уплахирано и панично да се понашају.

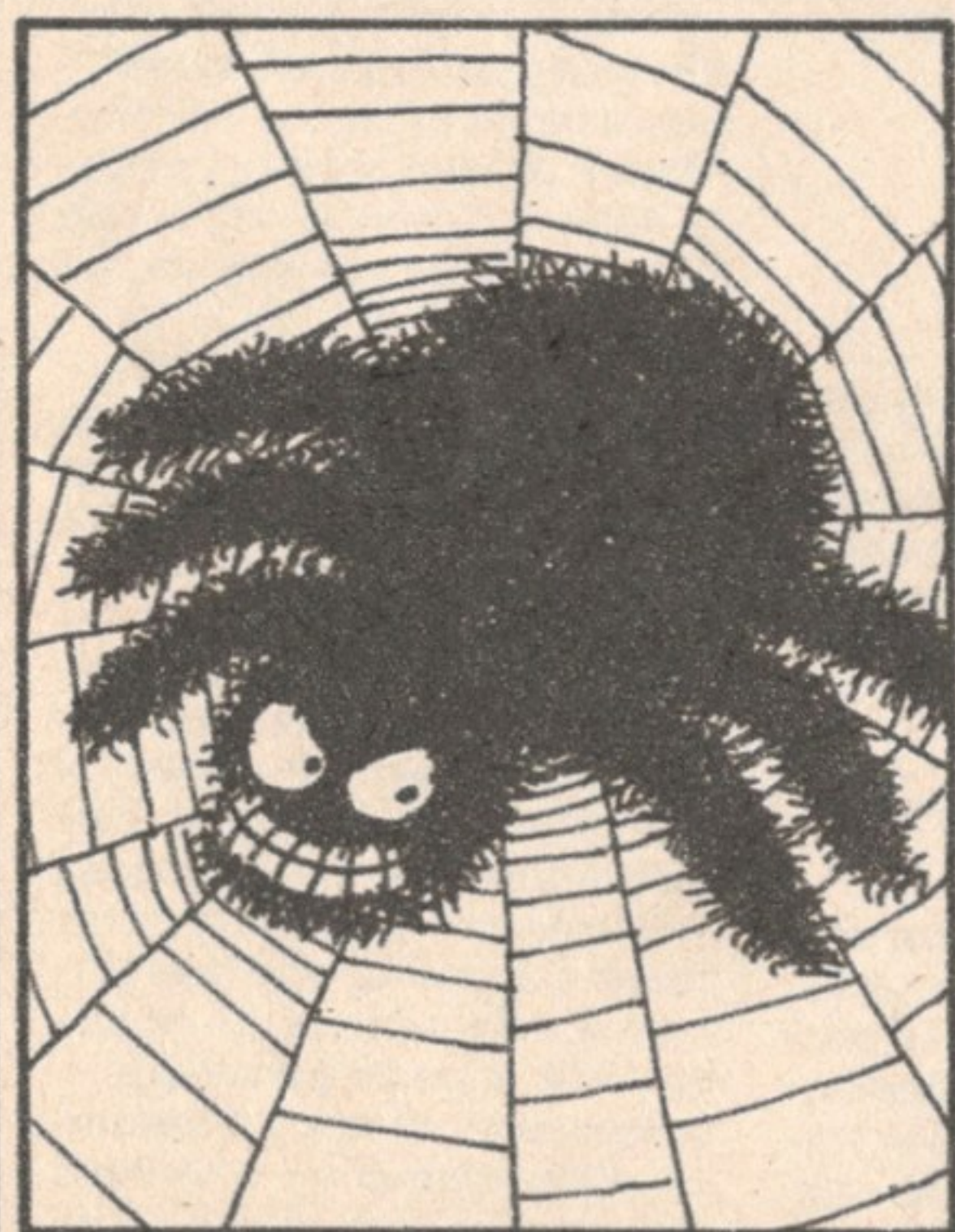
Научници су одавно почели да проучавају и једну другу занимљиву појаву: померање тектонских плоча у дубини Земље праћено ослобађањем огромног електрицитета. Те електростатичке промене могу у ваздуху изнад активних раселина значајно да измене количину јона или наелектрисаних молекула гаса, тако да по налазима биолога Арнолда Кригера, с Универзитета Беркли у Калифорнији, позитивни јони у ваздуху могу драматично да повећају количину серотонина, биохемијске супстанце, повезане са низом стресова и страхом код животиња.

М. Ђ.

Уређује: Вито Недељковић

Илустровао Љубомир Милојевић – Љубац

Тарантела од тарантуле, а ова од Таранта

Занима ме да ли је позната италијанска игра тарантела добила назив по граду Таранту који се налази у јужној Италији?

Б. Лекић
Подгорица

Италијанска игра тарантела добила је назив по отровном пауку тарантули. Ово је длакави паук величине око 1 центиметар, који није смртоносан за човека и живи на југу Италије, највише око града Таранта по коме је и добио име.

Код Италијана је постојало веровање да човек, кога овај паук уједе, пада у бесвесно стање, такозвани тарантизам, а да би то избегао, мора да игра док не падне од умора. Захваљујући овом веровању, настала је једна веома жива игра, чији је ритам како се ближи крају све бржи и бржи. Ову игру воле сви становници са југа Италије и она им је, у неку руку игра радости, туге и носталгије кад су далеко од свог краја.

Лековита јаја лековите птице

У самоуслузи сам видела мала, пегава јаја препелице. Мама не зна много да ми каже о њима, осим да је чула да су лековита. Желела бих да сазнам како се она користе и против којих болести.

ДАНКА
Београд

За јаја јапанске препелице одавно се зна и каже да су право чудо природе. Јапанске препелице, уз бројну врсту других препелица, припадају великој породици фазана. Мале су и буцмасте, смеђе и црне боје, тешке свега 150 до 170 грама. Иако су овако мале, оне су, као носиље јаја, рекордери у пернатом роду – снесу преко 500 јаја годишње. Иза њих су кинеске патке са 360 и „легорн“ кокошке са 240 јаја годишње.

Лековита својства јаја јапанске препелице, од давнина су била позната Јапанцима и Кинезима, па није чудо што су у Земљи излазећег сунца дуго чували и крили тајну о њиховом чудесном утицају на многе болести. Наравно, ова јаја делују окрепљујуће и на здрав организам, а многи спортисти користе их као природан допинг.

У само петнаестак калорија, колико садржи једно јаје, стане 13,1 одсто беланчевина, само 11,2 одсто масти, али уз доста гвожђа има још и фосфора, разних минерала, посебно калијума, затим много витамина, веома важних, ензима. Сматра се да је ово идеална комбинација за јачање организма. Посебно се препоручују особама које пате од вишка масноћа у крви (холестерола) јер је своде на природну меру и тако смањују опасност од инфаркта. Набројаћемо још неке болести за које се као лек препоручују препеличија јаја: повишен крвни притисак, шећерна болест, чир, бронхијална астма, туберкулоза, мигрена, малокрвност, нервна растројеност...

Јаја се узимају обично ујутро, сирова, на празан стомак и пола сата пре јела. За одрасле по пет одједном. Занимљиво је напоменути да је и месо јапанске препелице изузетно лековито, поред тога што је веома укусно. Специјалитет је свих светских кухиња.

Како одабрати пса?

Мом брату и мени родитељи су обећали да ће нам испунити једну велику жељу и купити нам пса по нашем избору, али само да не буде велики. Ми се двоумимо између пудле, боксера и јазавичара, они нам се највише допадају.

ДРАГАНА – ГАГА
Земун

Покушаћемо да помогнемо твом брату и теби мада нећете погрешити ако се одлучите за било ког од ова три пса. А о свима њима „Забавник“ је недавно писао, о пудли, рецимо, у броју 2249.

Боксер веома воли децу и иза његовог робустног изгледа крије се добродушност. Храбар је, снажан, добар чувар, али му је потребно много кретања па, што због тога што због својих димензија није баш најпогоднији за држање у мањим становима.

Јазавичар је пас који има своје ја, не дозвољава да га било ко тиранише, воли игру и, без обзира на свој помало патуласт изглед, веома је храбар. Интелигентан је, више привржен једној особи која подноси његову својеглавост, па зато није најпогоднији за држање у кући у којој има деце. Може да живи у малом стану, али само у приземљу или, у супротном, у згради с лифтом јер због кратких ногу тешко савладава степенице.

Пудла би вам, можда, највише одговарала. Сјајно се слаже с децом и воли игру, дружељубива је и погодна за држање у малом стану.

Зоран Филиповић, Копаоничка
50/3/4, 34000 Крагујевац – 13
година, сакупља марке, постере
и салвете.

Јелена Стојиљковић, Ново насеље
Паси Пољана, 18000 Ниш
– 13 година, воли дружење, музику
и мачке.

Јелена Јевтић, 34305 Партизани
– 13 година, воли спорт и музику,
сакупља постере и салвете.

Научити самоодбрану

Имам 10 година, а мој друг 11, и желели бисмо да вежбамо аикидо јер кажу да је он најбоља одбрана од разних насилника. Чули смо да у Београду постоји аикидо-клуб па нас занима где се налази, колико кошта месечна чланарина и са колико година најраније, може да се почне са вежбањем?

ГОРАН И ДОЦА
Батајница

Аикидо – клуб, или званично Светски центар реалног аикида, налази се у Београду, у улици Славујева венац број 1. Ово је један од најпознатијих аикидо центара у Европи јер га води дугогодишњи и у свету познати мајстор ове древне јапанске вештине Љубомир Врачаревић, носилац црног појаса седми дан.

Овај центар прима полазнике најмлађег узраста од пет година. За вежбање три пута недељно месечна чланарина износи 15 динара. Детаљнија обавештења можете да добијете на телефон: 437-351.

Беверли Хилс 90210

Пошто непрестано добијамо писма читалаца који желе да објавимо адресе појединих глумаца из популарне америчке серије „Беверли Хилс“, што смо у неким ранијим бројевима и урадили, овог пута дајемо заједничку адресу за све глумце из ове серије.

BEVERLI HILLS 90210
Fox Broadcasting Co.
10201 West Pico Boulevard
Los Angeles
USA

ЕКСКАУЗИВНО
RED BARON Avio hobby shop
Тел. 011/176-0983, FAX. 011/459-557
МАКЕТЕ АВИОНА, БРОДОВА, ХЕЛИКОПТЕРА И ПРИБОР
НОВИ БЕОГРАД, ТРЖИШНИ ЦЕНТАР БЛОК 44, ПОРУЦИНЕ
ГЕРАМИКА 5, ГАНДАНЕВА 140а ПОУЗЕТЕМ

Слободан Пауновић, Ново насеље 48/14, 11213 Падинска Скела – 12 година, сакупља разгледнице и оловке.

Татјана Панаотовић, Јована Бошковића 2, 21000 Нови Сад – 12 година, воли животиње и музику.

Марија Стаменковић, Славке Ђурђевић ДЗ 3/17, 35000 Јагодина – 12 година, жели да се дописује са вршњацима.

Рената Холик, Краља Милутина 3, 17500 Врање – 13 година, воли све што и њени вршњаци, сакупља постере, марке и украсне кесице.

Нада Лукин, Светозара Милетића 38/а, 26207 Идвор – 10 година, сакупља салвете.

Татјана Здравковић, Цара Лазара 1, 17500 Врање – 13 година, воли све што и њени вршњаци.

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА:

Скандинавка: НАК, ено, дас, Аст, АТА, рак, б, НСУ, Емо, зе, р, полубрат, преслица, ослић, С, нож, СК, кривичар, лоц, тила, анилин, В, до, Усора, н, Стева, Осек, НСС, страница, Тр, ркект, Индик, пи; Блиски сусрети: 1. не; 2. не; 3. да; 4. не; 5. да; 6. не; 7. не; 8. да; 9. не; 10. да; Ребус: Дива цару клима (Дива цару "КЛ" има); Домино укрштеница: минас, Лаб, инострано, ЛАСК, Олег, ак, Освалд, Ноа, ек, аа, г, страх, н, устав, ЛСД, тартарати, оток, ипак, виност, пл, Иро, амини, Ђемаловић; Осмосмерка: Ролат; Анаграм: Андре Агаси; Индирект: једнакост (једна кост); Мала укрштеница: литар, Енеја, отров, Нин, н, амини, тло, ранац, Рапид, Аза, глупости, седморо, Спира, рат, иа, иве, та, светионик, АЛР, НЛО, а, рогач, ђат, Ив, Римини; Слагаљка: Морава (Меконг, Корана, Вардар, Влтава, Орљава, Зрмања); Реквизити: 1ц, 2е, 3а, 4г, 5д, 6б, 7ф. Енигматске стране припрема: ЕД "Ђорђе Натошевић" Сомбор, Уређује: Славко Бован.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК БРОЈ 2260

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси
Директор „ПОЛИТИКЕ“
Хаџи Драган Антић

Издаје НП ПОЛИТИКА Д.О.О.
11000 Београд, Македонска 29

Штампа графичко предузеће
„Штампарија Политика“

Председник комисије „ПОЛИТИКА“
др Живорад Миновић

Уредник сјајних Мирјана Маринковић
Ликовно графички уредник Соња Јашовић
Редакција

Олга Вукадиновић, Бојана Дожић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патригић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић и Бранислава Црномарковић

Техничка редакција

Душан Глушац, Радоје Савић,
Зоран Петковић и Радана Весовић
Секретаријат Зорица Филиповић

Дописници „ПОЛИТИКЕ“ из иностранства:
Петар Поповић (Москва), Душан Пешић (Њујорк), Мирослав Стојановић (Бон), Дарко Рибничар (Париз), Душан Симић (Лондон), Бошко Јакшић (Рим), Верница Рупар (Будимпешта) Момчило Пантелић (Пекинг), Радислав Бук (Атина)

Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“
Македонска 31, 11001 Београд, П.факс 124.
Телефони: секретаријат 3224-471,
редакција 3224-483, техничка редакција
3226-620, централа 3224-191 и 3225-761,
претплата: 3228-776.
Маркетинг агенција: Македонска 31/1,
телефон 3220-645.

Рукописи, фотодографије и цртежи се не враћају.

На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Претплата за нашу земљу
1 месец 11,70 дина. 3 месеца 35,10 дина.
6 месеци 70,20 дина.

Претплата на жиро рачун број:
40801-603-3-42104, уз обавезну назнаку:
Н.П. „ПОЛИТИКА“ – ПРЕТПЛАТА НА
ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

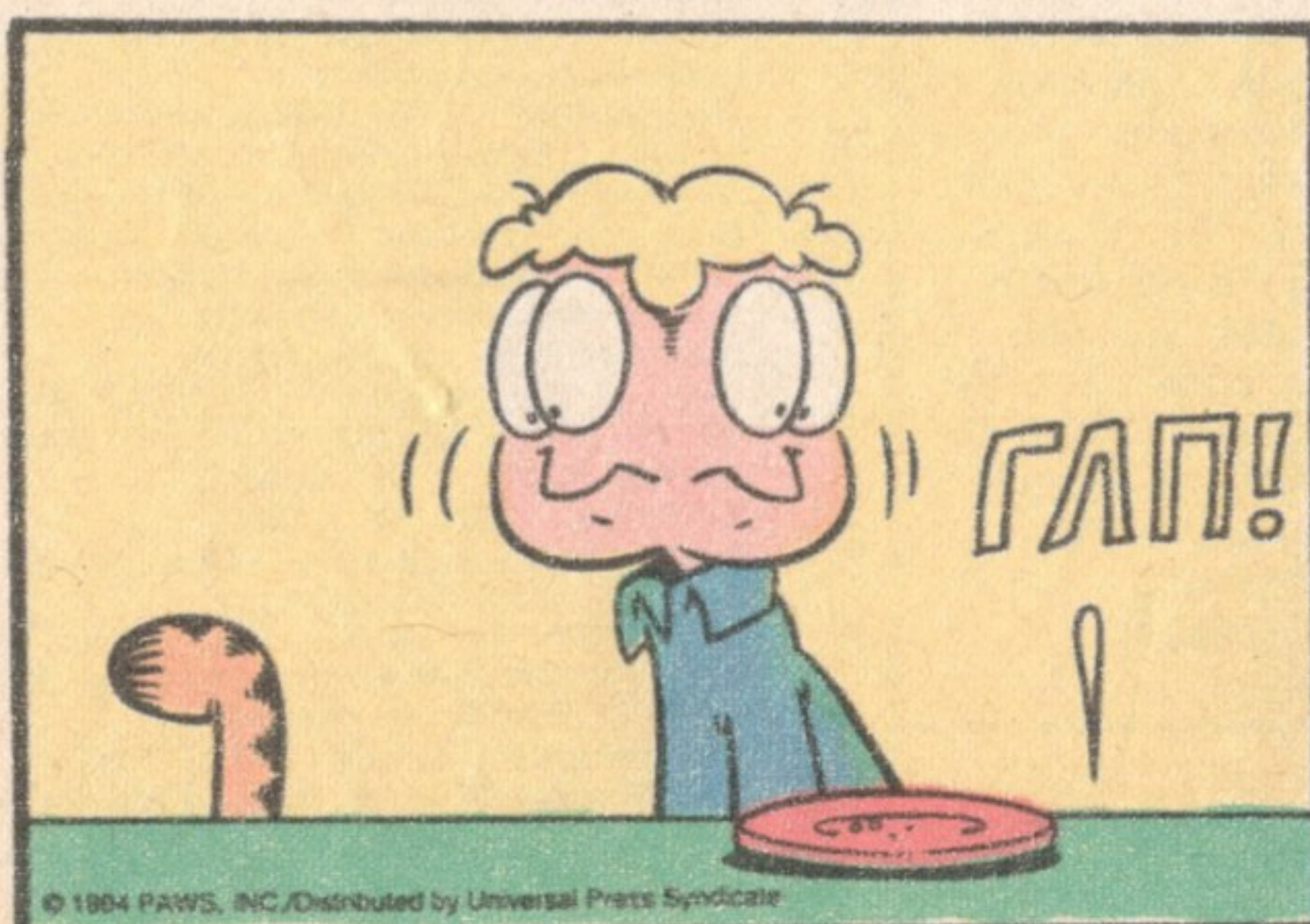
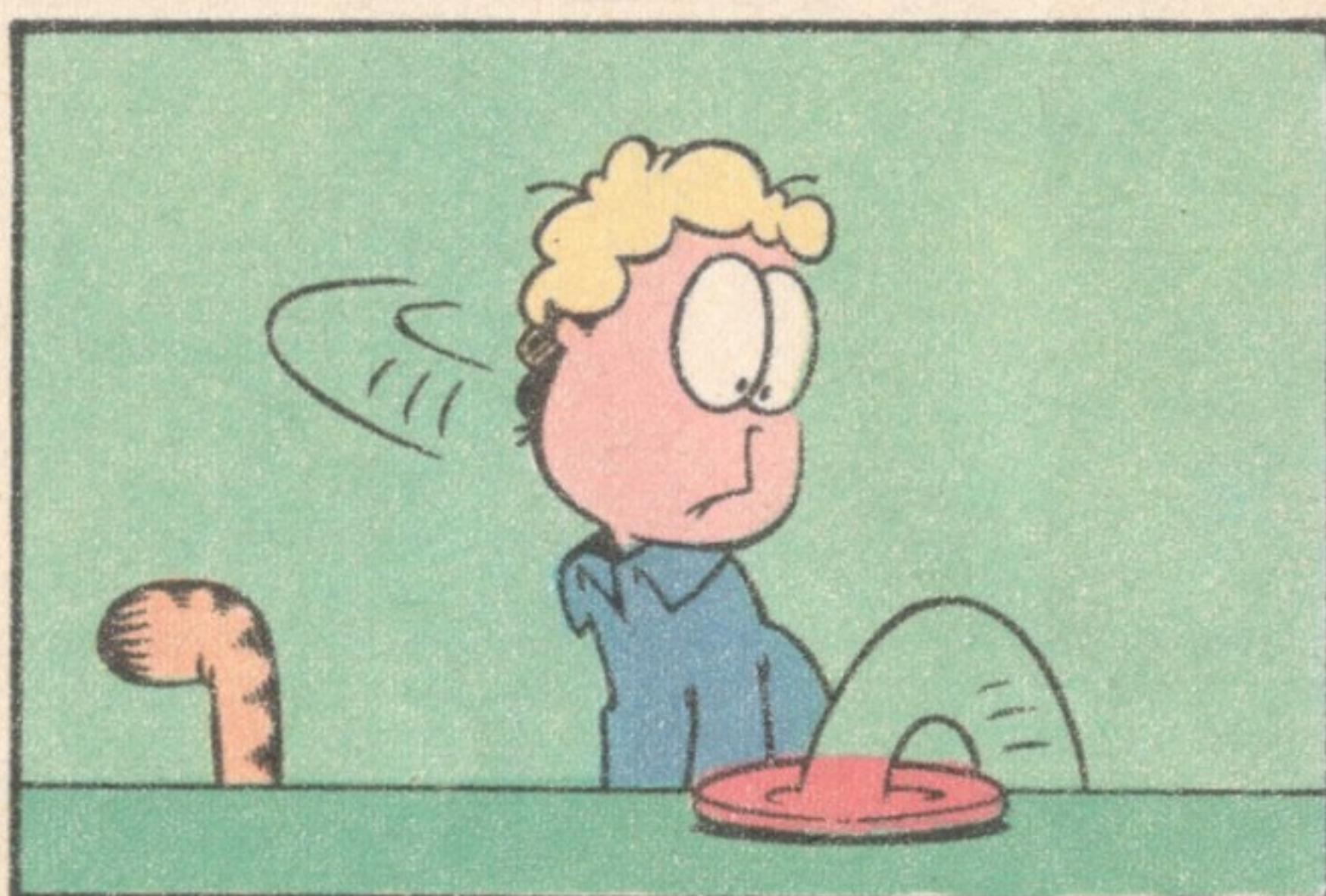
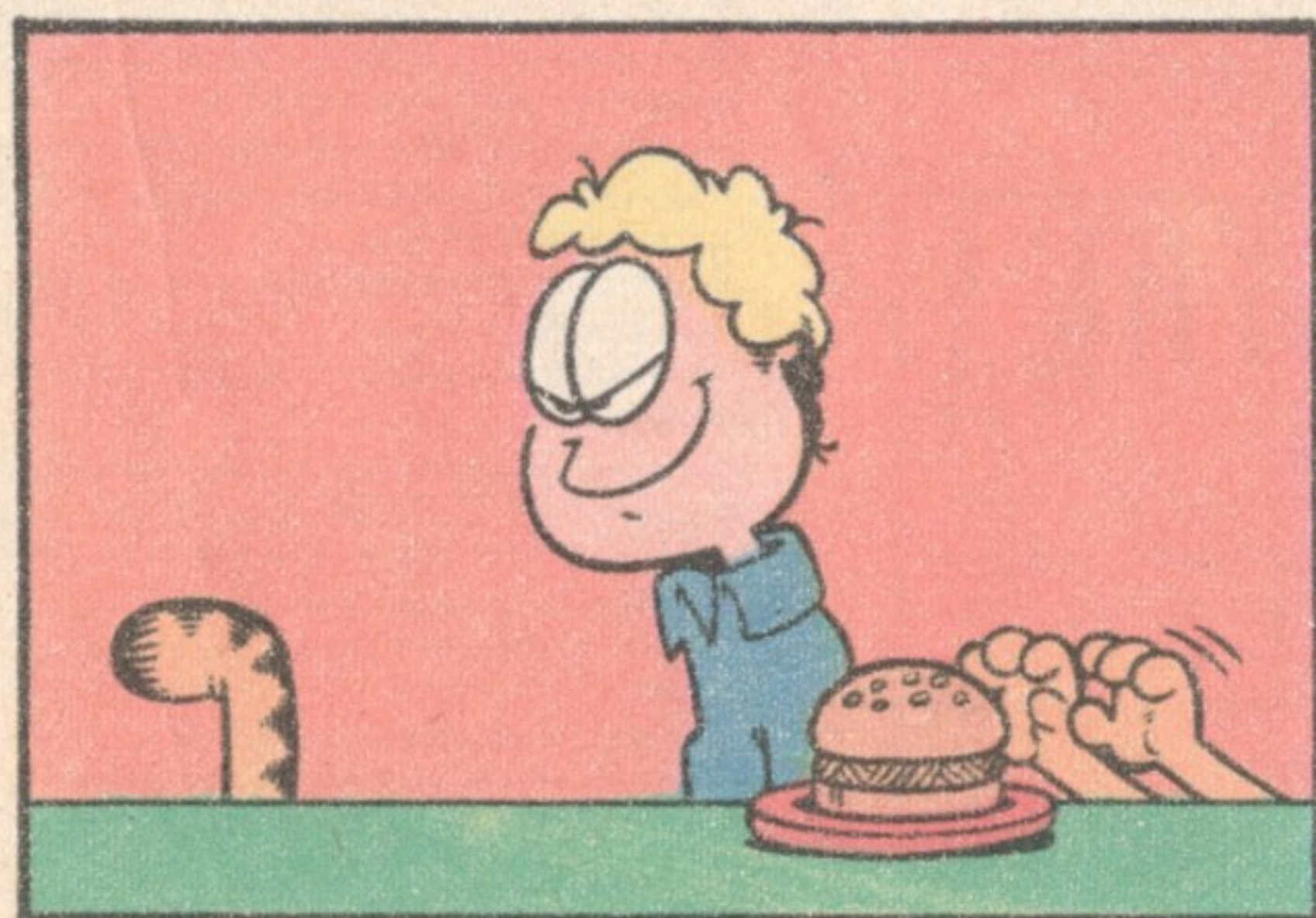
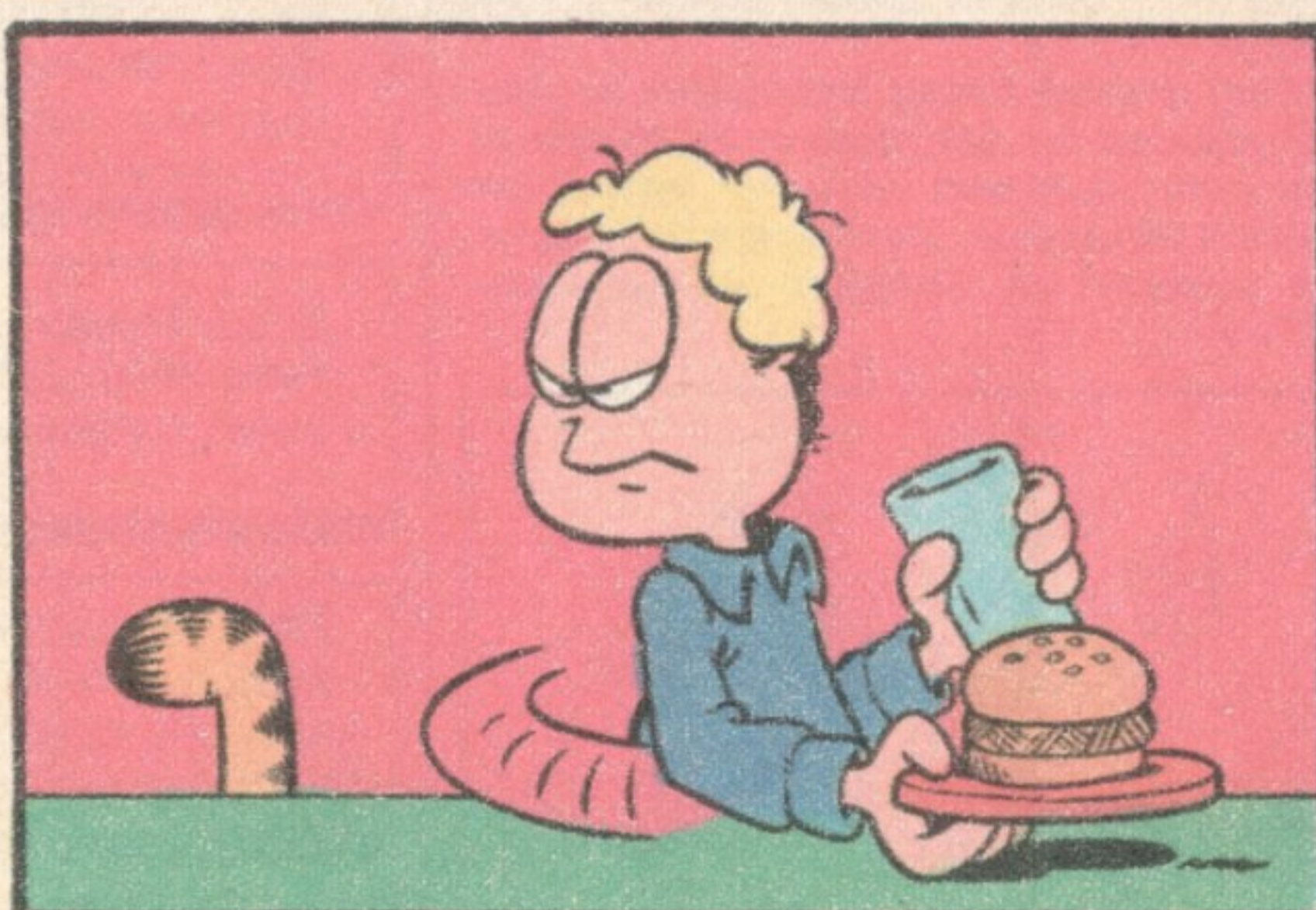
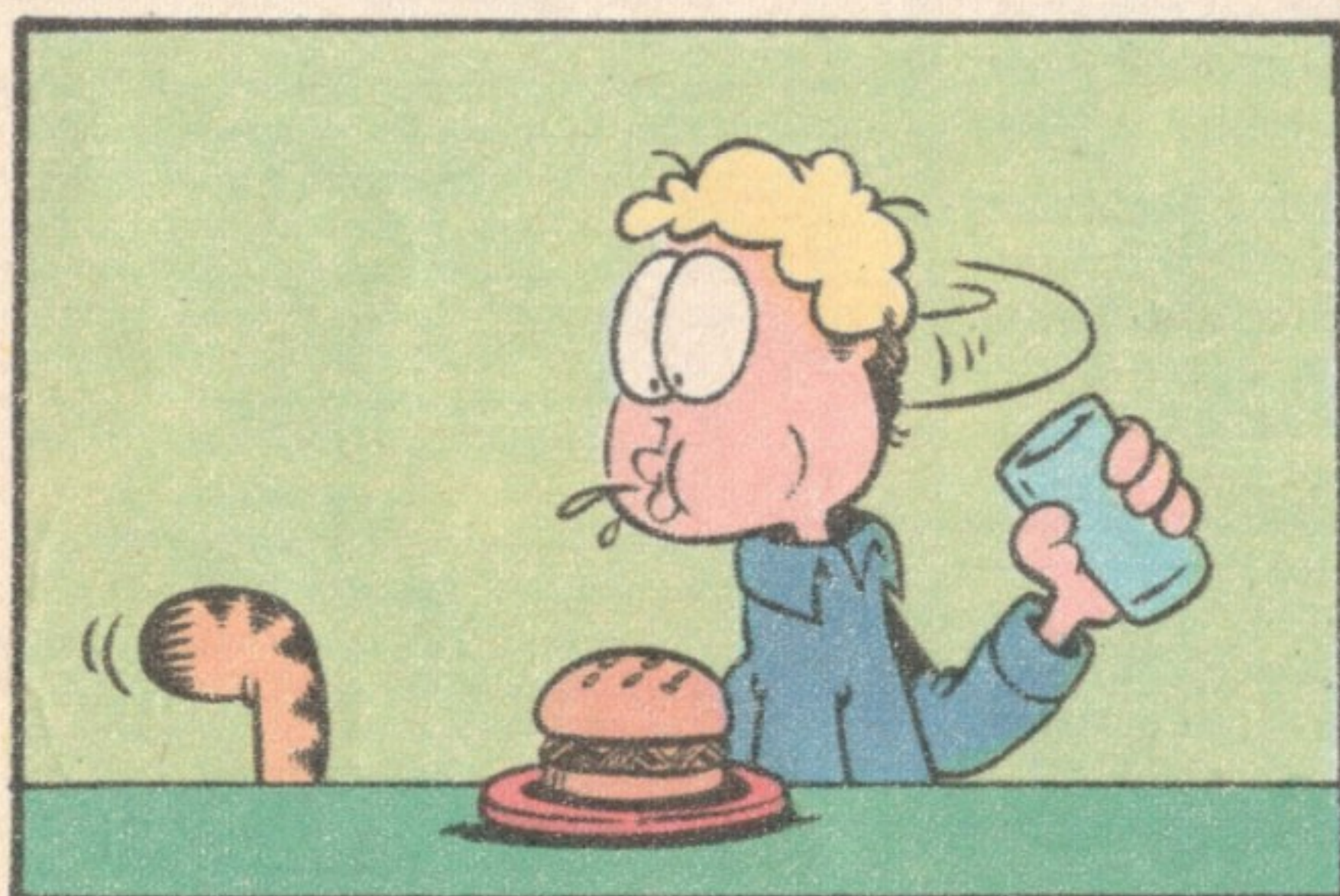
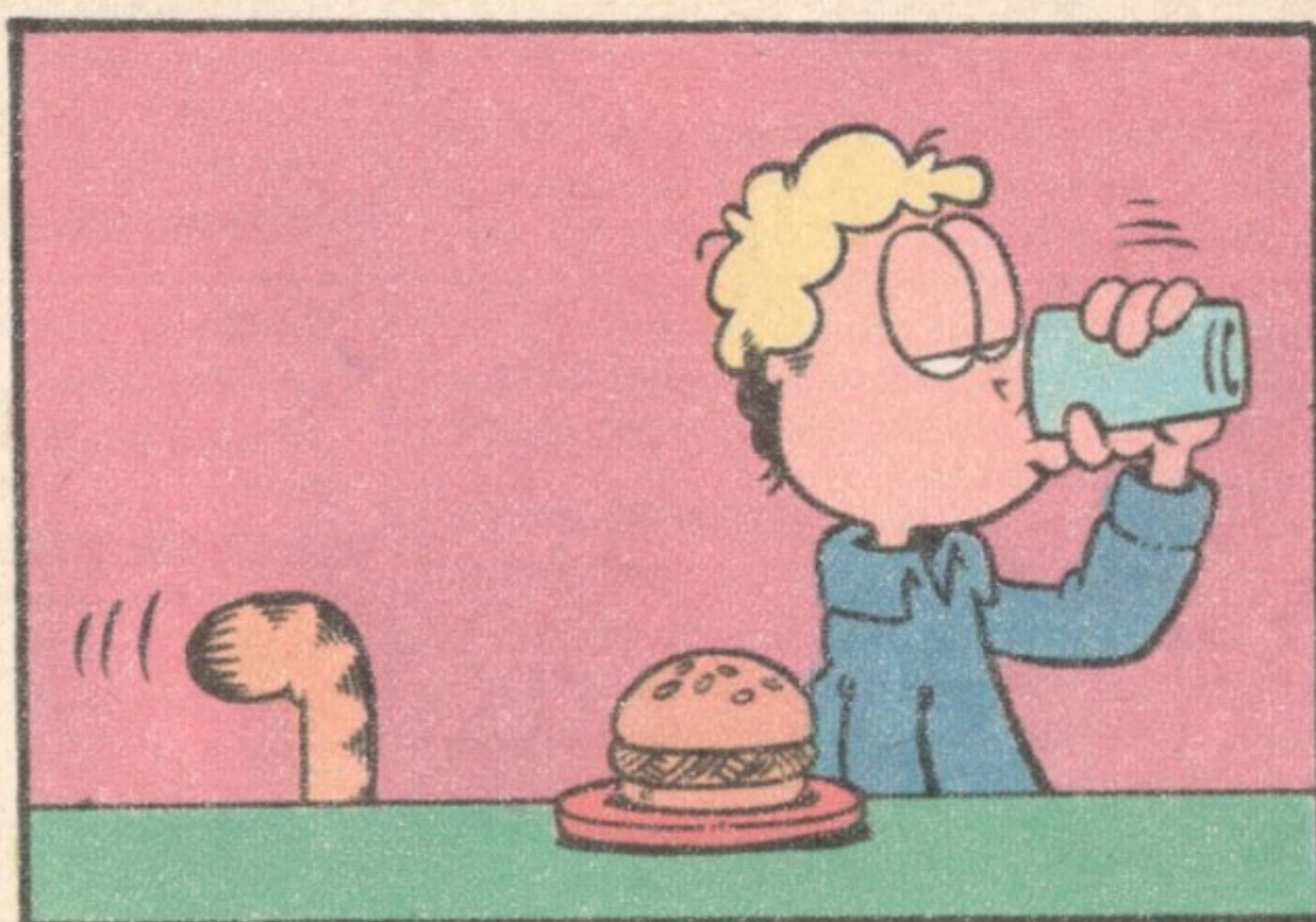
Полугодишња – возом:
90 DEM. или противвредност осталих валута.
Полугодишња – авионом:
I група-Европа: 129 DEM. II група-Блиски исток:
130 DEM. III група-Африка, Азија: 135 DEM.
IV група-Америка, Канада: 136 DEM. V група-
Далеки исток: 138 DEM. VI група-Јужна Америка:
144 DEM. VII група-Аустралија: 146 DEM.
или противвредност осталих валута
Претплата се врши преко фирме
„EINS PLUS ZWEI“ GmbH, FRANKFURT/M.
DEUTSCHE BANK AG, F.R.G. (BLZ 50070010)
За DEM – КОНТО – 092430800
За USD – КОНТО – 05092430801
Код уплате обавезно навести – „Сврха плаћања“
ПРЕТПЛАТА НА „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“ – откупи дуга.
Копију уплате обавезно послати на факс бр.
++ 381 11 3228 776 или на адресу:
Предузеће „ПОЛИТИКА“ – ПРЕТПЛАТА
11000 Београд, 29. новембра 24, Југославија

Годишњу претплату на лист не примамо.

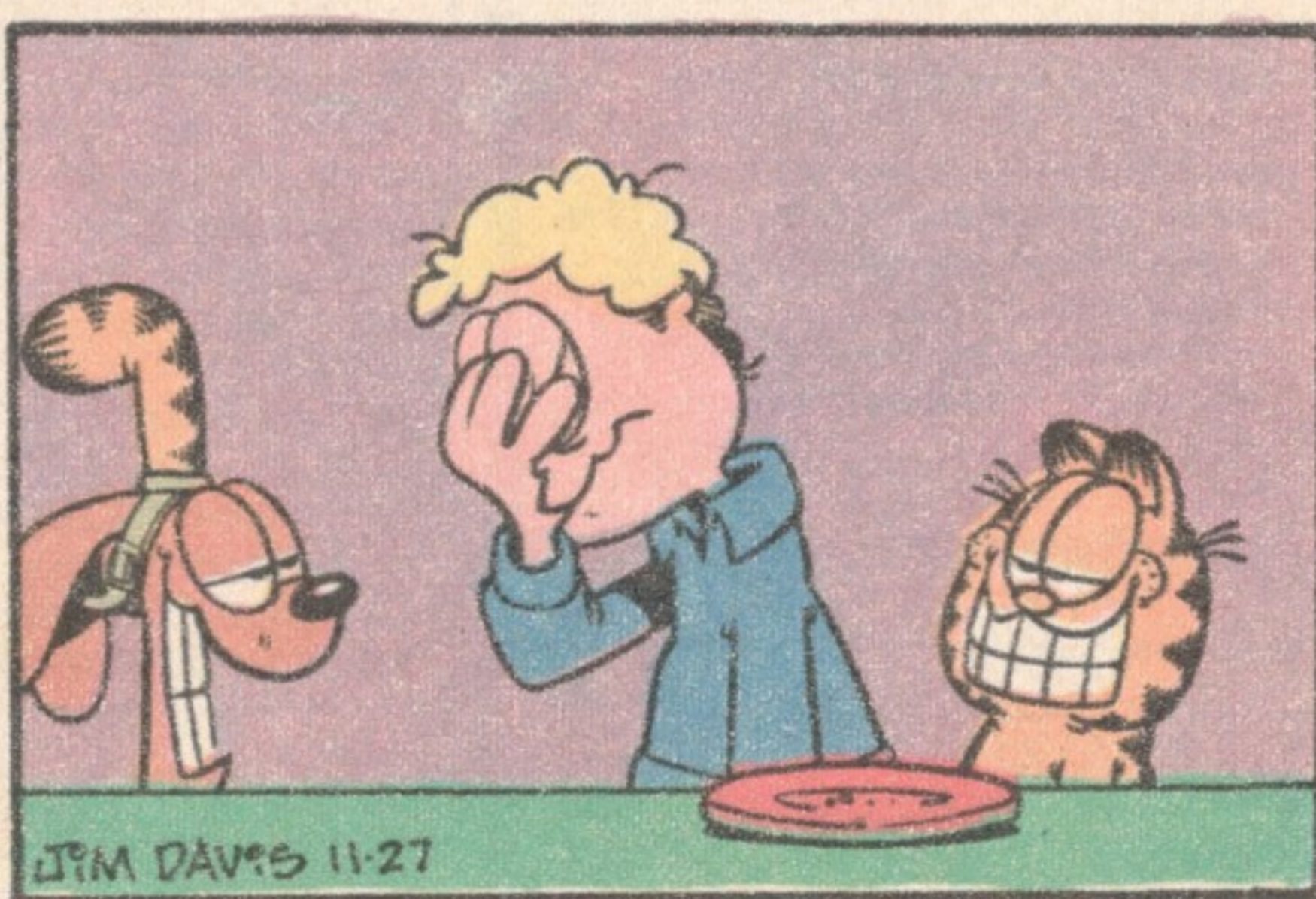
ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину.

By Jim Davis

ГАРФИЛД

© 1994 PAWS, INC./Distributed by Universal Press Syndicate

JIM DAVIS 11-27

РЕКЛИ СУ...

О ЖЕНАМА

Благо људима слабог памће-ња: они су бар поштеђени гриже савести.

Џон Осборн
енглески писац и глумац (1929—)

Руке адвоката увек су у нечи-јем џепу.

Џонатан Свифт
енглески књижевник (1667—1745)

За сва сиромашна друштва карактеристично је да имају много празника.

Ефраим Кишон
израелски књижевник (1924—)

Увек осећам бол кад умре та-лентован човек. Таленти су потребнији свету него небу.

Ј. А. Стриндберг
шведски књижевник (1849—1912)

Феникс је најбоље име за осигуравајуће друштво про-тив пожара.

Курт Тухолски
немачки књижевник (1890—1935)

Мени судбина увек даје каши-ку кад немам супе — и обрну-то.

Аш Шалом
јеврејски књижевник (1880—1957)

Ко ћути, тај је будала. Зато су рибе најглупље животиње.

Готхолд Ефраим Лесинг
немачки књижевник (1729—1781)

Слободно можете да исмева-те медицину — кад се добро осећате.

Карел Чапек
чешки књижевник (1890—1938)

Кад не знам да ли је нека тра-ва коров, ја је ишчупам. Ако поново израсте, значи да је била коров.

Дороти Паркер
америчка књижевница (1893—1967)

Илустровао:
Растко Ђирић

